

cepisse asserit. Floruit circa Olymp. 69. tempore ultimi Darii, cujus extat epistola ad eum honorificentissima apud Laërt. in Vita.

Animo elatus, & aliorum contemtor erat, quos omnes, ut notat Proclus, ignorantiae damnabat, dum se omnia nosse dicebat. Dicere hinc sæpe solebat: *Homerum, & Archilochum dignos esse, qui ex scholis ejecti, colaphis cederentur*. Rogatus à suis civibus, ut leges eis scriberet, id respuit, quia civitatem pessimis moribus refertam videbat. Hujus autem in cives suos odii causa præter dictam extitit, quòd ipsi Hermodorum familiarem suum exilio multassent. Hinc in illos severe animadvertens scripsit: *Merentur Ephesi omnes adultè mori, impuberibusque civitatem relinquere*. Quare in fanum Dianæ secedens, ibi astragalis cum pueris ludebat; adstantibusque Ephesiis dixit: *Quid miramini, ò perditì? nonne istud facere præstat, quàm vobiscum Remp. administrare*; Athenienses quoque sic contempsit, licet ipsum venerarentur. Quoties in publicum prodibat, flebat, eoquod omnia, quæ homines agunt, miserias existimaret.

Hinc ex hominum odio in montes secedens, ibi oleribus, & herbis contentus vivebat: qua de causa in aquæ intercutis morbum incidit; à quo ut sanaretur, in urbem rediit. Venientes ad se Medicos *neque Artis, neque Naturæ peritos*, ut ipse ad Amphidamantem scribens vocat, sic male carpit ibidem: *Impii illi, Amphidamas, qui artes, quas non habent, mentiuntur, & curant illos, quos non norunt, & homines sub nomine artis interimunt, & naturam, & artem injuria afficientes*. Turpe profecto est ignorantiam profiteri, turpius autem scientiam, quam quis non habet. Quo ergo nomine mendacio delectantur, nisi ut per fraudem divitias acquirant. Meliores profecto forent, si illas emendicaret; nam ita misericordiam moverent quibusdam. Et paullo post: *Hujusmodi in civitate plures ad me veniebant. Nemo illorum Medicus, sed omnes impostores, & deceptores, qui sophismata artis argento vendunt &c.* Quare ad hydropicos humores, bubuli fimi vapore exhauriendos, bovum stabulo se inclusit: quo nihil proficiens mortuus est anno æt. 60. Neanthes Cyzicenus addit, ipsum bubulo fimo imbutum à canibus laceratum fuisse. Aristo tamen, & Hippobotus asserunt, ipsum hoc morbo liberatum, alio morbo interiisse.

Inter Apophthegmata, & sententias ad morum doctrinam pertinentes, hæ notatu digniores: *Contumeliam extinguere oportere magis, quàm incendium. Homo solitarius aut Deus, aut bellua. Ubi terra est sicca, anima sapientissima est, & optima. Nisi speret, insperatum non inveniet, cum sit inscrutabile, & nullus ad id pateat aditus*. Quam sententiam Clem. Alex. 2. Strom. vult esse paraphrasim illius Esaiæ 6. *Nisi credideritis non intelligetis*. Sed ad alias: *Homines Dii, Dii homines. Imperitiam celare melius, quàm in medium proferre. Sapere ut possint, omnibus ad manum est. Foventur omnes humanæ leges ab una divina, quæ quidem tantum potest, quantum velit, omnibusque sufficit, & superat omnia. Via ad gloriam maxime compendiaris est, si quis studeat, ut bonus sit*. Vid. Clem. Stob. alique. Tandem notandum, Heraclitum generationi hominum iniquiorem fuisse, ac maledictis ipsam insecutum, quòd homines in mundum miseris refertum veniant.

Sed ad ejus doctrinam considerandam accedamus, ac paucis exponamus. Ignem rerum omnium principium statuit, ex quo scilicet omnia orientur, & in quem omnia resolvantur: ex cujus vicissitudinibus *Rarefactione, & Condensatione* cuncta fiant. Fieri autem omnia *Fato, & Conversione contraria*, sive per *Contrarietatem*. Cui consentire videtur Aristoteles, dum ait, omnia fieri ex Privatione sui, sive ex contrariis. Fatum autem, ut est apud Stob. Phys. 1. 2. describit, quod sit *Ratio, quæ per contrariorum concursum rerum opifex existat*.

stat. Quam de Igne opinionem, quod rerum omnium Principium sit, ab Hip-
paso præceptore accepisse testatur Plut. Plac. Phil. 1. 2. Sed ipsum *φνυματρία*,
corpuscula scilicet minima, & fragmenta pro Ignis principio intellixisse, notant
Plut. & Stob. l.c. Vide doctissimum Gottfridium Olearium, qui Heracliti sen-
tentiam fusius exponit, & propugnat in suis Dissertationibus in Lipsiensi Aca-
demia habitis; in quarum prima de Principio rerum naturalium; in secunda
de rerum Genesi ex mente Heracliti, agit.

Solem ejus esse magnitudinis, dixit, quæ nobis apparet, ipsum vero, & re-
liqua sidera Scaphas esse, concava parte nobis obversas, in quibus congregatæ
liquidæ evaporationes reddunt flammæ, quæ exhalationibus à terra submissis
nutriuntur: hæc tamen flamma, sicut & lux, major in Sole est, quia nobis
propior. Eclipsis fit, cum sideris pars convexa nobis obversa est, concava
sursum elevata. Noctem, Diem, Annum, Menses, anni Tempestates, Plu-
vias, Ventos, & his similia, pro varia exhalationum ratione fieri, statuit;
tempusque corporeæ naturæ esse. Fluxum, & Refluxum maris à ventis, solis
vi elevatis, derivandum putavit, quibus spirantibus, maris unda attollitur, eis-
dem vero quiescentibus, iterum subsidit. Tonitrua à ventis in nubes incidenti-
bus; Fulgura ab exhalationibus accensis; Presteres denique ex nubibus accensis,
atque iterum extinctis, generari duxit.

Animæ naturam investigari non posse, asserit, quia cunctis abscondita:
ipsam vero incorpoream esse, & semper fluere, & moveri: omnemque animam
ex hoc mundo migrantem in animam universi abire, ejusdem naturæ cum sit.
Plutarchus in Romulo talem habet Heracliti de Animi immortalitate sententiam:
*Aridus enim hic animus est, ut vult Heraclitus, præstantissimus, qui ex corpore, ut
è nube fulgur, exilit. Commixtus verò corpori, & implicitus velut vapor gravis,
nebulosusque ægre accenditur, & supera petit. Non sunt ergo bonorum corpora
contra legem naturæ una cum animo in cælo collocanda: sed virtutes, atque ani-
mi, natura, atque judicio divino ex hominibus inter heroas, ex heroibus inter
lares, ex laribus, si semel sicut in initiationibus lustrati sint, & purgati, omni
deposita conditione mortali, & dolore, non publica lege, sed reipsa, & consen-
tanea ratione in numerum referendi sunt deorum, optimum, & beatissimum finem
adepti. Animarum item, & Dæmonum omnia plena esse, cum Thalete (cui
cæteroqui contrarius semper extitit) affirmavit.*

Ipsam male de Deo philosophatum asserunt Aristoteles, Varro, Augusti-
nus, & Philo Judæus, eoquod Deos ex igne esse statuerit, & universum hoc
conditum esse negaverit. Contrarium defendit Olearius l.c. Hinc Sext. Emp.
adv. Mathem. p. 139. ipsum inter eos recenset, qui Physicam tantum pertracta-
runt. Liber tamen ejus, qui Laërtii etiam ætate legebatur, etiam si generaliter
de Natura ageret, in tres scindebatur partes, in quibus *de Universo, de Repu-
blica, & de Theologia* diserebat. Qui liber obscurius de industria scriptus, ne
legeretur ab omnibus, ut visum quibusdam, & in Templo Dianæ depositus, ab
Euripide tandem inventus, & Socrati traditus est; qui interrogatus quid de eo si-
bi videretur? respondit: *Magnam indolem spirant, quæ intellexi: puto idem
facere, quæ non intellexi. Verum Delio natatore opus habent.* Et Laërt. in
Vit. circa finem habet, Cratem quendam Heracliti librum, quem Catacolym-
bitem inscripsit, Græcis afferentem dixisse, *Librum ipsum Delio aliquo indi-
gere natatore, qui in illo non suffocaretur.* Adeo enim in scribendo obscurus
fuit, ut ejus sectatores in ejus libris interpretandis insudaverint. Hinc Cic. 2. de
Div. *Valde Heraclitus obscurus.* Et 2. de Fin. *Heraclitus, cognomento qui Σχο-
ρευός (Obscurus) perhibetur, quia de Natura nimis obscure memoravit.*

Atque ex hac scribendi obscuritate factum est, ut Clem. Alex. 5. Strom.
dixe-

dixerit, Heraclitum non unum, sed duos mundos agnovisse, sic scribens: *Heraclitus Epheſius maniſteſtiffime eſt in hac ſententia, cū unum quidem mundum cenſuſſet eſſe æternum; alterum vero noviſſet interire; eum ſcilicet, qui conſiſtit per variam, & multiplicem exornationem, ut qui non ſit alius ab illo, qui aliquo modo ſe habet. Cæterum quòd æternum quidem noverit mundum, qui ex univerſa eſſentia eſt æterne qualis, planum facit ſic dicens: Mundum nec Deorum ullus fecit, nec hominum, ſed fuit ſemper, & eſt, & erit Ignis ſemper vivus, meſſura accenſus, & extinctus meſſura. Quod autem eum & ortum eſſe, & in eum cadere interitum putaret, ſignificant ea, quæ ſubjunguntur. Ignis converſiones primum mare: maris autem dimidium quidem terra, dimidium vero fulgur. Virtute autem, & poteſtate dicit, ab adminiſtrante omnia Verbo, & Deo, ignem per aërem converti in humidum, quod eſt veluti ſemen diſpoſitionis mundi, quod vocat mare. Ex eo autem ruruſus gignitur Terra, & Cælum, & quæ in eis continentur. Quomodo autem in priſtinum ſtatum redeat, & igneſcat, hiſ aperte oſtendit: Mare diffunditur, & manſionem accipit eadem ratione, qua prius erat, antequam mare fieret. Similiter eadem quoque de reliquis Elementis. Haëtenus Clem. cui addit Stob. Phyſ. c. 11. Heraclitum, magnam hanc rerum revolutionem octo millibus annis abſolvi, ſtatuiſſe.*

Heracliti denique diſcipuli perhibentur Cratylus Athenienſis, Platonis præceptor, qui propterea Dialogum Cratyli nomine inſcripſit, Heſiodus, Xenophon, Hecatæus, aliique, qui à Præceptoris nomine Heraclitei dicti ſunt.

CAPUT XIII.

De Secta Eleatica:

Elea, ſive Velia, Magnæ Græciæ urbs, ſic dicta vel ab Elea flumine præterlabente, vel à paludibus, quæ Græcis *ἄλν* dicuntur, quibus circumdatur, huic Sectæ nomen dedit. Ex hac enim prodire præcipui, & in Secta eminentes, Parmenides, Zeno, & Leucippus. Ejus tamen Caput extitit

XENOPHANES

Colophonius, ut teſtatur Clem. Alex. Strom. 1. Anaximandri, ut refert Sotion, coævus, Dexii, vel Orthomenis, ut Apollodorus habet, filius; quem Sotion Archelai, quidam Bithonis Athenienſis, alii nullius diſcipulum faciunt. Vixit fere ſemper pauper annos, ut ipſe de ſe teſtatur, 92. Cenſorinus vero ſupra centum vixiſſe aſſerit. Floruit circa Olymp. 60. Scripſit Poëmata multa, quæ ipſe publice cantabat; inter quæ Elegiæ ſunt, & Iambi in Homerum, & Heſiodum ſcripti, quibus ea, quæ de Diis ſcripſerant, reprehendit. Thaleti, & Pythagoræ contraria docuit, quædam etiam Epimenidi oppoſita. Heroicis verſibus, quos citat Pollux 6. 9. ipſum de Natura ſcripſiſſe, probat cl. Fabricius Bibl. Græc. l. 2. ex quibus decerptæ ejus opinionones ſunt ſequentes.

Omnia ſunt incomprehenſibilia, ut autor eſt Sotion; ex quo deducit Plut. ipſum æque ſenſus, ac rationem à rerum criterio ſuſtulſiſſe: quicquid dicat Ariſtocles, qui, ipſum ſenſus tantum fallaces dixiſſe, aſſerit, ac ſoli rationi fidem adhibendam. Sextus etiam Empir. adv. Mathem. ipſum inter eos recenſet, qui negant, dari criterium veritatis; non quod neget, nos quidquam comprehendere poſſe, ſed quia eam rerum cognitionem, quæ ad ſcientiæ evidentiam, & certitudinem perducatur, nos aſſequi poſſe deſperet, velitque omnia
int

Intra probabilitatis terminos consistere. Ex Aristotelis scheda de Xenophane, Zenone, & Gorgia, colligitur, Xenophanem statuisse, ex nihilo nihil fieri, hoc est, rem, quæ semper non fuit, nunquam existere posse; unde concludebat, quicquid est, id semper fuisse: ergo id, quod semper fuit, æternum est: Quod æternum est, infinitum est: Quod infinitum unicum; si enim plura entia con- tineret, unum alterum destrueret, & sic infinitum non esset: Quod infinitum, & unicum est, omni ex parte sibi ipsi simile est; ergo unum ens: Denique hoc ens unicum, æternum, & infinitum, oportet, ut immobile sit, & immutabile: Si enim locum mutare posset, aliquid esset ultra illud, ac proinde infinitum non esset: Si vero sine loci mutatione alterari posset, res, quæ semper non ex- titisset, existere inciperet, & contra, res, quæ semper extitisset, desineret, quod fieri nequit, nam omne, quod ab æterno non fuit, si existeret, ex nihilo produci oporteret; & quicquid initium non habet, necessariam habet existen- tiam, ideoque ut desinat esse, non potest. Sed cum hæc omnia generationi, & corruptioni rerum materialium repugnent, quæ ad sensuum evidentiam sunt; ideo à sensibus veritatis Criterium abstulit, ipsos fallaces pronuncians. Notant viri doctissimi Bælius Lex. Crit. art. Xenophanes, & Buddeus in Dissert. de Spinofismo, ex hac Xenophanis doctrina promanasse Spinozæ doctrinam, quod una sit totius hujus universi substantia.

Deum unum esse, æternum, incorporeum; substantiam tamen ejus globo- sam esse, nec quicquam cum hominibus commune habere; sed omnia videre, omnia audire, non tamen respirare; & esse pariter Mentem, Prudentiam, Æternitatem, ut ex Laërt. & Clem. Alex. Strom. 5. habemus. De Diis fabulas ab Homero, & Hesiodo inventas confutavit, asserens, omnes nationes Deos humanæ formæ, humanisque affectibus obnoxios fingendo, sibi ipsis forma, veste, & moribus similes efformasse; ut ait Clem. Alex. l. c. ubi hæc Xeno- phanes;

*Credunt mortales, divos generatier ipsos
Veste sibi similes, & voce, & corpore toto.*

Quatuor rerum materialium Elementa cum aliis statuit: Mundos tamen esse infinitos, & immutabiles. Stellas, dixit, esse nubes accensas, quæ die extinguntur, noctu iterum, non secus ac carbones, accendantur. Solem ab igniculis, ex humida exhalatione collectis, generari; vel esse nubem ignitam: ejus vero Eclipsim esse ejusdem extinctionem, oriri autem, cum novus accen- ditur; affirmatque, aliquando Solem per mensem defecisse. Lunam dixit nu- bem constipatam, terra duodeviginti partibus majorem, ab hominibus, ut terra nostra, habitatam, ut referunt Plut. 2. Cic. Ac. Qu. 4. & Lactant. 3. 22. quæ tamen nihil ad humanarum rerum generationem, ut Solem efficere asserit, conferat. Multos item Soles, & Lunas pro variis mundi Zonis, & Climatibus statuit. Nubes efformari à Sole, ipsas elevante. Animam spiri- tum esse, & plurima esse anima inferiora. Vide Laërt. Clem. Alex. Plut. Cic. Stob. aliosque.

P A R M E N I D E S

E Leates, Pyretis filius, genere, & opibus illustris, licet Xenophanis disci- pulus, ejus tamen doctrinas non semper secutus est. Unum enim cum Xeno- phane esse rerum omnium Principium, & id quidem immobile, ut refert Aristot. Phys. 1. 2. 3. statuit; Unum omnia, & Ens infinitum esse, atque præter hoc Unum Ens esse nihil; duo tamen rerum Elementa dixit, Ignem, & Terram, quorum Ignem qui dem rerum omnium Opificem fecit, Terram vero

vero Materiam appellavit. Quam quidem Terram primus omnium rotundam, in medio positam, undique æqualiter distantem, æquilibrioque suspensam, affirmavit. Duplicem esse Philosophiam dicebat, alteram ex veritate, ex opinione alteram. De rebus judicare ad solam rationem pertinere, dixit. Leges civibus suis dedit, teste Speusippo in l. de Philosophia. Philosophiam versibus, ut Hesiodus, Xenophanes, & Empedocles, expressit, sed non fabulosam. Callimachus tamen, nullum ab eo scriptum fuisse poemata, contendit. Vixit Olymp. 69.

Asserit, nullam rem vel generari, vel corrumpi, sed tantum ejus rei speciem nobis imponere: Lunam ejusdem splendoris cum Sole esse, sed ab ipso lumen accipere: Viam Lacteam esse misturam rari, & densi: Homines ex limo primum genitos esse, & ex calido, & frigido, ex quibus omnia componuntur, existere; & mares quidem in septentrionalibus mundi partibus, quippe quæ maxime densæ sunt, prodiisse; feminas vero in australibus, quæ maxime raræ: hodie tamen in dextra uteri parte, mares, feminas in sinistra concipi. Partem animæ principalem in pectore statuit. Phavorinus ait, ipsum primum observasse, Vesperum, & Luciferum eandem stellam esse (quod alii Pythagoræ tribuunt) & argumento, quod Achillem vocant (Zenoni ab alijs est adscriptum) usum fuisse.

Tandem doctrinam de Ideis, qua ipse maxime inclaruit, explicatam vide apud Platonem in Dialogo, quem ipse Parmenidem, sive de Ideis, inscripsit.

M E L I S S U S

SAmius Ithagensis filius, Parmenidis discipulus, in gerenda Rep. egregius, magnæ apud suos autoritatis fuit, à quibus ob suam virtutem magni semper æstimatus, classi præfectus est. Floruit circa Olymp. 24. ut ex Apollodoro.

Universum hoc, Parmenidem secutus, infinitum, immobile, immutabile, unum, sibi ipsi simile, ac plenum dixit; vacuum enim in natura negabat. De Diis nihil certum definiendum, dicebat, cum nullam de ipsis certam cognitionem habere possimus. In reliquis cum Parmenide sentiit.

Z E N O

Eleates, natura Teleutagoræ, adoptione Parmenidis filius fuit, & discipulus omnium carissimus. Plato ipsum Eleaticum Palamedem appellabat, quia proceræ staturæ erat. In Philosophia, & Rep. gerenda vir fuit eximius. Hic Agrigentum, ut refert Val. Max. l. 3. c. 3. venit, ut à miserabili servitute liberaret Agrigentinos; putans Phalaridis feritatem rationibus, & ingenio cohibere posse. His autem frustra tentatis, nobiles civitatis adolescentes liberandæ patriæ cupiditate inflammavit. Qua re à tyranno cognita, ipse captus, & vario coram populo tormenti genere afflictus est. Equuleo tamen impositus forti animo Agrigentinos increpabat, ut Phalarim lapidibus obruerent: quæ fortis cohortatio totius urbis animum, fortunamque mutavit. Alii vero cum Satyro in Epitome de Heraclide narrant, ipsum à Nearcho, sive, ut alii volunt, à Diomedonte tyranno, contra quem una cum Liparæis conspiraverat, comprehensum, tyranno aurem, vel, ut Demetrius ait, nasum morsu abstulisse, dum simularet, se in aurem de conjuratis dicturum. Antisthenes addit, ipsum, postquam ad præsentem conversus eorum ignaviam propter tormentorum metum reprehendisset, linguam morsu excissam in tyranni faciem exspuisse: ex quibus accensi cives tyrannum lapidibus obruerunt. Hermippus vero asserit, ipsum in mortario contusum ex tyranni decreto mortuum esse. Floruit Olymp. 79.

Dialectices inventor dicitur ab Aristotele, & Galeno in Hist. Philos. Proæmio. Deum esse, dixit, unum, æternum, similem, rotundum, nec finitum, nec infinitum, nec quiescentem, nec mobilem. Plures dari mundos; vacuum existere non posse; omnia ex quatuor primis qualitatibus, Calido, Frigido, Sicco, & Humido constare, quæ inter se commutentur; hominem ex terra factum; ejusque animam ex æquali harum qualitatum temperamento constitui. Locum dari nullum, nam & locus loci dari deberet, & sic in infinitum. Motum fieri non posse ullum, quatuor probabat argumentis, quæ cum reliquis ejus dogmatis optime explicat P. Bælius in Lex. Critic. artic. Zenon. Plutarchus in Pericle hæc de Zenone habet: *Audivit quoque Pericles Zenonem Eleatem, de natura, Parmenidis more philosophantem, qui impugnans quemlibet, usum paraverat quendam refutandi, qui deduceret ad perplexitatem; quod Pbliaſius Timon quoque affirmat his verbis:*

*Omnia perstringens Zeno disceptat, utraque
Ex parte invictus, sed non fallax.*

L E U C I P P U S

Eleates, sive Abderita, sive Milesius, juxta alios, Zenonem audivit, novumque systema invexit. Universum hoc infinitum esse; cujus pars quidem vacua, pars vero plena sit. Hinc à Clem. Alex. in Protrept. & Cic. Acad. Qu. 2. dicitur, duo posuisse principia, *Plenum, & Vacuum*. Primus hic, omnia ex *Atomis*, sive particulis quibusdam indivisibilibus fieri, in easque omnia ultimo dissolvi putavit. De eo Lactantius l. de Ira Dei: *An solus Leucippus oculos habuit? Solus mentem? qui profecto solus omnium cæcus, & excors fuit, qui ea loqueretur, quæ nec æger quisquam delirare, nec dormiens possit somnare.* Et mox: *Tam minuta sunt, inquit, ut nulla sit acies ferri tam subtilis, qua scari, aut dividi possint: unde illis nomen imposuit Atomorum.* Mundos etiam fieri dixit per abscissionem ex Infinito. Quod Systema pluribus explicant Laërt. Hefych. Illustris, & Leucippi discipulus

D E M O C R I T U S

Abderita, sive, ut alii apud Laërt. sed minus recte putant, Milesius filius fuit Hegesistrati, sive Athenocriti, sive Damasippi ditissimi, & nobilissimi; nam, ut Abderitæ in ep. ad Hippocr. scripserunt, Herculis frater erat. Natus est, ex Apollodoro in Chronicis, Olymp. 80. fuitque Anaxagora junior annis 40. (cujus etiam discipulum quidam faciunt) Archelai, Socratis, & Enipodis coëthaneus. Notat Laërt. ex Herodoto, Democriti patrem adeo divitem fuisse, ut Xerxis exercitui epulum dare potuerit: unde Rex gratitudinis studio Magos quosdam, & Chaldæos apud eum reliquit, à quibus Democritus primis pueritiæ annis literarum rudimenta, Theologiam, & Astrologiam didicit.

Accepta deinde post patris mortem à duobus suis fratribus natu majoribus Hermodoro, & Damaso, sive Damaste, ut Suidæ, & Laërtio audit, hæreditatis parte, quam Demetrius centum talenta excessisse ait, propter nimium discendi studium peregre profectus est; & primo quidem ad Persarum Magos, & Chaldæos, à quibus in Theologia, & Astrologia fusius institutus est; deinde vero ad Ægyptios, à quibus Geometriam edoctus est, & cum quibus, ut ipse de se affirmat, annos vixit 80. Ad Indorum etiam, & Æthiopum Gymnosophistas, juxta quosdam, profectus est, ut variarum gentium sapientiam disceret. Hinc dicitur à Celso l. 2. c. 5. *Vir jure magni nominis; & à Laërtio Πέρσιος, hoc*

hoc est, quinque certaminum victor, quod Physica, Moralia, Mathematica, humaniorum literarum studia, omniumque Artium peritiam junxerit. Imo ipsemet de sua doctrina hæc jactat, ut notat Clem. Alex. Strom. 1. *Inter omnes meæ ætatis homines plurimas peragravi terras, maximeque remota investigavi, plurimasque sive aëris, sive terræ observavi proprietates, doctissimos vero homines audivi, neque in componendis ad demonstrandum lineis quisquam adhuc me superavit, ne inter ipsos quidem Ægyptios illi, qui Arpedonaptæ audiunt. Cum his autem postremo 80. annis fui in terra aliena. Verùm secundum Diod. Sicul. Biblioth. Hist. l. 1. apud Ægyptios proprie non plus quinque annis versatus est. Diodori autem verba ab Euseb. Evangel. Præp. l. 10. citata hæc sunt: Ἐπολαμβάνουσι δὲ καὶ Δημοκρίτων παρ' αὐτοῖς ἐπὶ διατριβῆναι πέντε, καὶ πολλὰ διδάχθηναι ἢ κατ' Ἀστρολογίαν: Existimant autem & Democritum apud ipsos versatum annos quinque, & multa de Astrologia didicisse.*

A peregrinatione reversus Leucippum audivit, à quo Atomorum, & Inanis doctrinam accepit. Hinc de eo Lactantius Instit. 3. *Ubi sunt, aut unde ista Corpuscula? Cur illa nemo, præter unum Leucippum, somniavit? à quo Democritus eruditus hæreditatem stultitiæ reliquit Epicuro.* E peregrinatione igitur regressus pauper humillime vixit, in hortulo juxta muros suæ urbis cellulam sibi eligens, in qua à fratre Damaso alebatur. Ibi, quod ex cœli, & sublimium rerum contemplatione multa prædiceret, Sapientiæ cognomen obtinuit, ut notat Clem. Alex. 6. Strom. & tanquam Deus in honore habitus est. Inter alias ejus prædictiones hanc habemus ex Clem. l. c. & Plin. Hist. Nat. l. 18. c. 35. Metente fratre suo Damaso, dum æstus esset ardentissimus, ipsum oravit, ut reliquæ segeti parcens, jam desectam sub tectum raperet, ad paucas horas sævum imbrem futurum, vaticinatione approbans, facta, ut ait cit. Clem. ex multis stellis conjectura. Quod cum sic evenisset, divinos honores, & laudes est consecutus.

Cic. 5. Tuscul. *Democritus amissis luminibus, alba scilicet, & atra discernere non poterat, at bona, mala &c. poterat. Et mox: Atque hic vir impedi animi etiam aciem ad speculum oculorum arbitrabatur.* Ex quibus Ciceronis verbis quidam educunt, Democritum seipsum excæcasse, ut naturæ secreta melius contempleretur. Quod & confirmatur ex monumentis Historiæ Græcæ, hodie non obviis, ut ex versibus Laberii in Mimo, quos citat Gellius. Aliam præterea hujus cæcitatæ causam tradit Tertullianus in Apolog. c. 46. quod scilicet mulieres sine concupiscentia adspicere non posset. Ejus verba sunt. *Quòd mulieres sine concupiscentia adspicere non posset, & doleret, si non esset potitus, excæcavit seipsum.*

Hæc Democriti vita in solitudinibus acta, & frequens risus, in quem diffundebatur ex quacumque occasione, potissimum vero cum hominum in operibus, & desideriis inconstantiam considerabat, unde & Γέλῳ dictus, in causa fuit, ut Abderitæ, ipsum atra bile ad furorem usque laborare, existimarent. Quare ex principibus civitatis Amelesagoram cum literis ad Medicorum principem Hippocratem miserunt, ut ipsum, decem talentorum mercede promissa, Abderam ad Democritum sanandum adduceret. Cujus negocii plures extant alternæ literæ Abderitarum, ipsiusque Democriti ad Hippocratem, & Hippocratis ad eosdem, quas vide in Hippocr. t. 2. Venit ad eum Hippocrates cum elleboro, quod insaniam remedium est, nullamque exegit mercedem, indignum hoc liberam artem libere profitenti asserens; cumque vidisset Democritum non insaniam laborare, sed totum ad Naturæ arcana detegenda incumbere; non ipsum, sed Abderitas, qui ejus Philosophiæ studia non noscerent, insanos affirmavit. Ex qua Hippocratis cum Democrito con-

versatione, mutuisque literis quidam cum Cornelio Celso affirmant, Hippocratem Democriti discipulum fuisse.

Dignus quidem est qui memoretur ejus mortis modus. Refert Hermippus, Democriti sororem fratris jamjam morientis instans fatum deplorasse, quod ipsa in Cereris Festo Deæ vota exsolvere nequiret. Quam Democritus miserans ait: *Bono esto animo; affer mihi quotidie panes calidos, & in Cereris celebritate non moriar.* Quibus quotidie allatis, eorum odore per omnes tres Cereris Festi dies vivum se servavit: quibus elapsis quietissime, ac minimo dolore obiit, magnoque, ac publico honore, & dolore ab Abderitis sepultus est. Vixit annos plus centum, ex Laërtio; 104. ex Luciano; 109. ex Hipparcho; 208. tamen ex Censorino.

Plurima post se reliquit scripta Ethica, Physica, Mathematica, Mechanica, sive de Artibus, atque alia, quæ à Thrasylo in tetralogias, non secus ac Platonica, digesta memorat Laërtius in Vita; ibique notat, Platoni in animo fuisse, omnia Democriti scripta cremare, ad hoc faciendum plurimis jam comparatis ejus scriptis: id tamen Amycla, & Clinia Pythagoricis dissuadentibus, consilium mutasse.

Democriti doctrina *στωικὴ*, *compendiose collecta*, hæc est: Rerum Principia duo sunt; *Atom*i, seu *Ens*, & *Vacuum*, sive *non Ens*: ambo sunt infinita, Atomum tamen numero, Vacuum magnitudine: Atomorum proprietates duæ, *Figura*, & *Magnitudo*: Atomorum Figura infinita, magnitudo adeo exigua, ut nec oculis pateant, nec dividi possint, unde & *ἄτομοι*, *Indivisibiles* dicuntur: In infinito Vacuo Atomum moventur *motu eterno, & non creato*: Motus hic obliquus semper est: Atomum hoc motu agitatur vel sibi mutuo adherent, & conjunguntur, vel in se mutuo impingentes resiliunt, & separantur: unde quicquid est, aut fit, secundum hujus motus naturalis leges fit, vel factum est: Atque hinc colligitur, omnia ex hoc Atomorum motu, & occursum existere; atque hunc Motum causam esse generationis omnium rerum: Rapidissimum hunc Atomorum Motum *Necessitatem* etiam ipse appellabat, *Fatum*, *Justitiam*, & *Providentiam*, quæ Mundum condidit, quæ nihil aliud est, ut notat Stob. Phys. c.8. quam resistentia, latitudo, & percussio materiæ. Et ut paucis rem absolvam, ex fortuito Atomorum concursu cuncta genita sunt, & generantur; atque hæc universorum lex sola est. Atomorum *Differentias*, quæ cæterorum causæ sunt, tres posuit, *Figuram*, *Ordinem*, & *Situm*: Sic omnis Generationis, & Corruptionis causa est Atomorum Figura, per quam vel congregantur, vel segregantur: Alterationis vero causa Atomorum Ordo, & Situs. His autem duobus rerum Principiis tertium adjecit, notante Clem. Alex. in Admon. ad Gentes, *Simulacra* scilicet, seu rerum *Species*; quas *Species Ideas* etiam, & *Idola* appellavit. Atque hæc de Principiis.

Mundi infiniti sunt, sibi similes, in Vacuo infinito positi; omnes vero rotundi, animæ expertes, qui generantur, & corrumpuntur. Ex rapidissimo Atomorum Motu omnia generantur Elementa, *Ignis*, *Aër*, *Aqua*, & *Terra*. Atomum Ignem componentes rotundæ sunt; reliqua Elementa ex Atomis omnis figuræ componuntur.

Sol Democrito magnus visus, & Luna ex levibus corpusculis, vertigine circumactis, componuntur; Luna vero, quæ & igneum Firmamentum dicitur, planities, valles, & montes continet. Omnes stellæ ab Oriente ad Occidentem feruntur; sunt autem hoc ordine locatæ: primo fixæ, tum planetæ, inde Sol, postea Lucifer, tandem Luna. Cometæ, ut notat Arist. Meteor. c.6. ex Democrito, Anaxagoram in hoc sequente, sunt congeries plurium planetarum, qui unum corpus esse videntur.

Venti fiunt à multis corpusculis in angusto inani sese mutuo impellentibus, & arietantibus; placidus contra aër est, cum in largo inani pauca innant corpuscula. Terra ob suam levitatem prius sursum, deorsumque ferebatur; successu tamen temporis densata, & gravis reddita in medio aëre subsedit. Terræ motuum causam esse aquas pluvias, dixit, majori copia in ipsam influentibus, quam exurgere possit, unde in ejus cavernas cum impetu irruentes, ipsius motus causa existunt. Mare cum semper decrescat, tandem deficiat oportet. Nili exundatio nivibus liquefactis debetur.

Homines cum Epicuro ex aqua, & limo primum genitos statuit; sexuum autem diversitatem pendere à seminis parte potiori masculum, vel feminam distinguente, vel locum in utero prius occupante.

Animam mortalem, ac cum corpore perituram, dixit, & esse ignem, & calorem, cum & ipsa constet ex levibus corpusculis. Unde Cic. 1. Tusc. *Democritum enim, magnum quidem illum virum, sed levibus, & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus.* Duas agnovit, ut refert Plut. Plac. 4. animæ partes, rationalem, quæ in pectore, irrationalem, quæ per totum corpus diffunditur. Visionem fieri per rerum imagines ab objectis in oculos incidentes: sic etiam sensus omnes, & intellectus. Sapores fieri à variis atomorum figuris. De Deo nil certi statuit, imo & omnium Philosophorum obscurissimè visus est de Diis loqui. Hinc Cic. de Nat. D. 1. 43. *Mibi quidem Democritus nutare videtur in natura Deorum &c.*

In ejus Ethica notandum, ipsum Vitæ Finem *E'oduyulav*, animi scilicet Tranquillitatem statuisse, quam & *E'veçw* à bonitate constantiæ, aliisque nominibus appellavit. Hæc autem non cum Epicuri Voluptate confundenda, ut perperam quidam faciunt. Sententiæ ad mores pertinentes potissimæ sunt: *Prudentiæ est futuram injuriam præcavere; indolentiæ verò, quod factum est, non ulcisci: De turpibus factis vel loqui dedecet: Mensam pretiosam fortuna apponit, frugalem Temperantia: Optima liberorum institutio Patris Temperantia: Coitus brevis est apoplexia, ex homine enim homo profilit.* (Notat Clem. Alex. Pædag. 1. 2. Democritum vocasse etiam coitum morbum insanabilem) *Fortis non modo qui hostes superat, sed etiam qui voluptatibus superior est; sunt enim qui civitatibus quidem imperent, feminis autem pareant: Libertas in dicendo ingenuitati propria est; sed occasionis diversitas periculum habet: Malum neque si solus fueris vel dixeris, vel feceris, & magis quàm alios te ipsum disce revereri: Avaritia quædam est solum loqui velle, nec alios audire: Sapienti quævis terra patet, nam animæ fortis universus mundus patria est: Imprudentibus regi magis, quàm regere prodest: Audacia principium est actionis, fini fortuna dominatur: Mulieri parere extremum viri dedecus: Medicina morbis corporis, Sapientia animi passionibus medetur: Pecuniarum usus cum prudentia ad liberalitatem exercendam, & populum adjuvandum, utilis est; publica vero largitio publica stultitia est: Actionis imago sermo est: Periculo plena liberorum educatio est, nam si res bene cedat, multum sollicitudinis, & curarum affert, si male, alium dolorem summum trahit: Non probo liberorum propagationem; jucunda enim pauca, tenuia; molesta vero multa, & magna. Hinc de ipso Clem. Alex. 2. Strom. Democritus autem matrimonium repudiabat, & procreationem liberorum propter multas, quæ ex ipsis oriuntur, molestias, & quod abstrabant ab iis, quæ sunt magis necessaria. Atque inde dicebat, Viro locupleti præstare magis filium amici adoptare, quàm gignere; adoptans enim eligit ex multis quem pro voto desiderat, generans vero ex necessitate quem genuit, ut est, habere debet. Dicere solebat, Veritatem homines latere in profundo repositam. Quare Cic. 8. & 2. Acad. Naturam accusa, quæ in*

profundo Veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit. Julianus Imperator Epist. 37. refert, Democritum, cum Darium, uxorem acerbissime lugentem, solari non posset, ipsam ad vitam revocaturum pollicitum esse, si ei tria præstaret, quorum duo apud se erant, tertium vero facile Darium Regem comparaturum. Interrogatus à Dario quid tertium hoc esset comparatu difficile? respondit; Si trium hominum, quos nullus unquam mæror turbaverit, nomina defunctæ sepulcro inscripseris, ad vitam redibit. Hinc Dario, ex hoc responso turbato, ridens inquit: Si non potes, mortalium imprudentissime, omnes hominum ætates lustrando, aliquem invenire, cui triste aliquid non obtigerit; cur tu, mortalis cum sis, non vis hanc ferre calamitatem? Ex Democriti familia fuit Bion Abderita Mathematicus, qui primus docuit, esse quandam regionem, ubi sex mensibus dies, & totidem nox esset; ut notat Hesychius Illultris in Bione.

P R O T A G O R A S

ABderita, Democriti discipulus, homo vafer, ut Epicurus ait, in Philosophiæ studiis versatus est annis 40. In libro, cujus initium: Πάντων κριτήριον μέτρον, *Omnium rerum modus, & mensura*, hominem rerum omnium Criterium esse, earum quidem, quæ sunt, ut sunt, earum vero, quæ non sunt, tanquam non sint, dixit: Materiam item in fluxu esse: Animam ipsos sensus existere. Cùm hic Philosophus insincerus alium librum sic inchoasset: *De Diis quidem statuere nequeo, an sint, nec ne. Sunt enim plura, quæ id scire prohibeant &c.* Ob hoc libri principium ab Atheniensibus exilio mulctatus est, librique ejus undique congesti, præconis voce cremati sunt. Primus pro mercede minas centum exegit, orationesque prælegendo quæstum faciebat. Claruit circa Olymp. 74. & mortuus est annos natus 70. ex Apollodoro, 90. ex aliis. Quomodo autem ἐκ τῆ βασιλείου, ex Bajulo Philosophus, ac Sophistarum acerrimus à Democrito factus fuerit, legere est apud Gell. l. 5. c. 3.

M E T R O D O R U S

CHius, Democriti discipulus dicitur à Clem. Alex. 1. Strom. vel Nessi Chii, juxta alios. Hic in Opere, quod inscribitur: *Majorem esse causam ad felicitatem eam, quæ est nobis, ea, quæ ex rebus oritur; hæc inquit: Animæ bonum quid est aliud, quàm firma, stabilis, ac bona carnis constitutio, & spes fide digna, quòd ea sic futura sit?* Physica rerum principia eadem cum Præceptore statuit, Plenum, & Inane. Metrodorum, etsi Epicureum, hæc tamen divine dixisse ait Clem. Alex. 5. Strom. *Memento, Menestræte, quoniam es mortalis, & vitam accepisti terminatam; anima ascende usque ad ævum, & rerum infinitatem: videris & futura, & præterita, quando cum beato choro, ex Platonis sententia, felicem visionem, & spectaculum inspiciemus, sequentes nos quidem cum Jove, alii autem cum aliis Diis, & beatissima, si fas est dicere, mysteria peragemus, ac celebrabimus, ipsi quidem integri, & nulli malorum perpeffioni obnoxii, quæ in posteriori tempore nos manserunt: integra autem, & quieta visa adspicientes, & contemplantes in luce pura, puri, & nequaquam hoc obfignati, quod nunc corpus circumferentes nominamus, & instar ostrei alligati.* Idem dixit: *se ne hoc ipsum quidem scire, quod nihil sciret.* Hujus discipulum Diomenem Smyrnæum faciunt multi cum Clem. Alex. 1. Strom. Smyrnæi vero, sive ejusdem Metrodori discipulus extitit

ANAXARCHUS

Anderita, qui cum Alexandro vixit, floruitque Olymp. 110. Magnus Nicocreonis, Regis Cypri, hostis fuit, ut ejus caput in magnifica sua cœna deesse Alexandro dixerit. Quare Nicocreon injuriæ memor, Alexandro jam mortuo, ipsum Anaxarchum, à tempestate in Cypri litus ejectum, captum, & in mortario positum ferreis pistillis contundi jussit. Dum autem tunderetur, hæc Nicocreonti forti dicebat animo: *Tunde Anaxarchi culeum, nam Anaxarchum non tundis*: vide Cic. Tusc. 2. 22. & de N. D. 3. 33. & Tertull. Apolog. c. 48. De hoc etiam Plin. H. N. 2. 23. & Val. Max. 3. 3. narrant, ipsum exactam Tyranni jussu linguam in ejus os conspuisse; quod & de Zenone quoque in vita dictum est. Ob animi constantiam, & tranquillitatem fortunatus dictus est.

CAPUT XIV.

De Secta Sceptica.

Hactenus de Philosophis Dogmaticis, paucis tantum Academicis exceptis, actum est; veniendum nunc ad Scepticos, quorum Secta non minus, quam præcedentes, Eleæ originem debet. Hujus conditor extitit

PYRRHO

Eleus, è Plistarcho, obscuræ fortis homine, natus, ut Suidas ait, circa Olymp. 101. initio pictor fuit, ejusque soror Philista obstetrix. Deinde Philosophiæ se addixit sub Dryfone, seu Bryfone, Stilponis filio; Alexandro, Metrodori Chii discipulo; & tandem sub Anaxarcho, cum quo ad Gymnosophistas etiam, & Magos profectus est.

Novam hic Sectam instituit, quæ ab autore dicta est *Pyrrhonia*: à dogmate Σκεπτικῆ, Ἀπορητικῆ, Ζητητικῆ, καὶ Ἐφελτικῆ, *Sceptica* ἀπὸ τῆ σκέπτῶν, *inspicere*, quod res consideret, nihil de ipsis decernens; *Aporetica*, quod de omnibus dubitet, ἀπὸ τῆ ἀπορεῖν, *dubitare*; *Zetetica* ἀπὸ τῆ ζητῶν, *querere*, eoquod semper quærat, & nunquam inveniat; *Ephelctica* tandem ἀπὸ τῆ ἐπέχειν, *cobibere judicium*, semper enim judicium suspensum ipsi est. Hoc autem Pyrrhonianos inter, & Novos Academicos discrimen erat, quod hi omnia æque vera, vel falsa esse posse assererant, atque id solum se comprehendere, quod nihil posset comprehendi, & nihil decerni posse decernebant; Pyrrhonii vero neque hoc, quod Academici affirmabant, decerni posse dicebant. Atque hinc nihil honestum, vel turpe, nihil justum, vel injustum, ac sic de reliquis, esse contendebant; hoc est, nihil tale ex se esse, sed lege, & consuetudine ab hominibus tale judicari. Plutarchus in P. Æmilio hanc refert Scepticorum de Sanguine opinionem: *Atqui, hæc qui jactitant, occasionem dederunt adstruendi Scepticis, ne Sanguinem quidem inesse in animantibus, sed ex vulnere gigni, spiritu, vel carne per mutationem fluescente, vel colliquescente.*

Eodem semper vultu, & habitu perseverans, solitarius vivebat, rariùs vel ipsis domesticis visus. Orationem non omittebat, etiamsi eum audientes destituerent. Secum loquens, interrogatus quid ageret? respondit: *Meditor, ut bonus evadam.* Magna ipsi in patria existimatio fuit; unde & Pontifex creatus est, & decreto, ad ejus honorem facto, à civibus cautum fuit, ut omnes

Phi-

Philosophi à publicis muneribus vacare possent. Athenienses etiam ipsum jure civitatis, referente Diocle apud Laërtium, honorarunt. Cum sorore vivens, autore Eratosthene, gallinarum pullos, porcellosque sæpe in forum, ut venderet, deportavit. A cane invadente perterritus, cum post arborem se reciperet, à præsentibus derisus ait: *Difficile est hominem penitus exuere*. Navi aliquando vectus, ut refert Posidonius, dum ingens tempestas anxios teneret omnes, ipse imperterritus æquo erat animo, ac sociis porcello, in navi comedente, monstrato, ait: *Tali animi tranquillitate sapientem esse oportet*.

Mortuus tandem est annos natus fere 90. nullum relinquens scriptum. Ejus discipuli à Laërtio narrantur Eurylochus, magnus Sophistarum inimicus, ut Timon testatur, & ira facile exardens; Philo Atheniensis; Hecætæus Abderita; Antiochus Laodiceus; Nausiphanes Teius, Epicuri, secundum aliquos, præceptor; &

T I M O N

Phliasius, Timarchi filius, ut refert Apollonius Nicæus 1. Comment. in Sillos, prima quidem ætate saltationi studuit; deinde Philosophiæ additus Stilponem, ac Pyrrhonem audivit. Xanthum majorem natu filium in Medicis instituit, institutisque sui successorem reliquit. Pauper existens Philosophiam Chalcedone professus est; inde ditior factus Athenas venit, ibique ad mortem usque moratus; obiit annos attingens fere 90. ut Antigonus, & Sotion referunt. Scripsit Tragædias, Satyras, & alia poemata, Sillos item ad tres libros, & Cinædos: soluta etiam oratione ad viginti versuum millia scripsisse, quidam referunt. Vide Suidam.

Acri erat ad percipiendum, & deridendum ingenio, computationum amator, hortorum item, & solitudinis; nihil tamen vitæ tranquillitati anteponebat. Firma gaudens valetudine, prandii horam non habebat. Ejus in Schola successores, quia de ipsis ἀξιωματικόντων apud autores extat nihil, hic recensere supersedeo. Eorum Catalogum qui cupit, adeat Laërtium hoc loco, & cl. Fabricium Bibl. Gr. 1.3. c. 33. De Pyrrhonorum doctrina scripsit Ænesidemus Gnostius, qui Alexandriæ floruit, in suis octo libris Disputationum Pyrrhoniæ; Sextus Empiricus lib. 10. de Sceptica Philosophia, & in aliis suis scriptis laude dignis: qui ambo Pyrrhonii fuerunt. Eruditissime tamen hanc Sectam propugnavit Franciscus Picus Mirandulanus.

Notandum hic primo est, Timonem hunc alterum fuisse, non illum, qui *Μισάνθρωπος*, *hominum osor*, à Suida, & Luciano dictus est. Notandum secundo, inter Græcorum Sectas Pyrrhoniæ hanc, & Epicuream Christianæ Religioni omnium maxime adversari.

C A P U T XV.

De Secta Epicurea.

Inter Græcorum Philosophorum Sectas ultimam Laërtius recenset Epicuream; cui nomen dedit ipsius autor

E P I C U R U S

EX illustri Philaidarum genere, ut Metrodorus in lib. de Nobilitate refert, Athenis, & proprie in Gargetto, Athenarum pago natus est ex patre Neocle, matre vero Chærestrata; unde à patris nomine *Neocles*; à patriæ vero *Gargetticus* autor dicitur à Statio; & à Cic. aliisque simpliciter Gargettius appellatur. Duos ei fratres fuisse, memorat Suidas, Neoclem, & Chæredemum, cui Laërtius, ex Philodemo Epicureo, tertium addit, Aristobulum. Natum dicit Laërtius, ex Apollodoro in Chronicis, anno 3. Olymp. 109. septem annis post Platonis obitum. Cùm vero ab Atheniensibus colonia in Samum deducta esset; ibi nutritus est usque ad annum 18. quo Athenas venit, Xenocrate in Academia, Aristotele in Chalcide commorantibus. Inde Colophonem transit ad patrem anno ætatis circiter 23. quando & Mitylenæ primum, inde Lampfaci γραμματοδιδάσκαλος, ludimagister fuit, teste Laërtio, & Suida, usquedum annum agens 36. vel 37. Athenas rediens Sectam à se vocatam instituit, postquam ad aliquod tempus se Democriteum professus est, referente Plutarcho. Verùm *In Democritum ipsum, quem secutus est, fuit ingratus*, ut ait Cic. Philosophiæ tamen studiis se addixit anno æt. 12. ex Suida, vel 14. ut ipse de se testatur apud Laërtium.

Scholam, Sectamque in Horto quodam prope Athenas, à se emto minis 80. instituit, ubi cum suis philosophatus est; quem locum etiam Hortulos Cic. 1. de Nat. D. vocavit. Sic ipse l. c. loquitur: *Democritus Vtr magnus imprimis, cujus fontibus Epicurus Hortulos suos irrigavit: hinc Horti, vel Hortuli nomine etiam ipsa Secta, vel doctrina vocari solet; & à Sext. Emp. οἱ ἀπὸ τῶν κήπων, ab Hortis Philosophi Epicurei dicti sunt.* In Horto collatis in unum ipsius, ac discipulorum bonis κοινόν statuit: quod & omnes Epicurei imitati sunt.

Plura scripsit, quorum series hæc apud Laërtium: *De Nat. l. 36. De Atomis, & Inani. De Amore. Epitome Magna, & Parva, eorum, quæ ad Physicos. Adversus Megaricas addubitationes. Ratæ Sententiæ, vel, ut Cic. vertit; Maximæ Ratæ, & albi; Selectæ, brevesque Sententiæ; quia gravissimæ sint ad beate vivendum sententiæ: & Sext. Emp. appellat Dictiones memorabiles.* Suidas vero *Scelestæ Insignia. De Electionibus. De Plantis. De Fine; qui liber idem videtur cum eo, quem Cic. citat De Finibus bonorum, & malorum de Fin. 1. 2. & Tusc. 3. 18. De Summo Bono. De Criterio, sive Canon. Chæredemus, seu de Diis. De Sanctitate, seu Hegefanax. De Vitis, sive De Vita, & Moribus. De justa actione. Neocles ad Themistam. Symposium. Eurylochus ad Metrodorum. De angulo, qui est in Atomo. De Tactu. De Fato. De Perturbationibus sententiæ ad Timocratem. Prognosticum, sive Præcognitorium. Exhortatorius. De Simulacris. De Imaginatione. Aristobulus. De Musica. De Justitia, & reliquis virtutibus. De Donis, & Gratia. Polymedes. Timocrates lib. 3. Metrodorus lib. 5. Antidorus lib. 2. De Austris sententiæ ad Mithren; sive, ut recentiores Laërtii interpretes, De Morbis. Callistolas. De Regno. Anaximenes. Epistolæ; quas multas quidem fuisse apud autores legimus, sed tres tantum nobis servavit Laërtius, ex quibus omnem Epicuræ Philosophiæ doctrinam recentiores Hortorum sectatores excerpterunt. Præter dictos alii quoque citantur à Plutarcho, Cicerone, aliisque. Omnem vero Epicuream de Natura scientiam, quam ipse libris 38. tradiderat, elegantissimis versibus expressit sex libris Epicureus Lucretius, qui l. 3. has Præceptorum laudes contexit:*

*Tu pater, & rerum inventor, tu patria nobis
Suppeditas præcepta, tuisque ex, inclyte, chartis
Floriferis, ut apes in saltibus omnia libant,*

*Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.*

Atque etiam

*Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Restinxit stellas, exortus uti æthereus sol.*

Quibus versibus hæc subjungit Lactantius l. 3. Instit. *Hos equidem versus nunquam sine risu legere possum. Non enim de Socrate, & Platone hoc saltem dicebat, qui velut Reges habebantur Philosophorum: sed de homine, quo sano, & vigente nullus æger ineptius deliravit. Itaque Poëta inanissimus leonis laudibus murem non ornavit, sed obruit, & obtrivit.*

Infirma semper valetudine fuit; ex qua in gravem Lithiasis morbum incidit; unde lapide in vesica urinam cohibente, calidæ balneum ingressus, hausto meri potu, commendans discipulis, ut dogmatum suorum memores essent, diem clausit, postquam 14. diebus ægrotaverit. Mortuus est an. 2. Olymp. 127. annos natus 72. quem patria æreis statuis honoravit.

Ejus vero Sectatores ipsum maximo semper honore sunt profecuti. Et quidem Plinius, hac de re post 350. annos scribens, ait lib. 35. c. 2. *Natali ejus vicesima lunæ sacrificant, feriasque omni mense custodiunt, quas Ἐξάδας Ictadas vocant;* unde & ipsi Ἐξάδασι, *Vicesimariis*, appellati sunt, quia vicesimam, cujusque mensis diem colebant, qua Epicurus natus credebatur. Magistri etiam imaginem, ut notat Plin. loc. cit. per cubicula gestabant, secumque circumferabant. Et Cic. l. 5. de Fin. c. 1. sub persona Attici: *Nec Epicuri licet oblivisci, si cuipiam, cujus imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent.* Ejus laudes habet idem pluribus in locis; notatque, ejus discipulos omnes memoriæ mandasse ratas præceptoris sententias, quosdam etiam omnia dogmata.

Hæc autem Secta omnium maxime duravit, à morte scilicet Epicuri ad Julii, & Augusti tempora, annis circiter 237. ac 14. habuit Hortorum Præsides, sive Scholæ Magistros, ut notat Suidas; & ut ita dicam, quamdiu Athenis, & Romæ literæ floruerunt, & ipsa floruit, aliisque deficientibus, non finem habuit. Sed non ob doctrinæ eminentiam id accidisse, Lactantius 3. Inst. c. 17. asserit; verum ob doctrinæ libertatem, morumque ex ipsa corruptionem. Sic enim ipse l. c. loquitur: *Epicuri disciplina multo celebrior fuit, quam cæterorum; non quia veri aliquid adferat, sed quia multos populare nomen Voluptatis invitat: Nemo enim non in vitia pronus est.*

Rhetoricam, & Dialecticam contempsit, ut ex Laërt. Cic. aliisque habemus: dictionem enim hauserat, si Cleomedi 1. Meteorolog. credendum, *ex profibulis, & mendicabulis.* Imo Divus Hieronymus Epist. ad Magnum de Epicuro ἰσοπαρτωτέρων, emphatice magis, credo, ait: *Neque literas didicerat.* Physicis igitur, & Ethicis se addixit, quibus magnam apud suos gloriam nactus est.

Ad Doctrinam ejus quod attinet, sciendum imprimis est, ipsum loco Dialecticæ, quam adspersatus *Inanem Loquacitatem, & cavillorum officinam* appellabat, *Canonicam Philosophiæ Partem* Physicæ præmisisse, in qua de Criteriis agit; ejusque Summa hæc est: *Omnino Veritas est cum aliquid ita se habet, ut se habere dicitur; Falsitas vero contra. Veritatis Criteriæ tria sunt, Sensus, sive Sensio, pro rebus naturalibus, quæ Sensu cognoscuntur: Prænotio, seu Anticipatio (sic ipse vocat, quod Philosophi fere omnes Ideas appellabant) pro rebus naturalibus, de quibus mens ratiocinatur: & Affectio, seu Passio pro rebus Moralibus, prout aliquid vel appetimus, vel refugimus; Inde hos deducit Canones: Omnis perceptio ex sensibus hausta vera est, nam sensus nunquam fallitur.*

litur. *Opinio est consequens sensum, sensumque superadjecta, quæ vel vera, vel falsa esse potest. Opinio illa vera dicenda est, cui sensus evidentia vel suffragatur, vel non refragatur. Contra vero, Opinio falsa dicenda. Quod & innuit Cic. 1. de Nat. D. ubi de Epicuro ait; Omnes sensus veri nuntios dixit esse.*

Canones Prænotionis, sive Anticipationis (vulgo *Ideæ*) sunt. Omnis, quæ in mente est Anticipatio, seu Prænotio, dependet à sensibus, idque vel incurfione, vel proportione, vel similitudine, vel compositione. Anticipatio est ipsa rei notio, & quasi definitio, sine qua quidquam quærere, dubitare, opinari, imo & nominare non licet. Est Anticipatio in omni ratiocinatione principium, quasi nempe id, ad quod attendentes inferimus unum esse, idem, aut diversum, conjunctum, aut disjunctum ab alio. Quod inevidens est, ex rei evidentis anticipatione demonstrari debet.

Canones Affectionis, vel Passionis sunt. Ea Voluptas, quæ nullam habet annexam molestiam, amplectenda est. Ea molestia, quæ nullam habet voluptatem annexam, fugienda est. Ea Voluptas, quæ aut majorem voluptatem impedit, aut graviolem molestiam parit, fugienda. His duos addit Canones de usu Vocum. Dum loqueris, dilige voces communes, & perspicuas, ne aut ignoretur quid velis, aut interpretando, tempus frustra teras. Dum audis, id enitere, ut vim subjectam vocibus teneas, ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant.

Physica Epicuri omnis in quatuor partes divisa est. In prima agit ipse de *Universo*, sive *Natura Rerum*. In secunda de *Mundo*, in quo nos sumus, ex quo de aliis innumeris conjicere liceat. In tertia de *Rebus Humilibus*, sive de humo, cui inhæremus, & de rebus, quæ in ea sunt. In quarta demum de *Rebus Sublimibus tam Cælestibus, quam Aëreis*.

In prima Physices parte asserit, *Universum Infinitum esse, Increatum, Æternum, Immobile, & Immutabile*. Rerum omnium Principia duo statuit, *Corpus, & Locum*, sive *Atomos, & Vacuum*. *ἄτομοι*, *Atomos*, sic dictæ ab α privato, & τήμων, seco, latine *Indivisibiles*, eo quod ob earum soliditatem, & Vacui privationem, dividi nequeant; sunt prima rerum Principia, ex quibus concreta corpora gignuntur, & in quæ ultimo resolvuntur. Harum proprietates, sive qualitates, quibus inter se differunt, sunt *Magnitudo, Figura, & Ponderus*. Secundum has Atomorum proprietates omnia concreta corpora inter se differunt. Omnes *Atomos* duplici motu moventur, altero proprio, & æterno, quo ex proprio pondere deorsum per rectam moventur; altero reflexionis, cum aliæ aliis impingentes reflectunt motum; ex quo fit, ut aliæ aliis cohæreant, & corpora constituent. Quum per Vacuum moventur, cujuscumque sint magnitudinis, vel ponderis, æquali motu moventur. *Atomos* leviores, & subtiliores, quæ invicem implicari nequeunt ob suam rotunditatem, & levitatem, liberius moventur, quàm *Atomos* ob suam scabritiem, & angulos implicatæ: unde & *Agentis* nomen obtinent. Ex his *Atomos Anima, & Spiritus* omnes componuntur; qui *Agentis* intrinseci nomine veniunt, quia intra corpus positi & ipsum corpus, & seipfos movendi facultatem habent. *Agentis* vero extrinseci nomine venit ipsa vis, seu motus proprius Atomorum. *Fortuna, Fatum, & Finis* impellens, non sunt, nisi effectus necessarii à causis physicis, licet incognitis, procedentes: sic etiam *Sympathia, & Antipathia*; illa quidem ab atomis uncinatis à corpore aliquo exeuntibus, & in corpus aliud impingentibus, quod suis uncis ad illud trahunt, oritur; secunda vero ab atomis acutis, corpus, in quod incidunt, repellentibus, provenit. *Lux* est substantialis effluxio à corpore lucido procedens. *Colores* ab hac ipsa substantia in corporum superficies incidente, &

inde varie reflexa, oriuntur. Sonus fit ab effluxione tenuissimorum corpusculorum, à corpore sonum edente profectorum, quæ aurem subeundo, sonum efficiunt. Idem dicendum de reliquis sensibus. Tempus, quod eventum eventorum, & accidens accidentium Sext. Empir. vocat, non est ens reale, sed ens rationis, hoc est, non ex se existit, sed cogitatione concipitur. Hinc Lucret.

*Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis
Consequitur sensus*

Ortus, & Interitus, sive Generatio, & Corruptio, sunt quædam mutationis, sive alterationis species: tunc enim corpus aliquod gignitur, cum atomi, prius sejunctæ, uniuntur, & concresecunt, & in novam formam prodeunt: contra verò Corruptio est secretio atomorum, sive disjunctio partium corpus componentium in visibiles, vel invisibiles. Cum ex fortuito atomorum concursu cuncta in Mundo, & Mundum ipsum genitum esse, Epicurus asserat; inde deducit, posse nos post corporis hujus exsolutionem iterum esse tales, quales nunc sumus, modo similis atomorum fortuitus concursus fiat.

In secunda Physices parte docet, Mundum hunc nostrum esse portionem quandam Universi infiniti, Cælo complexam, ac terram, sidera, & corpora inter terram, & Cælum sita, continentem. Mundus hic cujuscumque figuræ fingi potest, & æternus non est, sed in tempore genitus, nec ab Ente aliquo Supremo, sive Deo factus, sed casu, ex fortuito scilicet atomorum per Universum excurrentium concursu, per quem sibi invicem adhærentes, concretæ, & compactæ primò quidem Chaos quoddam formarunt, deinde post multas convolutiones vario modo irretitæ, & glomeratæ eam formam induerunt, qualem Mundus nunc exhibet. Ex his quæ majores, graviores, & ramosæ erant, subsidentes, & implexæ, terram, & terrestria corpora formarunt, quæ secundum variam atomorum molem, pondus, & figuram inter se differunt; quæ vero leviores, rotundæ, & teretes, ex his corporibus expressæ, in sublime latæ, ignem, Solem, & sidera produxerunt: tandem quæ mediæ conditionis, in medio positæ aërem fecerunt. Animalia cuncta ex quibusdam veluti folliculis, in uterorum formam à terra, genitale semen conservante, prolatis, orta sunt; & ab ipsa terra tanquam matre humore quodam lacti simillimo nutrita. Idem dicas de generatione Hominum, qui à folliculis, terræ radicibus adhærentibus, & à sole excalesfactis, & exclusis producti sunt. Terra deinde veluti senescente, ut in mulieribus nunc fieri videmus, exhaustisque seminibus, homines, ac reliqua animalia non amplius ex terra sponte erumpunt, sed media propagatione oriuntur. Sed nihil impium magis, & ineptum ex Epicuri ore prodivit, quàm Deum mortalia non curare, ac nulla Dei Providentia Mundum gubernari; sed omnia ex necessitate contingere, ac solem, sidera, & cuncta in Mundo sic moveri, & ad Mundi usque consumptionem movenda, prout semel in sui productione singulis ipsorum motus obtigit. Unde Cic. 1. de Nat. D. *Epicurus ex animis hominum extraxit radicibus religionem, cum Diis immortalibus & opem, & gratiam sustulit.* Et Clem. Alex. Epicuri sectam sinceræ Philosophiæ adulterinam prolem vocavit: quam Paulus etiam Apostolus in Act. Apostolorum jure damnavit, quòd tollat Providentiam, & in Deorum numerum referat Voluptatem. His autem ad probandum infirmis, & nugatoriis argumentis nefandam hanc suam sententiam, quam nemo unquam nec ante, nec post ipsum somniavit, probare nititur. I. Si beatus quis esse nequit, nisi quietus; quomodo Deus tot inter molestas, operosæque curas, in Mundi regimine necessarias, beatus erit? II. Si Deus, qui justus est, Mundum gubernaret, nec bonis mala, nec malis bona acciderent; sed bonos infelices, malos vero felices, innocentiam minus

tutam, scelera impune videmus committi; ergo nulla in Mundi regimine Providentia. III. Deus omnium scelerum causa esset, ea vel volens, vel permit- tens. IV. Denique, si Deus iræ, & gratiæ capax existit, cur conceptis votis alii pereunt, alii ex morte servantur; alii liberos precati obtinent, alii frustra precantur? Quibus argumentis vel pueri respondeant. Iisdem fucatis rationibus Dei in Mundi regimine administròs, Genios, Dæmonas, & Spiritus omnes rejicit. Mundus quia genitus, peribit. Dantur Mundi infiniti huic nostro similes, & dissimiles, sed perituri.

In tertia parte de Terra agens, ipsam in orbem, vel circulum instar disci, vel tympani, non sphæræ, vel globi efformatam, in Mundi medio sitam asserit, in cujus centrum gravia cuncta feruntur. Dari antipodas negat, Terræmotus causam ait esse aquas, ignem, vel spiritus subterraneos, terram succutientes. Fluviorum, & fontium originem, ac Nili inundationem bene cum reliquis fere Philosophis explicat. Aquam in glaciem verti, ait, excluso ab aquæ particulis Inani. Herculei lapidis, quem Magnetem dicimus, quod in Magnesia primum inventus sit, phænomenon explicat per amplexum partium hamatarum ex ipso effluentium, & cum particulis ex ferro manantibus complexarum; quæ in utrumque impactæ, & resilientes in medium circumplicantur invicem, & ferrum simul pertrahunt. Animalium generatio ex utriusque sexus semine commisto proficiscitur: utrumque autem semen ex singulis corporis partibus manat: mas tamen gignitur, cum masculum, femina, cum femineum semen prævalet: sterilitas tandem à semine vel crassiori, vel tenuiori, quàm par est, provenit. Anima, corporis forma, seu nota, est corpus tenuissimum, ex tenuissimis particulis, rotundis, & levibus contextum, & per totum corpus (quod crassius dicitur) diffusum, & ab ipso crasso corpore separatum in auras abit, & Anima esse definit. Quam de Animæ Mortalitate sententiam Epicuro antiquiorem fuisse, deducitur ex Salomone, qui Sap. 2. impios ejusdem opinionis memorat sic dicentes: *Cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur, tanquam mollis aër.* Et exinde hoc consequens educentes: *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura, tanquam in juventute celeriter.* Animam vero incorpoream non esse, ex eo probare nititur, quòd nec tangere corpus, nec ab ipso tangi, nec agere, nec pati posset. Hinc Lucretius:

Tangere, nec tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Visus fit à simulacris, sive imaginibus manantibus ab objectis, & in oculos incurrentibus; hoc est, per effluxiones atomorum, à corporum superficiebus continenter manantium, atque eundem ordinem, & posituram corporum servando, objecta, prout sunt, oculis repræsentantium. Simili modo de aliis sensibus discurrendum: Auditus enim fit ab effluxu partium subtilium, à percussis, sive sonoris corporibus ad aures venientium, ipsasque pro varia atomorum figura, vel leniter ferientium, & gratum sic sonum producentium; vel lacerantium, unde & ingratus sonus fit. Idem dicas de particulis à corpore odoro ad nares venientibus, & Olfactus sensum facientibus; vel palati partes tangentibus pro Gustatu; vel corporis peripheriam pro Tactu. Animi, seu Mentis sedes cor ab Epicuro ponitur, hoc ducto argumento, quòd lætitiæ, metus, &c. sensum in corde sentimus. Mens non cogitat, nisi per simulacra in ipsam incurrentia, sive ab objectis præsentibus proveniant, quod fit cum res præsentis cogitamus; sive à corporibus subtilissimis per aërem volitantibus, & sive à corporibus directe, sive in ipso aëre formata ea sint, corpus humanum subeuntia, in mente hanc, vel illam cogitationem excitant. Affectus, sive Animæ Passiones vel sensum sequuntur, & in partibus, quæ sentiunt, excitantur; vel ex cogitatione dependent, & excitantur in corde. Passiones præcipuæ duæ sunt,
Volu-

Voluptas, & Dolor; quarum prior animæ secundum naturam est, posterioꝛ præter naturam. His duas alias addit præcipuas etiam, & generales, Cupiditatem scilicet, & Fugam: reliquas vero Passiones harum quatuor species dicit. Motus voluntarius fit ab ea animæ parte, quæ sensibile simulacrum recepit, quæ deinde reliquam animæ partem per corpus diffusam pellit, & sic corpus, vel ejus pars movetur. Aër exspiratus à linguæ motu modulatus vocem efficit. Animæ à sensibus feriatio Somnus est, quæ fit, cùm animæ pars à cibo, potu, lassitudine, vel simili sive interna, sive externa caussa foras ejicitur, pars intra corpus remanens oppressa, & veluti sepulta, non secus ac ignis sub cinere, jacet. Insomnia fiunt à simulacris in aëre existentibus, quæ cor subeundo animæ sese offerunt. Quod autem optamus, vel sæpius cogitamus, solet plerumque insomniorum materies esse, quia ardens desiderium, vel frequens ejusdem rei cogitatio vias latas in anima relinquit, per quas simulacra affinia ab aëre venientia animam facilius subire valeant. Mors denique est sensus privatio propter animæ excessum, quæ in aërem dissipata perit.

In quarta tandem parte de rebus Cœlestibus, & Aëreis differens, hæc habet. Sidera omnia igneæ sunt naturæ, composita scilicet ex atomis subtilibus, rotundis, & levigatis. Siderum omnium magnitudo talis est, qualis oculis apparet, secundum nos, sensus enim falli nequeunt; sed secundum se considerata, esse potest vel paulò major, vel paulò minor, vel præcise tanta, quanta videtur. Fixas esse, ait, veluti tot clavos cœlo infixos. Errantes cœlorum motu ab ortu ad occasum feruntur; contrario motu, & proprio ab occasu in ortum. Sol, Luna, ac reliqua sidera oriri possunt, & occidere vel per apparitionem supra, & occultationem infra; vel per accensionem in regione orientis, & extinctionem in regione occidentis factam; vel denique per renovatam quotidie productionem, novo scilicet sole exorto ex confluentibus in ortum multis ignibus, ignisque feminibus. Dies noctibus non sunt æquales, vel ob cursum solis obliquum in Zodiaco; vel quòd certa per ætherem sint loca, ob suam crassitiem solis cursum retardantia plus quam alibi; vel denique quia sol mane genitus, ex loci, in quo accensus est, differentia, brevior, vel longior cœli viam percurrere debeat. A sole propria luce fulgente & calor, & lux continuo manant, & sol non extinguitur, quòd pabulum accipiat à caloris, lucisque feminibus, ex universo mundo ad ipsum venientibus. Cætera astra & lucem à se habere, & à sole mutuari, æque dici potest. Lunæ Phases, seu incrementa, & decrementa proveniunt vel ab ipsa ad solem (si ab ipso lumen habere putaveris) accedente, minorem illuminatæ faciei partem nobis in dies ostendente; & ab eadem à sole abscedente, & majorem lucentis faciei partem semper monstrante, quousque illi opposita tota videatur: vel, globosa cum sit, & altera sui parte lucida, altera obscura, ex continua sui corporis revolutione, obscuræ, lucidæque faciei partem alternatim ostendit: vel tandem, si lucida ex se supponatur, poterit paulatim obscurari à corpore aliquo sphærico, & opaco, quod cum ipsa continuo circumvolvatur. Idem corpus opacum, quod Phases producit, poterit Eclipsim efficere, si totum Lunæ corpus obtegat; vel quod obscura ejus pars repente nobis obversetur. Solis vero Eclipsis à luna inter ipsum, & terram media, fit: potest etiam Solis, Lunæque Eclipsis ex hoc contingere, quòd per loca luci infesta transeuntes, lucem amittant, donec ipsis locis prætergressis, lucem recuperent. Sidera Prælagitionum non caussæ sunt, sed signa; ut & quædam animalia occasiones nobis sunt, ex quibus futura prædicimus. Cometæ vel sunt ignes in sublimi regione geniti, & tamdiu durantes, quamdiu pabulum, quo nutriuntur, durat; vel sunt stellæ semper quidem existentes, sed statis certis temporibus ex propria quadam cœli revolutione tantum nobis appa-

apparentes. Stellæ cadentes dictæ vel fiunt ex attritu verarum stellarum, ipsarumque fragmentis; vel ex ejusdem materiæ prolapsu, ut in fulgurationibus; vel ex coëuntibus atomis ignificis. Nubes vel gignitur ab exhalationibus, à terra, & aqua sursum elevatis; vel est aëris incrassamentum, à ventis compellentibus factum. Ventus verò, cum in angusto inani multa sunt corpuscula, fit; unde atomi per hoc angustum inane pergentes celerius moventur, & aëris sequitur agitatio, quæ Ventus dicitur: & contra quietus aëris status, cum in multo inani pauca sunt corpuscula: gigni etiam potest ex halitibus, à terra, marique solis vi elevatis. Presteres sunt gyri ventosi, producti à nube, à vento depressa, agitata, vel perforata. Fulmen fit ab igne in nube accenso, & ventorum, vel ipsius ignis vi nube fracta, & conscissa, cum impetu exploso. Fulgur producit ex attritu nubium, quo ignea corpuscula aggesta calorem, & coruscationem concipiunt: Tonitru vero ab iisdem nubibus diffractis, vel à vento in ipsis fortiter agitato. Pluvia ex nubibus defluit, cum vis venti eas urget, unde aqueæ particulæ in guttas coalescentes decidunt: Ros vero à vaporibus, ab humentibus locis elevatis, & in aëre coëuntibus, gignitur. Grando vel à vento frigido, aqueas guttas decedentes congelante efficitur; vel sunt gelatæ nubis fragmenta, ab eadem concisa delabentia. Nix est tenuis aqua à nubibus expressa, ea ratione, ut spumescat, quæ deinde à frigido condensatur. Pruina ros est, à frigido vento in terræ superficie gelatus. Iris creatur, vel quòd aër humescens adverso solis splendore refulgeat; vel quòd ea sit specialis naturatum lucis, tum aëris, ut hujusmodi colores exprimat. Halos circa lunam generatur à crassiusculo, sive nubilofo aëre, undique circa ipsam evecto, & lunæ lumine irradiato. Sunt quædam Averna loca, venenosis vaporibus, ab intimis terræ partibus exhalantibus, infesta. Pestilentia tandem à terra, intempestivis præsertim pluviis, & ardoribus putrescente, produci solet: qua deinde putredine infectus aër, huc illuc vi ventorum perductus, Pestilentiam parit, ex qua homines, & quandoque animalia pereunt: Et de Physicis satis.

Ethicæ, quæ potissima Philosophiæ pars est, & quæ nos ad Finem, seu Summum Bonum consequendum instruit, quæque media, quibus ipsum consequamur, ostendit, hæc Epicuri compendifacta doctrina est. Considerandum tamen in limine est, quòd etiamsi communi omnium consensu, ut notat etiam Sen. de Vit. Beat. c. 1. vitæ Finis, seu Summum Bonum, Felicitas statuatur; in hoc tamen vel multi errare solent, quòd vel quæ vera felicitas sit, vel media, quæ ad ipsam adducant, ignorent. Hoc est, quod nobis Ethica præstat, cujus præceptis bene utentes, & veram felicitatem adipisci, & media ad ipsam producentia cognoscere valemus.

Felicitas, ad quam omnes naturaliter tendunt, duplex est, altera quidem *Summa*, seu quæ nec crescere, nec decrescere potest, in qua scilicet nullum deest bonum, nullum adest malum, & hæc Dei propria, & sola est: altera vero *Subalterna*, in qua vel bona aliqua defunt, vel mala aliqua adsunt, intendi capax, & remitti, & hæc hominis felicitas esse potest. Ad quam felicitatem homines omnium maxime ducit *Sapientia*, ex qua homo habet unde dolores constanter toleret, & dum ipsis opprimitur, non vincatur.

Beatæ vitæ finis *Voluptas* est, principium, & finis, bonorum omnium, ex natura sua quid bonum, dolor contra ex sui natura quid malum; sine Voluptate nulla felicitatis notio haberi potest; & tandem felicitas universa in Voluptate consistit. Voluptas, in qua sita felicitas est, dicitur *Indolentia corporis*, & *Tranquillitas mentis*. Quæ hanc Voluptatem pariunt potissimum virtutes sunt. Corpori Medicinæ ars, menti Ethica medetur. Corporis morbos vel arcet, vel curat, vel leniores reddit *Temperantia*; corpore vero ipsos

patiente, constantia, & fortitudine utendum. Principales animi morbi duo sunt, *Cupiditas*, & *Metus*; quibus Philosophia per virtutes medetur, quæ à recta ratione, & prudentia adhibetæ illos vel arcent, vel tollunt. A recta ratione, & libero arbitrio omnis virtutum laus est. Omnis virtus vel ipsa prudentia, & rectæ rationis dictamen est, vel ab ipsis regitur, ac pendet. Virtus quadruplex est, *Prudentia*, *Temperantia*, *Fortitudo*, & *Iustitia*. De quibus singulatim; reliquæ enim omnes ad has referuntur.

Prudentia ars bene vivendi dici potest; ejus enim munus est vitam regere, & omnia, quæ in vita contingunt, ad beatam vitam dirigere: unde virtutum omnium munera complecti videtur. Prudentia igitur mala omnia tum animæ, tum corpori ne contingant, præcavet; & si contigerint, vel pellere, vel tolerantia minora reddere nititur. Prudentia triplex est, *Privata*, *Domestica*, & *Civilis*.

Prudentiæ Privatæ primum illud est, ut quisque naturam, geniumque suum norit, & nihil repugnante natura adorsus, mature provideat de statu, in quo vivere sibi proposuit, ac omnes vitæ actiones sic accomodet, ut, quantum fieri potest, indolenter, ac tranquille vivat. Atque hinc fit, ut neque desidiosi genii viro vita actiosa, neque viro actiosi genii desidiosa sequenda sit. Omnis igitur cura, & sollicitudo in status electione ponenda est, ut ille deligatur, in quo tranquillius vivere possimus. Quare ad bene vivendum securior erit, qui neque valde emineat, neque abjectus sit, sed inter utrumque medius.

Prudentia Domestica, quæ vel conjugalis, vel paterna, vel herilis, vel possessoria esse potest, nos admonet, quomodo nos erga uxorem, liberos, servos, & rem familiarem gerere debeamus, & primo, si cælebs sine angore vivere non possis, solcite considerandum, an poteris morosam uxorem, male moratos liberos, & quæ ipsis acciderint, incommoda patienter ferre. Si autem his tolerandis imparem te noveris, uxorem ducere non expedit. Sin contra maturum consilium, vel necessitas aliqua ad nuptias te adegerit, uxor tibi morigera ducenda est, quam tui amantem, & domesticarum curarum partem suscipientem reddes; liberique bene educandi, ut patriis legibus obtemperantes, sapientes evadere possint. Servi autem, quorum possessio parum jucunda esse solet, ita tractandi, ut nunc pene inviti ipsos castigemus, nunc condonemus, præcipue si non malæ indolis sint. Rei denique familiaris cura ita gerenda est, ut citra avaritiam, ac ditescendi cupiditatem in futurum prospiciamus: moderatus enim rei familiaris usus ad vitæ tranquillitatem necessarius est.

Prudentiæ Civilis regula eadem fere cum ea, quæ de eligendo statu modo tradita; hoc est, ne quis ad Reipublicæ regimen accedat, nisi publicis rebus gerendis idoneus; qui scilicet actuosam naturam sortitus, vel natali, vel doctrina, vel morum probitate illustris, publicam rem bene gerere valeat. Privata, & ociosa vita actuosæ præferenda quidem est, sed non semper; nam sive Reipublicæ urgens necessitas, ad regimen tenendum, vel ad leges ferendas, vel ad magistratus reformandos, nos compellat; sive ut Principis locum teneamus, vel Principi consiliis in regno prodesse cogamur; tunc publicum bonum privatæ quieti præferendum; quinimo & ipsi in publicis his, magnisque muneribus animi tranquillitatem, corporisque indolentiam habere possumus, modo sapientes simus.

Temperantiæ munus est cupientem animum reprimere: minus enim indecorum est pusillanimitate demitti, quàm cupiditate efferri. Temperantia igitur tota in moderandis cupiditatibus versatur; ac quæ sint secundum rationem expetenda, vel fugienda, nos admonet. Ab ipsa enim didicimus, cupiditates illas fugiendas, ex quibus dolores, infamia, damna, & quandoque etiam judiciorum pœnæ proveniunt; iis enim devitatis majores inde voluptates oriuntur.

tur. Sed quia cupiditatum genera tria sunt; aliæ enim cupiditates sunt naturales, & necessariæ; aliæ naturales, sed non necessariæ; aliæ neque naturales, neque necessariæ, sed inanes: ideo de quibusdam Temperantiæ speciebus contra quasdam cupiditatis species differendum. De Sobrietate igitur, quæ opponitur gulæ; de Continentia, quæ libidini; de Lenitate, quæ iræ; de Modestia, quæ ambitioni; de Moderatione, quæ avaritiæ; ac denique de Mediocritate, quæ est inter spem, & desperationem futuri, pauca dicamus.

Sobrietas nos ad victum tenuem, simplicem, & parcum componens, magnum ad vitæ sanitatem conservandam, atque inde ad corporis indolentiam procreandam, bonum nobis præstat. Paucis quidem natura contenta est, iisque paratu facillimis. Enimverò vulgatum nimis illud est, plures occidi gula, quam gladio. Præcipua autem, quæ sobrietas parit, commoda, quatuor sunt. I. Quia morbos omnes, quos gulæ intemperantia gignere solet, vel arcet, vel tollit, ac sanitatem conservat. II. Hominem ad vitæ usus necessarios expeditum, & impigrum reddit; corpus enim æque ac mens cibis gravantur, & opprimuntur; & utriusque functiones læduntur. III. Si quando per intervalla sit mensa splendidior, majorem capimus, quàm adsueta, voluptatem. IV. Denique, quia vilioribus cibis semper utentes, paupertatem non timemus; ad sobrie enim vivendum nemo pauper. Hinc Epicurus in Hortulorum foribus hoc inscribi mandabat: *Hospes hic bene manebis; hic summum bonum Voluptas est: hospitalis domicilii custos polenta te excipiet, & aquam large administrabit.*

Continentia adversus libidinem, sive abstinencia à rebus venereis, eximia virtus est; venereorum enim usus nunquam prodest, sæpe etiam nocet: nam iis intemperanter potissimum uti, est vitam facere debilem, brevem, curis anxiam, morbis obnoxiam; & sic levem hanc voluptatem multa excipient mala. Vir ergo sapiens se ab amore capi non sinat. Quod ut facilius consequatur, primò tenui utatur cibo; nam ex nimio cibo augetur seminis copia, crescitque amoris fomes. Secundo incommoda meditetur, quibus amantes obnoxii sunt; ut virium, rei familiaris, famæ, & similibus jacturam. Tandem à Musicis, & Poëticis abstineat, à quibus voces, & cantilenæ, Deorumque mœchorum turpia exempla suppeditantur, quæ libidinis incentiva sunt.

Lenitas, sive Mansuetudo adversus iram maxima, & omnium forte difficillima virtus est, quæ animum injuriis vulneratum sanat, sanumque ab iræ, vindictæque cupiditate sic continet, ut neque ipsa emoveatur, neque indecorum aliquid fieri permittat. Ab ira tamen se continebit sapiens rationis præsidio fretus, & mature perpendens, non esse in sua potestate positum, ut cæteri justî fiat, nec passionibus abripiantur: sicque injurias tanti faciet, quanti damna, & incommoda, quæ ab anni tempestatibus, casibus fortuitis, aliisque causis extra suam facultatem positis, ipsi accidunt. Tum etiam considerare poterit animi perturbationem, timorem, damna, & mala cuncta, quæ ab expleta vindicta oriuntur. Famæ denique bonæ gloriam, quæ non ulciscendo injurias, sed innoxie vivendo acquiritur; sic enim mitis injuriâ superiorem ostendet animum. Si autem castigare debeas, citra iram id facias.

Modestia adversus Ambitionem nos admonet, ut supra diximus, Reip. magistratus, & honores non affectare, nisi à Rep. tanquam ipsius regimini necessarij advocemur. Hinc occulta, & privata vita ab Epicuro commendatur; nam is bene vixit, qui bene latuit. Ambitio contrà curis molestissimis, sollicitudinibus, inquietum reddit animum. In agris vero vivere, nullique publico muneri se addicere, per quàm beatum, & felix vitæ genus est. Non igitur ab externis, iisque omnibus, quæ nostra non sunt, gloriam quærere, sapientis est proprium.

Moderatio adversus avaritiam dicitur illa animi dispositio, qua quis vel

paucis, vel ipsa etiam paupertate contentus vivens, nihil optat, nihil quærit. Hic sua sorte, qualiscumque ei contigerit, lætus, & contentus, cum divina fere felicitate contendit: nam sicuti Deus nullorum indigens bonorum nec quid optet habet, sed in se ditissimus est; ita sapiens Deum ipsum imitatus non indiget, quia non avet, & simplicibus, cunctisque obviis naturæ bonis utens hilaris vivit. Cum autem paucis natura contenta sit, non ille felix, qui multa possidet, sed qui nihil cupit; nam cui pauca non sufficiunt, ei nec plurima satis erunt. Si igitur ad naturam vixeris, nunquam eris pauper, si ad cupiditatem, nunquam dives: bonorum enim cupiditas inexplebilis est, mentemque cruciat.

Mediocritas inter spem, & desperationem futuri, sapienti necessaria est. Hæc docet, nos in rebus futuris, sed contingentibus, nec certe sperare, nec omnino desperare debere. Utrumque igitur extremum fugiendum; quod hæc potissimum ratio suadeat, non esse futurum aliquod, quod certe eventurum speramus, quod ex multis causis forsan diverti valeat; & contra.

Fortitudo, quæ metui, ac pusillanimitati opponitur, virtus est nos erudiens corporis, & animi mala cuncta, futura quidem non metuere, præsentia vero constanter tolerare. Fortitudo ab audacia differt, quod illa virtus sit, ex recta ratione, animique consilio proveniens; hæc vero à natura, unde & brutis etiam tribuitur. De duplici autem illo gravissimo metu, Numinis scilicet, & Mortis, qui omnem ab hominum animo voluptatem tollit, verba hic faciens, mirum quam impia, & stulta profert. Et Numinis quidem metum vanum esse hominum figmentum, ait, qui Numini eos tribuunt animi affectus, quibus ipsi obnoxii sunt: unde eos iræ, & gratiæ capaces effingentes, & pœnas timent, & præmia expectant. Hoc autem divinæ naturæ contrarium dicit, quod ipsa, ut summe felix, & beata in se, & de se sit, quieta, & nullis turbanda curis, vel fatiganda laboribus esse debet. Atque hinc educit, nullâ Deorum irâ, vel gratiâ, sed casu cuncta in mundo accidere: ac Deos proinde omnes venerandos quidem ob eorum majestatem, supremamque naturam, sed nec precandos, nec timendos. Mortis vero metus, qui omnes fere hominum mentes summe excruciat, vanus dicitur, quòd mors nihil ad nos pertineat; quod sic probare conatur: Quicquid doloris, vel voluptatis in nobis est, à sensibus fit; sed sensus per mortem dissolvuntur, mors enim privatio sensus est; nulla ergo post mortem voluptas, neque dolor esse potest. Nec quid post mortem timendum docebat, pereunte cum corpore etiam anima. Neque timendam mortem tanquam dolorum maximum, dicebat, quòd sperandum sit, aut nullum fore in morte dolorem, aut si sit, brevem fore. Tandem non timendam, quòd sit cessatio ab iis, quibus fruimur, voluptatibus; nam nequit hoc terrorem incutere, cum nihil vitæ supersit, in qua dignoscere valeas, esse non vivere quicquam mali. Præterquam quod non ille felix dicendus est, qui senex diem obiit, sed qui voluptatam plenus decessit.

Fortitudo adversus corporis dolores virtus sapientis propria est, qua omnes corporis cruciatus æquo, fortique animo superat, id potissimum perpendens, quòd dolor omnis si longus levis, si magnus brevis esse soleat; sicque & magnitudinem brevitatis, & diuturnitatem levitas consoletur. Cogitet insuper sapiens, se nihil posse facere ea virtute, ac sapientia, quam profitetur, dignius, quam si dolori non succumbat, sed patientiâ hostem tam insensum superet. Sicut igitur prudentiæ est dolores omnes à corpore arcere, & ne accendant, omni industria, & conatu præcavere; ita Fortitudinis est, cum jam casu, vi, vel natura acciderint, tolerare. Dolorem etiam levare sapiens poterit lætis illis cogitationibus, quæ ex virtutum, sapientiæ, studiorum, inventorumque suorum jucundissima recordatione procedunt.

Eandem

Eandem Fortitudinem adversus animi ægritudines sapiens habere debet; quas omnes non à natura, sed à propria opinione creari, Epicurus his rationibus probare contendit. Et quidem si à natura animi ægritudo esset, doleret animus ex amissione liberorum, famæ, vel peculii, etiamsi hæc nesciret amissa: si ergo animus æger non est, nisi ad hæc jam amissa animadvertens; manifestum est, non à natura, sed ab animi adversione, sive opinione mali procedere ægritudinem. Accedit, quod ægritudo ob metum futuri mali à nihilo procederet, cum malum jam non extet, nisi tantum ab opinione veniret. Adde, quod si quis pater verum filium pro supposititio, & supposititium pro vero habeat, ex morte primi non dolebit, ex morte tamen secundi angetur: quod non natura, sed opinio tantum efficiet. Quibus adjiciam, multa esse mala, quæ nullam in animum ægritudinem inducunt ex hoc solum, quia non ut mala reputamus; & stultum nullam pati animi ægritudinem, corporis tamen dolores sentire. Ex quibus clarissime educitur, corporis dolorem à natura esse, ac proinde difficilius esse, animum ab illius sensatione avocare; animi vero ægritudines ab opinione præsentis, vel futuri mali creari: unde & facile sapienti sit mentem ab opinione illa, quæ animum maxime turbare solet, diducere. Ut autem sapiens mentem ab his opinionibus liberet, primum adversus fortunæ ictus se comparet: deinde cogitet, bona cuncta externa nec nimia contentione expetenda, cum non adsunt, nec magni facienda, cum adsunt; nostra enim revera non sunt, sed fortunæ exinde bona dicuntur, quia pro fortunæ arbitrio & adesse, & abesse possunt. Provideat igitur sapiens, quid facturus sit, si fortunæ, vel alius generis bona amittere contigerit: quod cum evenerit, non inani se mœrore conficiat, sed æquo ferat animo, id à fortuna repeti, quod non dederat, nisi commodato. Tandem si sapiens ex diuturna bonorum fruitione opinionem illam prorsus expungere nequeat, ægritudinem saltem levet, avocando mentem à cogitanda molestia, & causam illam inducente, & ea cogitando, quæ menti grata, & jucunda esse agnovit; ut modo de dolore dictum.

Justitia, quæ homines societate necit, & sine qua nulla diuturna societas esse potest, virtus est, quæ ad alios dirigitur, nam unicuique quod suum est, tribuit, & ne ulli injuria fiat, præcavet. Per se, sicut & reliquæ virtutes, optabilis non est, sed quia voluptatem parit: Justitia enim animum tranquillum facit. Jus, seu Justum, à quo Justitia dicta est, naturale bonum est, & à natura ad ipsum expetendum ducimur. Naturalis igitur Juris est, ut homines invicem neque lædant, neque lædantur, sicque secure degant. Ex quo homines in societatem coire statuerunt, communia quædam jura sibi observanda fecerunt, ut nemo ipsorum alterum vel in rebus, vel in fama, vel in vita læderet; si quis vero contra faceret, lædentem punire omnibus jus esset. Ex quo igitur societas fuit, lex prima, & una fuit, ut quisque juribus tantum suis uteretur, aliena vero jura non violaret. Deinde tota societas suam illam injustos puniendi facultatem in unum, vel paucos, qui optimi, & sapientes essent, transtulit. Ex his deducit Epicurus, injustitiam non esse aliquid secundum se malum, sed malum quia contra communem societatis legem; nam quod in una societate injustum est, in alia justum esse poterit, si nulla in ea lex sit, quæ illud prohibeat. Sapiens vero non ex legis metu justus esse debet, sed etiam si leges non essent, juste vivere. Si tamen aliquid acturi dubii hæreamus, bonus vir aliquis nobis eligendus, & ob oculos semper habendus, ut sic tanquam illo spectante omnia faciamus.

Beneficentia, Gratitude, Pietas, Observantia, virtutes sunt Justitiæ affines; ad ipsas enim non ex pacto inito, sed ex officio quodam Justitiæ fere simili tenentur homines societate juncti. Ad Beneficentiam nos compellat non

tam eorum, quibus beneficia præstamus, utilitas, quàm nostra: si enim non præstemus, barbari, immitis, & inhumani nomen, ac, quod ad moleste vivendum aptum est, contemptum, & odium aliorum incurrimus; sin contra præstabimus, benefici, liberales, humani audiemus, &, quod ad beatam vitam conducit, aliorum benevolentiam acquiremus. Qui vero beneficium accepit, ad Gratitude tenetur erga beneficium suum. Hoc autem nemo melius præstare novit, quàm sapiens, qui beneficienti præsentem, & absentem, vivo, & vita functo, ejus etiam liberis, & amicis semper gratus est. Pietas etiam Gratitude sanctissima species est, quam erga parentes primario colere tenemur; nam si cæteris quidem alia debemus, parentibus tamen debemus nos ipsos. Secundo erga consanguineos, quibus parentum vinculo alligamur. Tertio erga Patriam, quæ nos nascentes excepit, natos aluit, ac defendit. Quarto erga concives, quibus patriæ nexu juncti sumus. Tandem erga Principes, & Magistratus, qui patriæ caput cum sint, ipsam repræsentant; & erga homines omnes, quibus natura, communi veluti matre, jungimur. Observantia demum nos edocet, eos omnes colendos, ac venerandos, qui vel natura, vel ætate, vel dignitate, vel sapientia supereminent. Hinc ad Observantiam Epicurus refert Religionem, qua Deos colere tenemur, non quia ab ipsis bonum aliquod vel accepimus, vel expectamus; non quia malum aliquod timemus, sed quia naturam, quæ æterna, & in se beatissima est, nos antecellunt.

Amicitia postremo omnibus societate viventibus necessaria virtus ad beate vivendum, & quæ securitatem, ac magnas vitæ parit voluptates, ex utili, & dulci ortum sumfit. Amici tamen cum delectu comparandi; hoc est, non querulos, difficiles, morosos, & suspectos parare oportet; sed qui candore, simplicitate, bona fide, morum probitate, alacritate suavem reddere vitam possint. Ante igitur videndum cum quibus edas, & bibas, quàm quid edas, & bibas. Tales autem amicos esse oportet, ut diuturna Amicitia sit, ut mutua inter ipsos participatio bonorum sit, & voluptatum: ex amicorum enim bonis capere plena fiducia amicus potest, non secus ac si sua sint; neque ad hoc necesse illud est, quod quidam putarunt, ut in communi amicorum opes deponantur, hoc enim diffidentium est, sed sufficit, si mutua, ac libera bonorum participatio sit. In mutua quoque voluptatum, & dolorum participatione vera consistit Amicitia; hoc est, verus amicus ille dicendus, qui ut de suo, sic de amici bono lætatur, de malo dolet; & quos labores ipse ad suam voluptatem obtinendam sumserit, eosdem, & mortem ipsam, si opus sit, pro amici bono sumere paratus sit. Et ut verbo rem absolvam, vera, ac diuturna Amicitia in mutua sincera dilectione consistit. Hæc autem Amicitia non nisi inter similes esse potest; unde illud: *Amor similes aut invenit, aut efficit*. Quod & Horatius innuere visus est, dum ait:

Oderunt bilavem tristes, tristemque jocos.

Tales porro sunt sapientes, quos eadem sapientia instruit, ac moribus similes reddit. Atque de Epicuri Ethica, omnique Philosophia hæc breviter dicta sufficiant.

Pro hujus capitis coronide illud hic adnotabo, magnam inter scriptores fuisse controversiam in discernendo quid Epicurus Ἡδονῆς Voluptatis nomine intellexisset. Certum enim illud est, ipsum unicum actionum omnium causam, ac vitæ finem in delectatione, ex bono, quo animus fruitur, posuisse. Hinc antiquorum plures, Stoici potissimum, affirmant, eum vel omnino, vel præcipue à voluptatibus corporis, quas cum bestiis communes habemus, summum bonum metitum fuisse; ac variis ejus voluminum locis probare satagunt, ipsum Voluptatis nomine eam tantum, quæ à sensibus provenit, significasse. Quod

confirmare videtur Clem. Alex. 2. Strom. ubi de Democrito loquens subdit : *Ei autem Epicurus quoque assentitur, & quicumque in Voluptate, molestiæque, & doloris vacuitate bonum collocant.* Clarius vero ibidem expressit, dum ait : *Epicurus autem existimat, omnem effici lætitiã ex carne primo affecta.* Contra vero Laërtius, qui de Epicuro Apologiam confecit, Seneca, licet Stoicus, Divus Hieronymus, aliique, quos refert Gassendus in ejus Vita, pluribus tum ex ejus doctrina, modò in Ethicis tradita, tum ex ejus frugali vita defumtis argumentis probant, Epicurum per hanc Voluptatem eam intellexisse, quam ex studiis, illustribusque actionibus habemus, ac sine qua ad nullas penitus virtutes contenderemus, si in earum exercitatione, & adeptione Voluptas non esset. Ipsum igitur bonæ frugis Philosophum, in Deos, patriam, & parentes piũ, in reliquos etiam beneficũ, gravem, temperantem, & solo pane, & aqua contentum tradiderunt, & laudaverunt; cùm vero preciosius epulari voluisset, vini, caseique modico usum. Maledicum in cunctos fuisse, ejusque maledicentiam Zenonem Epicureum imitatum tradunt. Et Plutarchus in lib. contra Epicurum affirmat, ipsum tam magnifice de se sensisse, ut neminem præter se sapientem diceret, aut eos, qui è Schola sua prodirent.

Inter præclaros ejus discipulos recensentur tres ejus fratres Neocles, cujus est adagium illud : *Occultus vive*; sive, ut Græca verba sonant, *λίδε βιώσας*, *Delitescere vivens*, Chæredemus, & Aristobulus; Mus ejus servus; tres ejus familiares, quos ex Epicuri contubernio magnos viros prodiisse apud Sen. Ep. 6. legitur; Metrodorus scilicet Lampfacenus, qui pene alter Epicurus dicitur à Cic. 2. de Fin. c. 28. Polyænus, sive Philodemus à Laërtio dictus, Lampfacenus, Mathematicus, vir modestus, & amabilis, ut Cic. ait; & Hermachus Mitylenæus, Epicuri successor; hujus vero Dionysius; & hujus Basilides; aliique, quos enumerat Laërtius in ejus Vita: ubi etiam Apollodorum Illustrem memorat, Zenonis Sidonii præceptorem, cujus Zenonis sæpe Cicero meminit. Scripsit hic Apollodorus ad 300. tractatus varii argumenti, Epicurique Vitam. Præterea tres feminæ cum Epicuro philosophatæ sunt, Leontium, Themista, & Philænis. Nec pauci Romanorum huic sectæ se addixerunt, inter quos T. Lucretius Carus, Poëta Latinus, ex illustri Romanorum familia ortus, qui Athenas ad disciplinas comparandas à parentibus missus, Epicuream Philosophiam sub Zenone, & Phædro Epicureis edoctus, ipsam sex libris sub titulo *de Natura Rerum* heroico carmine conscripsit. Potu philti amatorii, ipsi à Lucilia exhibiti, mortuus est anno æt. 42. vel 43. Olymp. 181. Cassius etiam, qui Cæsarem sustulit, & Petronius Arbitr. Epicureus fuit etiam Lucianus, amicus Celsi Epicurei, qui adversus Christianos scripsit; & Maro, ut Voss. de Sect. c. 7. refert. Notandum postremo hic est, Epicureos, qui omnium Philosophorum maxime Christianæ Religioni opponuntur, dicere, quædam esse apud se arcana, & non permittere omnibus, ut ea scripta legant.

CAPUT XVI.

De Secta Ecclētica.

CUM nemo ex antiquis Philosophis omne verum perspicere, & Systema omnibus numeris absolutum invenire potuisset; nova hæc Secta (si nova Secta dicenda sit, quæ nulla condidit nova in Philosophia dogmata) Alexandriæ efflorescere visa est; quæ ex eo quod optima quæque à Philosophis omnibus excogitata, recto judicio, delectuque excerperit, & in unum selegerit,

Εκλεκτική Græcis, Latinis *Electiva*, & *Electrix* dicta est, ut interpretatur Liplius de Phil. Stoic. l. 1. & Vossius de Sect. Phil. c. ultimo. Et quidem cum in omnis sectæ dogmatis boni, malique aliquid mixtum sit, Cæsaris Augusti, & Tiberii temporibus, & paulò ante Laërtii ætatem, *πρὸ ὀλίγου*, ut ipse Laërtius ait, rectius sapere incipientes non pauci,

Nullius addicti jurare in verba magistri,
veritatem, ubicumque lateret, investigare cæperunt. Quod philosophandi genus, reliquis quidem præstantius, postquam summe laudavit ex Christianis Philosophis Clemens Alexandrinus 1. Strom. p. 188. sic sectam hanc, cui additus erat, descripsit: *Philosophiam autem non dico Stoicam, vel Platoniam, aut Epicuream, vel Aristotelicam, sed quæcumque ab his sectis recte dicta sunt, quæ docent justitiam cum pia scientia; hoc totum selectum dico Philosophiam.* Hoc idem pluribus in locis commendatum à Platone legimus, cujus præ cæteris Philosophis magna in hac secta autoritas erat, præcipue vero in Gorgia, ubi ait: *Omnino non tam quis dixerit, sed quam recte dicatur, considerandum est.* Et Aristoteles, quem post Platonem magni faciebat Schola Eclectica, idem suadebat 1. Ethic. 4. dicens: *Cum enim & viri illi (à quibus opiniones præconceptas accepimus) & veritas in precio nobis sit; religio tamen postulat, veritatem ut præferamus.* Et Galenus quidem ipse de se testatur, à parente admonitum, ne cui Sectæ se addiceret, sed omnes discendo, & judicando de omnibus laudem sibi quæreret: quod diligenter fecisse gloriatur. Imo & plures sui ævi medicos Eclecticos Philosophos fuisse refert. Quintilianus etiam Institutionum 3. 19. gloriæ sibi ducit, quod nulli sectæ se addixerit, hoc est, *Εκλεκτικός* fuerit. Nec miretur fortasse quispiam, me inter Græcorum Sectas Eclecticam numerasse, quæ Alexandria primum orta, & exculta inter Barbarorum Sectas potius esset reponenda. Nam præterquam quod Græcorum plures Potamonis successores ipsam Alexandria Athenas advectam ad annos plurimos publice docuerunt, & sic Athenarum civitate donatam dicere æquum est; Secta hæc patria quidem Barbara, origine autem Græca dicenda est, quod ex Græcorum Philosophorum excerptis delectu doctrinis orta sit. Hæc tamen Secta Sanctissimæ Christianæ Religioni omnium maxime consona est, quæ scilicet ex singulis Philosophorum Sectis, quæ Fidei, rationique concordent, dogmata seligens, Christianum, ac undique perfectum Philosophum constituat. Hujus autem tam præclaræ, ac summe laudabilis Sectæ Autor extitit

P O T A M O N

Quem Alexandrinum Suidas, & Laërtius faciunt, quod Alexandria, quæ eo tempore ob studia, celebremque Ptolemæorum Bibliothecam, eruditorum vel patria, vel Xenodochium erat, natus sit, ibique Scholæ præfectus fuerit. De Potamonis tamen historia nihil ad nos ex antiquitate manavit præter ejus mentionem, quam semel Laërtius in Proœmio, & bis Suidas facit, in loco scilicet, ubi de Potamone, sed paucis agit, & in explanatione vocis *Αἴρεσις*, qui locus à Laërtio ad verbum desumptus est. Potamonis scripta duo numerantur, *Στοιχείωσις* à Laërtio memorata, quam Hesychius interpretatur *Διατύπωσις*, vel *Πρώτη Μάθησις*, *Delineatio*, vel *Prima Institutio*, in qua ipse Philosophiæ præcepta ex variis sectis decerpta collegit: alterum à Suida relatum *Εἰς Πλάτωνος Πολιτείας Ὑπόμνημα*, *In Platonis de Rep. librum Commentarium*; quod clare ostendit, Potamonem, ejusque sectatores Platonis doctrina præcipue delectatos. Hic autem finis Potamoni Electivam sectam instituendi occasionem dedit, ut scilicet Scepticismum, & Epicureismum confringeret;

geret; quorum ille per suam *ἐκκαταληψίαν* & homines ad studia ignavos, impetitosque reddebat, ac religionem nullam statuebat; hic vero impiis suis dogmatis religionem omnem funditus evertibat. Potamonis

SECTATORES ETHNICI.

Quamvis proprie loquendo, ut supra quoque innuimus, hoc philosophandi genus, ex quorundam eruditorum sententia, sectæ nomine insigniri non debeat, nec qui ipsum secuti sunt, sectatores appellari; placet tamen hic eos omnes, qui Potamonis mentem, exemplum, & vestigia sectati sunt, Sectatores nuncupare: quos in Ethnicos, & Christianos dividere ordo est.

Ex Ethnicis Eclecticis illustres fuere Plotinus, Herennius, & Origenes (alter tamen ab Origene Adamantio, qui meritis, & erroribus in Ecclesia celebris fuit, ut testantur Valesius, & Huetius) qui condiscipuli cum essent Ammonii Saccæ (de quo, quum Christianus fuerit, inferius sermo erit) conjunctim vivebant.

PLOTINI vitam, & scripta prolixè narrat Porphyrius, qui refert, eum vixisse à decimotertio Severi Imperatoris anno usque ad annum secundum Claudii: anno ætatis 28. Philosophiæ operam dedisse: ac reliquis Alexandrinis Philosophis, animo tamen non satisfacto, auditis, annos 11. Ammonium Saccam, audivisse: cum Imperatore Gordiano, ad Persas exercitum ducente, profectum, eoque in Mesopotamiæ finibus interemto, Romam venisse, ibique Eclecticam Philosophiam docuisse. Sed quia hic, propterea quod Philosophiam Romæ docuit, inter Romanorum Philosophos numerandus est; de ipso in sequenti libro redibit sermo; ubi etiam de Porphyrio, Jamblichō, aliisque Romæ docentibus, iterum sermo erit. Inter ejus discipulos præcipui, & familiares ipsi fuere Amelius Tuscus, qui Amerius dici malebat, Paulinus Scythopolites, Eustochius Alexandrinus, Zothicus, Zethus Arabs, Castrius Firmus, Marcellus Orontius, Sabinillus, & Rogatianus Senatores Romani, Serapion Alexandrinus, & Porphyrius Tyrius, Malchus patria lingua dictus, deinde Porphyrius, quod veste purpurea propter nobilitatem uteretur, ut ait Suidas. Pertinacissimus hic Christiani nominis hostis fuit, quindecim scribens adversus nostram Religionem volumina, quibus deinde Methodius, Eusebius, & Apollinaris triginta Apologeticis libris responderunt. Porphyrius à Plotino emendandis suis scriptis præfectus est. De Porphyrii vita, & scriptis luculentam dissertationem edidit Lucas Holstenius. Plotini scripta in sex Enneadas à Porphyrio digesta Græce, & Latine edidit Marsilius Ficinus Basileæ a. 1580. De Herennio non nisi Porphyrius mentionem facit.

ORIGENES Ammonii discipulus, an unus Adamantius fuerit, inter Christianos celeberrimus, an alter præter ipsum, qui Plotini, & Herennii contubernalis, quæstio est inter autores. Adamantium autem Ammonii discipulum extitisse, Porphyrius, Eusebius, Nicephorus, & Suidas clarissime testantur. Unum quidam fuisse affirmant; Valesius tamen in Annotat. ad Euseb. Hist. & Huetius Origenian. l. 1. c. 1. validis argumentis evincunt, duos distinctos fuisse Origenes.

PORPHYRII discipulus fuit Theodorus Asinensis, & Jamblichus Chalcidensis ex Cœlesyria, qui Constantini, & Juliani ætate maxime floruit. Hic ab Eustathio *Μέγας Φιλόσοφος*, *Magnus Philosophus* appellatur; ab Eunapio, qui ejus historiam cum reliquorum Philosophorum vitis descripsit, *Φιλόσοφος ὀνομαστάτατος*, *Philosophus maximi nominis*, & *θαυμάσιος*, & *διδάσκαλος θεότατος*, *admirabilis*, & *divinissimus doctor*; & à Proclo *θεὸς Ἰάμβλιχος*, *divinus Jamblicus*

blichus nuncupatur. Secundas post præceptorem Romæ obtinuit. Scripta ejus hæc præcipue narrantur: *Vita Pythagoræ* (unde & Pythagoricus creditus est; verum Eclecticam professus est, quam ex Pythagorica, Ægyptiaca, & Platonica ornatam magis reddere conatus est) *Adhortationes ad Philosophiam: De communi Mathematica scientia: In Nicomachi Geraseni Arithmeticam Introductio: De Mysteriis Ægyptiorum: Collectio Pythagoricorum dogmatum*. Discipulos habuit præclaros, in quibus Eclecticæ Scholæ successio conservata fuit, Sopatrum Syrum, Ædesium, & Eustathium Cappadoces, cujus posterioris conjux Sosipatra, Chaldaicæ sapientiæ mysteriis initiata, virum quoque eruditione superasse dicitur; atque Theodorum, & Euphrasium Græcos, quos omnes recenset Eunapius.

ÆDESII discipuli extitere Antoninus, Sosipatræ filius, qui Alexandriæ usque ad Theodosii tempora Eclecticam professus est; Chrysanthius Sardianus; Priscus Thesprotius; Eusebius Myndius, & Maximus. Imperator quoque Julianus partim ab Ædesio, partim ab ejus discipulis institutus, qui & Jamblichi etiam discipulus dicitur à Gregorio Nazianzeno. Orationem ad Regem Solem Julianus composuit, Eclectica Philosophia refertam. Chrysanthii discipulum se fatetur Eunapius, qui post Theodosii imperium floruit. Deinde apud Alexandrinos florere Syrianus, Hierocles, Plutarcho Athenis philosophanti coævus, & Olympiodorus, Hieroclis coævaneus, & in Procli præceptoribus clarus. Sunt qui Olympiodorum Peripateticum faciunt. Hujus meminit Suidas. Scripsit Commentaria in Aristotelem, & Platonem. Vide Jonsium de Script. Hist. Phil. 3. 18. Atque in his Eclectica Philosophia Alexandriæ finem habuit, quam deinde Alexandria Athenas advexit.

SYRIANUS patria Alexandrinus, non Gazæus, ut putavit Jonsius, Jamblichi discipulus, qui Athenas adveniens sub Plutarcho Nestorei filio, Platoniam Philosophiam ibi docente, multum in ea profecit; quam deinde Syrianus cum Orphei, & Pythagoræ Philosophia componens, Eclecticam fecit, ac professus est sect. 5. Ipsi Suidas tribuit *lib. 10. de Orphei Theologia, & de Oraculis, & consensum Orphei, Pythagoræ, & Platonis*; licet alibi idem Suidas eos libros Proclo, Syriani discipulo tribuat. Athenis Philosophiam docuit, Platoni præ cæteris addictus. Vixit sec. 5. Scripsit in totum Homerum Commentarios; in Remp. Plat. atque alia. In discipulis Syriani à Damascio laudatur Hermias Alexandrinus, cujus uxor Ædesia, cognata Syriani, Philosophiæ studiis etiam incubuit. Idem Damascius, Suidas, & Marinus in Vita Procli c. 26. Syriani discipulis, adnumerant Domnum Syrum, Lycium, &

PROCLUM Philosophum, & Mathematicam insignem, natum, ut vir clar. Joh. Albert. Fabricius notat, 8. Febr. A. C. 412. mortuum vero a. 487. Præter Syrianum, Plutarchum etiam Athenis brevi tempore, & Olympiodorum Alexandriæ audivit. Vitam, & scripta Procli prolixius examinavit Marinus, quem vide. Syriano in Atheniensi schola successit. Christianos peculiari scripto impugnavit. Quare de ipso Gul. Cave in Chartophylacio sic ait: *Hic est ille Proclus (inquit Suidas) secundus à Porphyrio, qui impuram suam, & contumeliosam linguam adversus Christianos exacuit. Sed adversus hunc calamum feliciter strinxit Job. Philoponus*. Vide etiam Vossium de Mathem. p. 165. & de Nat. Logic. p. 70. Franc. Bacon. Nov. Organ. l. 1. Aphor. 96. Zonar. in Annal. Casaub. in Not. Spartian. Petr. Ram. Schol. Math. &c. Ejus scripta Latine reddiderunt Franc. Patric. Æmil. Port. & Leo Allatius. Inter innumeros Procli discipulos præcipui fuere Heliodorus, & Ammonius, Hermiæ filii, & ejusdem Procli apud Syrianum condiscipuli; Hierius Plutarchi filius, Asclepiodotus, Zenodotus, Severianus, Ulpianus Gazæus, & Marinus Vitæ Procli autor, & in

& in Schola successor, natus Flavia Neapoli, urbe Samariæ prope montem Garizim. Ex Marini discipulis unus Agapius à Suida memoratur.

MARINO in Schola successit Hegeſias; huic vero Iſidorus, primùm quidem Procli, deinde vero Marini auditor. Iſidori ſucceſſor fuit Damascius Damascenus, ejus quoque, & Aſclepiodoti diſcipulus, qui Juſtiniani Imperatoris ætate floruit, ut Agathias refert Hiſt. l. 11. ubi ipſum inter celebres ſui ævi philoſophos recenſet. Hunc Suidas Syrum fuiſſe narrat, & inter Stoicos numerat; aitque, ſcripſiſſe Hiſtoriam Philoſophorum; quæ etiam Voſſii ſententia eſt l. 2. Hiſt. Græc. c. 22. Iſidori Ομιλιται, familiares, ſeu diſcipuli fuere Simplicius, & Eulalius, ambo Phryges. Johannem etiam Philoponum inter Ammonii diſcipulos refert Joſius. Et de Eclecticis Ethnicis ſatis.

ECLECTICI CHRISTIANI.

INter Chriſtianos, qui Potamonem ſectati ſunt, primas ſibi vindicat AMMONIUS, cognomento SACCAS, quod mercibus ex portu Alexandrino comportandis victum ſibi quæſiverit. Hic circa Imp. Commodi tempora vivens partim aliquem ex Potamonis diſcipulis audiendo, partim ejus ſcripta, apud Alexandrinos tunc minime obſoleta, legendo, Eclecticam didicit, quam deinde Alexandriæ publice docuit. Hierocles de Provid. apud Photium p. 549. ipſum divinitus edoctrum, ejusque ſapientiam orbi tunc illuxiſſe, prædicat, cum homines contendendi ſtudio magis, quàm veritatis inquirendæ amore philoſophabantur. Ejus laudes, & doctrinam vide apud Ammian. Marc. lib. 22. fin. Suid. v. Σακκας. & cit. Phot. loc. Eusebius, & Hieronymus Ammonium ſumme laudant, & inter Eccleſiaſticos Scriptores numerant: ſcripſit enim, referente Eusebio, librum de Conformitate Moſis cum Jeſu Chriſto; & præclaram illam Harmoniam Evangelii, qua magno labore, & ſtudio probare conatus eſt, Evangelistas Monoteſſaron efficere, hoc eſt, ex quatuor Evangelistis unum, & conforme Evangelium fieri. Ex hoc opere Eusebius ſuos Canones Evangelicos composuit. Autores quidam putant, hanc Concordantiam Evangelistarum eandem eſſe cum ea, quæ ſub Titiani nomine circumfertur: ſed hoc non adeo verum eſt. Quæ autem ſub ejus nomine Bibliothecæ PP. inſerta legitur, neque ipſius, neque Titiani creditur. Vide Morery ſup.

TITUS FLAVIUS CLEMENS patriam Alexandrinus, vel ſaltem, ſi Athenienſis, ut probabilius quibuſdam viſum, Alexandrinus dictus, quod Alexandriæ diu vixerit, ibique Eclecticam Philoſophiam, ac Chriſti doctrinam didicerit, & docuerit; circa finem ſecundi ſeculi floruit, vel circa principium tertii ſub imperio Alexandri Severi, ejusque filiorum Getæ, & Caracallæ. Græciam, Italiam, Orientales plagas, Palæſtinam, & Ægyptum, ut ipſe de ſe teſtatur, peragravit ad veritatem, cujus amore tenebatur, cognoscendam. Poſtremo Pantæni, Alexandriæ inter præceptores omnes Chriſtianos celeberrimi, auditor fuit, cui in Scholæ regimine ſucceſſit, Alexandrinæque Eccleſiæ Presbyter creatus eſt. Eum quidem Stoica Philoſophia animum primo imbuiſſe, tradit Eusebius. H. E. 5. 10. forte quod Stoicorum doctrinas, maxime ad hominum mores ſpectantes, ut Hieronymo Comment. in Ep. 11. obſervatum, propius ad Chriſtianæ diſciplinæ ſeveritatem accedere animadverteret. Deinde vero ex reliquorum Philoſophorum lectione, quæ Religioni, ac rationi conſona eſſent, ſeligens, Eclecticam profeſſus eſt; ſicque veritates, quas ex uno Philoſopho derivare non licebat, ex omnibus conquiſivit. Mos tamen ipſi erat, neminem in Chriſtiana diſciplina inſtituere, niſi

prius Philosophiæ dogmatis imbutum, quæ *Terram præpararent bono Evangelii semini recipiendæ*. Magnus hic inter Christianos Philosophus scripta, eruditione omnigena refertissima plura reliquit, ex quibus majorem ille gloriam consecutus est, quàm ex elogiis, quæ affatim in ipsum veteres contexere. Præcipua ejus opera sunt: *Protrepticon*, sive *Oratio Exhortatoria ad Gentes*: *Pædagogii lib. 3.* & *Stromatum lib. 8.* Quos omnes Tractatus è Græco in Latinum vertit Gentianus Hervetius. Alia scripsit Ecclesiastica Opera, quorum elenchum, & crism una cum Vita vide in Biblioth. Univers. t. 10. Gul. Cave, qui ejus scripta genuina, quæ extant, & quæ non extant, & supposititia enumerat. Hieron. de Script. Ecclesiast. de Clem. Alex. hæc habet: *Feruntur ejus insignia volumina, plenaque eruditionis, & eloquentiæ, tam de scripturis divinis, quàm de secularis literaturæ instrumento.* Casaubonius in Exercit. 1. ad Baron. Appar. p. 2. ipsum *inexhaustæ doctrinæ virum* appellat: Scaliger *scriptorem eruditum*: Lips. de Stoica Philos. *Pararium, & conciliatorem Divinæ, & Humanæ Philosophiæ*: Blondell. in Apolog. pro sententia Hieron. de Episc. & Presbyt. *Virum sanctitate, & omnimoda eruditione præstantem*. Vide etiam ejus elogia apud Euseb. Præp. Evangel. l. 2. Cyrill. Alexandr. l. 10. in Julianum. Lips. Manud. ad Stoic. Philos. l. 1. dissert. 17. Dall. de vero usu Patr. c. 5. Illyric. Catalog. Test. Veritatis. Du Pin in Nova Biblioth. Aut. Ecclesiast. Bellarminum, atque alios. Ipsi tandem ex persecutione Alexandriam relinquere coacto, in schola successit

ORIGENES ADAMANTIUS ejus primùm discipulus, deinde Ammonii Saccæ, inter Eclecticis Christianos insignis, dictus Adamantius, quòd ejus sermones adamantis instar fortes essent, ut ait Photius, sive quòd erroribus fortis ut adamas resisteret, ut Divus Hieronymus asserit; sive ob ejus infatigabile studium, ut alii: natus est Alexandriæ A. C. 186. & Leonidæ martyris patris sui cura in Philosophiæ, Theologiæ, ac potissimum Sacrorum Bibliorum studiis adeo profecit, ut ipsum cit. Hieron. *Magnum ex infantia virum appellaverit*. Eclecticam Philosophiam & in scriptis suis expressit (quorum Catalogum exacte confecit Eusebius; & Divus Epiphanius, & Rufinus ad sex millia asserunt ascendisse) & in discipulos suos, quorum vasta nimis Alexandriæ, & in aliis Orbis partibus, multitudo erat, transfudit.

Quum Celsus, Philosophus Epicureus, qui seculo 2. sub Adriano vixit, opus contra Christianos scripsisset, cui titulus *Sermones Veri*; Origenes ipsi respondit octo illis libris, suorum omnium pulcherrimis, qui inscribuntur *Contra Celsum*. Hic idem Celsus est, cui à Luciano *Pseudomantis* dedicatus est.

Alexandriæ enim Presbyter, & Scholæ Catechetiæ Magister floruit a. 230. A Demetrio a. 233. Alexandriam pulsus, obiit Tyri a. 254. Opera ejus genuina, præter supposititia, & dubia, innumera fere sunt. Athanasius Origenem *fidei suæ tessera locupletissimum* vocat. Sixt. Senensis: *Vir tantæ fuit eruditionis, & ingenii, ut ei parem doctissima Græcia, felicissimorum ingeniorum parens, nunquam habuerit*. Sulpitius Severus asserit, eum in illa parte, quæ probatur, neminem post Apostolos habuisse æqualem; in ea vero, quæ jure reprehenditur, neminem deformius errasse. Hieronymus quamquam satis acerbe in eum invehitur, tamen maxime admiratur ejus eruditionem; eundemque prædicat *Sacrorum omnium expositorum victorem*. Card. Bona ipsum dixit *Rarum sapientiæ sidus, atque utinam non caducum*. Joh. Wolf. centur. 3. Lection. Memorab. ait: *Hic amore castitatis se castravit; Novum, & Vetus Testamentum memoriter novit; jam senex Hebraicam linguam didicit.*

cit. Vide etiam Petr. Cun. de Rep. Hebr. p. 294, & 295. Erasmmum Epist. l. 2. Epist. 26. Konig. Theodorum Bezam Epist. 28. Bellarm. de Script. Eccl. Dall. de usu Patr. l. 1. c. 1. Du Pin Nov. Biblioth. Aut. Ecclesiast. tom. 1. &c. Celebre denique de eo vetustatis iudicium est: *Origenes ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus*. Quot labores pro Fide Orthodoxa pertulerit, quot Hæreticos confuderit, quot ab erroribus liberaverit, ejus denique vitam, scripta, & laudes legere est apud autores plurimos, qui de ipso, insignique ejus doctrina locuti sunt; præcipue apud doctissimum Huetium, qui ejus *Commentaria in Sacra Biblia*, & *Vitam* edidit a. 1668. Ex ejus discipulis illustris fuit, ab erroribus tamen omnino immunis, magnus ille Theodorus appellatus, deinde vero

GREGORIUS THAUMATURGUS, sic dictus propter θαυματα, Miracula, quæ maxima, & frequenter faciebat, qui natus est Neocæsareæ, ejus & Episcopus factus est, vixitque seculo III. Moriens 17. Novembris ann. 265. id magno sibi gaudio duxit, quòd cum 17. tantum Christianos Episcopatum ingrediens in ea urbe invenisset, in morte 17. tantum Idololatrias in ea reliquisset. Hic refert, in Orat. Panegyri ad Origenem, ita se cum condiscipulis suis in Philosophia ab Origene institutum fuisse, ut omnia, quotquot extant, veterum tum Philosophorum, tum Poëtarum scripta colligentes, nihil omnino rejicerent, nihil repudiarent, præter ea, quæ impiorum hominum essent, & profanorum. Cæterum omnia evolvi, legique sic oportere, ut nec genus ullum, nec liber, vel sermo præferatur, nec contra rejiciatur sive Græcus, sive Barbarus, sed omnes audiantur. Hinc concludit cit. Huet. non tam Platonicum, vel Pythagoricum, quàm Potamonicum dici Origenem debere.

Præter Origenem, & Gregorium, plurimosque eorum discipulos, hoc philosophandi genus alii quoque Ecclesiæ Patres secuti sunt, ex quibus quarti Seculi unus Lactantius sufficiat, qui Eclecticam maxime commendat Div. Instit. l. 2. c. 8. inquit: *Quare cum sapere, idest veritatem quærere omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine illo iudicio inventa majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur &c.* Et Instit. 7. 7. *Docemus, nullam Sectam fuisse tam deviam, nec Philosophorum quemquam tam inanem, qui non viderit aliquid ex vero.* Et post pauca: *Quod si extitisset aliquis, qui veritatem sparsam per singulos, per sectasque diffusam colligeret in unum, ac redigeret in corpus, is profecto non dissentiret à nobis &c.* Eclectici quoque fuere Ammonius, Plutarchi magister, qui temporibus Neronis, & Vespasiani vixit, ideoque ab Ammonio Sacca, & Ammonio Aristotelis interprete distinguendus; & Sotion, Senecæ præceptor, ut ipse Sen. testatur Ep. 49. inquit: *Modò apud Sotionem Philosophum puer sedi;* quem et si Lips. in *Manud. ad Stoicam Philosophiam* l. 1. c. 12. Stoicum faciat; quia tamen Sen. ep. 58. ait: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ Sotion iniecerit;* hinc colligitur, ipsum Eclecticum fuisse.

DE LUCIO-COELIO LACTANTIO FIRMIANO hæc addenda. Natus creditur ab aliquibus in Piceni oppido, quod Firmum dicitur, unde & Firmianus appellatus; aliis vero Africanus audit. Floruit in fine tertii, & principio quarti seculi. Omnium sui ævi eloquentissimus fuit, quare & *Cicero Christianus* dictus est. Constantinus Imperator ipsum Filii sui Crispi Cæsaris præceptorem quæsit. Divus Hieronymus, eum pauperrimum fuisse, refert. Plura scripta reliquit, in prosa æque, ac versu elegantia; quorum præcipuum illud est, quod contra Philosophos, Christianæ Religionis hostes, confecit, ac *Institutionum libros* vocavit. Vide Divum Hieron. in Chron. A. C. 317. atque in Ep. 13. ad Paulinum, ubi eum dixit *Fluvium quasi quendam Tullianæ eloquentiæ.*

Joh. Franciscus Picus Mirand. l. 3. Epist. 10. *Lactantius Ciceronis stylum effigiarvit, aut, ut quibusdam placet, supergressus est &c.* Confer etiam Belarm. de Script. Eccles. Du Pin Nova Biblioth. Autor. Eccles. t. 1. Thomam Pope Blount in Censura celebr. Aut. & Gul. Cave in Vita &c. Et de Eclecticis fatiſ.

ECLECTICORUM DISCIPLINA.

CUM Eclecticæ Sectæ peculiare id fuerit, ut omnium Philosophorum doctrinas ad examen revocaret; præcipuum ejus in Logicæ præceptis studium fuisse, certum est; qua duce, quod rectæ rationi consonum esset, dijudicare posset, & rectum dijudicatum amplecti. Omnis igitur Eclecticorum cura, & studium erat, ut in examinandis aliorum sententiis non deciperentur, sed vera à falsis, ratione duce, discernendo, sine mentis anticipatione, vel præoccupatione, nonnisi recta probarent, & tuerentur. Ad veritatem autem cognoscendam duo Potamon ex Laërtio, & Suida, Criteria statuit; alterum quidem à quo judicium fiat, atque hoc τὸ Ἡγεμονικόν, *Animi Principatum*, sive *Mentem*, vel *Rationem* esse dixit; alterum vero per quod judicium fiat, quod Ἀκριβεστάτῳ τῶν φαντασιῶν *Accuratissimam imaginationum*, decrevit. Aut igitur aliquid clare, & distincte cognoscitur ἀπὸ τοῦ Ἡγεμονικῆ, à *Mente*, sive *Ratione*, atque id verum erit: aut clara, & ἀκριβεστάτη, hoc est, accuratissima, & exquisitissima impressio in mentem per sensus facta, & objectum repræsentans, talis à mente judicata fuerit, & vera quoque hæc erit.

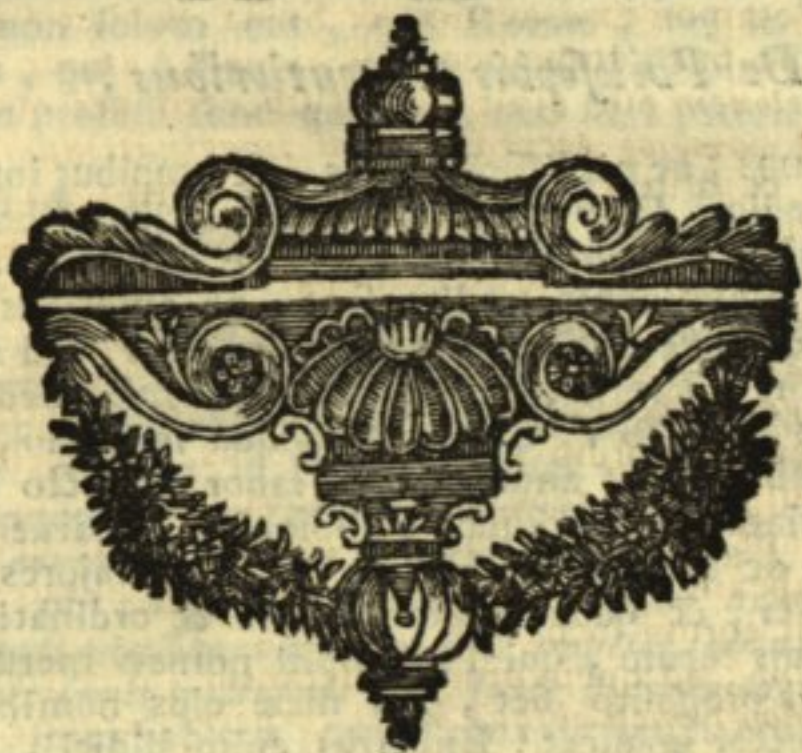
In Physicis Potamon, ut ex cit. Laërt. & Suid. duo rerum naturalium *Principia* posuit, *Agens*, & *Patiens*, sive *Causam effectricem*, & *Materiam*. Affectiones vero corporum naturalium duas agnoscebat, *Qualitatem*, & *Locum*. De singulis enim rebus naturalibus hæc quæri possunt, ex quo sint, quod ad materiam spectat; à quo sint, quod spectat ad causam effectricem; quomodo se habeant, id est, quæ sint eorum qualitates; & tandem in quo sint, sive quis sit eorum locus.

In Ethicis *Finem*, ad quem omnia referantur, dicebat esse *Vitam omni virtute perfectam*, non tamen absque bonis corporis, atque externis, quæ tamen virtuti convenient. Virtutes quatuor Cardinales dictas, *Temperantiam*, *Justitiam*, *Prudentiam*, & *Fortitudinem*, Eclectici variis gradibus distinguebant; eas enim vel ut Physicas virtutes in corpore, ejusque apta temperie spectabant; vel ut Ethicas, & Politicas, quales sint in viro honesto; vel ut Purgativas, quales sint ejus, qui, animo per Philosophiam purgato, ad sublimiora contendit; vel ut Theoreticas, quales sunt animi in contemplatione beati: quibus alii Theurgicas addunt, quibus miracula patrarent: & denique Divinas, quibus humana sors excederetur. De quibus omnibus fusius Jamblichus, Plotinus, Porphyrius, Hierocles, Marinus, Simplicius, atque alii; & novissime eruditissimus Jo. Albert. Fabricius P. III. Prolegom. ad Marini Vitam Procli.

Pro hujus Capitis, & Libri coronide notandum hic est, non unum, atque omni ex parte cohærens Eclecticorum Systema fuisse, cum alter uni, alteri alter magis adhæserit; in eorum tamen doctrina fere semper prædominatur Platonica, Stoica, & Pythagorica sapientia, multis etiam ex Chaldaicis, Ægyptiacis, & Christianis admissis. Et ex Christianæ quidem doctrinæ fonte manarunt, quæ Jamblichus, Porphyrius, Proclus, atque alii de sensuum fuga, affectuum προσηλώσεις, crucifixione, mentis elevatione in Deum &c. adeo luculenter scripserunt.

Atque

Atque de Eclecticorum, Græcorumque omnium Philosophia hæc breviter dicta sufficiant. Quam quidem vastam nimis materiem diffusissime à plerisque tractatam non ignoro; verùm Historicæ hujus Synopsis ordo, & ratio id postulavit, ut ipsa eadem, qua cætera, brevitate tractando, non omnia, quæ hac de re ab aliis plurimis, sed tantum *ἀξιωματώδητα*, scitu scilicet necessaria, scripta sunt, hic digererem, aliisque ob oculos ponerem consideranda.

LIBER IV.

De Philosophis Recentioribus.

DURUM, ac perdifficile opus, & omnibus intentatum adhuc, aggredior. Quæ enim tribus superioribus libris sive de Philosophia, ejusque Origine, sive de Barbarica, sive de Græcica Philosophia tradita sunt, ab autoribus, qui plurimi ea de re scripserunt, non mediocri quidem, sed ad proportionem minori labore carptim selecta perscripsi. Sed Philosophos omnes, qui ab V. C. ad nos usque in Latio, & Europa fere omni & dicti, & habiti sint, annumerare, labor profecto arduus est. Pro virili tamen id efficiam, ut quotquot Philosophia inclaruerunt per edita opera illustres Viri, ac quorum memoriam ad nos majores nostri tot libris transmiserunt, breviter, & quoad potero, clare & ordinatim in medium adducam. Quod si quis eorum, qui Philosophi nomen meruere, me effugerit; id non voluntatis proposito fiet, sed meæ ejus nominis, & doctrinæ ignorationi prudens lector ignoscat. Expertus enim didici, ac certo certius cognovi, quod vir cæteroqui doctissimus, mihiq; familiaris summe colendus, prædixerat; me scilicet majorem in Philosophis nostræ ætati propioribus perquirendis, quam remotioribus indicandis, difficultatem passurum esse. Atque hinc factum est, ut in hujus operis Proœmio statuerim, in quarto hoc Philosophiæ Historiæ libro nonnisi de Philosophis vere Recentioribus, ac nova philosophandi ratione pertractare. Sed re melius pensitata, ne Opus imperfectum prodiret, de Philosophis omnibus, qui post Græcos primum Romæ, ac deinde in plerisque omnibus Europæ regionibus inclaruerunt, differere statui: sicque Philosophiam ordinata serie, ac veluti catena quadam, si ita dicere fas est, ad nos diductam ostendere; atque ut à Philosophis Philosophi, ab Hebræis scilicet Barbari, à Barbaris Græci, à Græcis denique Latini ipsam habuerint. Latinorum autem nomine non eos tantum hic intelligo, qui in Latio orti sunt; sed eos omnes, qui Latina lingua, vel literis, longe jam, lateque diffusis, usi sunt. Ex dictis facile quis educet, non mihi vertendum vitio, quod Recentioribus Philosophis Romanos adnumerem, qui vel primis ab V. C. annis florentes, Græcorum Philosophorum multis coævi fuerunt, multos etiam ætate præcesserunt; nam præterquamquod Historiæ nexus, & ordo id postulabat, ut post Græcos Romanos ponerem, qui à Græcis Philosophiam, Jurisprudentiam, & scientias omnes mutuati sunt;

non

non hęc tam temporis series, quàm Philosophiæ attenditur derivatio. Accedit, quod Recentiorum nomen Romanis omnibus, etsi antiquissimis, etiam competit, quia in scientiis fuere Græcis Recentiores.

CAPUT I.

De Philosophis Romanorum.

Nemo est, qui ignoret, Romanos omnes, ut modò etiam dictum, vel Athenas adeuntes, vel Romæ commorantes, à Græcis fuisse in Philosophia, reliquisque scientiis institutos. Multi enim ex Græcis, Philosophis potissimum, Romam, quæ per tot partas sibi victorias totius ferme Mundi domina habebatur, confluebant, ac docebant; atque Imperatores etiam in discipulos habebant. Hinc notandum hęc velim, me Romanorum Philosophos appellare non solum eos, qui Romæ, vel in Latio orti, verùm etiam eos omnes, qui Athenis, atque ex aliis Orbis Civitatibus venientes, ibi Philosophiam professi sunt: quos eo, quo fieri poterit, ordine subnectemus.

NUMA POMPILIUS SECUNDUS
ROMANORUM REX.

ROMULO, primo Romanorum Rege, & Patre, repente sublato, interregnum anni unius Romæ fuit, hoc est, regnarunt Patres, & interreges per vicissitudinem decuriarum Reipublicæ præfuerunt, eo ordine, quem Liv., & Plut. in Numa referunt, data singulis Patribus interregia potestate quinque dierum tantùm, quibus exactis, alter iterum creabatur interrex, ut observat Min-ellius in notis ad Numam L. Flori. Aliter tamen Plut. in Numa, ubi: *Comparant inter se centum quinquaginta Patres, ut loco Quirini singuli vicissim cum insignibus imperii solemnia sacra obirent, & jus dicerent senis horis nocturnis, & senis diurnis &c.* Sed orta inter Peregrinos, hoc est, inter Sabinos, qui Romanis juncti erant, & Romanos veteres dictos, qui Urbem cum Romulo condiderunt, de novo Rege creando seditio est; nam utraque gens Regem ex corpore suo creari postulabat. Et Sabinorum quidem plena æquitatis ratio erat, quod, extincto Rege suo Tatio, non insurrexissent adversus Romulum, sed regnare unum permisissent; unde & Regem vicissim eligendum petebant. Contra verò Veteres Romani hoc concedere recusabant, ne recepti in Civitatem receptoribus imperare molirentur. Ut autem tanta lis componeretur, convenit inter utramque factionem, ut altera Regem ex alterius corpore crearet; putantes, eum, qui creatus esset, sic fore æquabilem utrisque, quod his, qui ipsum creassent, esset ob beneficium devinctus, illis verò faveret ob necessitudinem. Cumque Sabini Veteribus Romanis electionem permetterent, maluerunt ipsi Regnum Sabino deferre, quàm accipere Regem ex illorum suffragiis Romanum. Ita re inter se deliberata, Romani Regem ex Sabinis creant Numam Pompilium, virum, qui Romam nunquam commigraverat. Verum adeo erat inclyta apud omnes ejus virtus, & fama, ut audito ejus nomine, majore plausu Sabini, quàm illi, qui detulerant regnum, acciperent. Ubi renunciaverunt in concione quem dixissent Regem, primores utriusque factionis ad eum oratum, ut ad regnum suscipiendum veniret, pariter mittunt. Numa Curibus, quæ opulentissima, & celeberrima Sabinarum urbium (ex qua Romani cum receptis Sabinis se

Qui-

Quirites appellarunt, quasi Curites) natus est ex patre Pomponio Pompilio, illustri viro, ex quatuor suis fratribus natus minimus, & miro quodam casu eadem genitus die, qua Romulus Romam condiderat, quæ est undecimo Kal. Majas. Uxorem habuit Tatiam, Tatii Regis, & Romuli in regno consortis, filiam unicam. Doctrinam, tolerantiam, justitiam, sapientiam, virtutem omnem, & inclytam in Deos religionem summo studio excoluit. Cum autem in lucis deorum, sacrisque pratis, ac solitudinibus, urbana vita relicta, plerumque degeret; hinc orta fama est, ipsum ex Deæ, seu Nymphæ Egeriæ congressu, atque consuetudine vitam beatam adeptum esse, & religionem Deorum, rerumque divinarum scientiam hausisse: Egeriam autem dictam voluit Festus ab egerendo, quia ipsi sacrificabant prægnantes, quod eam putabant facile fætum utero egerere. Istam Egeriam deinde Numa in regem assumptus consulere sese super cultu religionis, & cæremoniarum simulabat, ut populum superstitione captum ad ea, quæ commentabatur, faciliorem redderet. De hoc Numæ commento vide Liv. l. i. Plut. in Numa, aliosque. Hæc Numæ antequam Rex crearetur, vita fuit, ocii, pacis, & literarum studiis semper amica. Unde, Romanis Patribus regnum sibi deferentibus, accipere recusavit; orationemque ad eos habuit, qua recusationis causas exposuit: quarum potissima ea fuit, quod Romani armis, belloque adsuæti, ardentem potius, & vividum Regem exoptarent, qui belli dux esset, & fautor, quàm sedatum principem, honesti, rectique cultorem ad civitatem legibus, ac pace temperandam. Sed repudiantem regnum Romani majorem in modum precari, obtestarique conati sunt, ne eos iterum in seditiones, & civile bellum injiceret, cum alium, in quem consensura utraque factio esset, non haberent. Non igitur parvi negotii res fuit, sed multæ persuasionis, & contentionis opus, ut ipsum à tenaci proposito dimoverent; ac sententiam flecterent, ut tranquillam, quietamque vitam, quam peramabat, ac Græcorum Philosophorum more opibus, regnisque præferebat, deponens, imperium acciperet civitatis, in bello licet quasi natæ, & adultæ. Patri etiam, Martioque propinquo ad suadendum adhibitis, ut oblatum sibi imperium, tamquam ingens, & cæleste donum reciperet, respondit, omnem vitæ conversionem lubricam homini esse. Orationem tum Numæ regnum recusantis, tum patris recipere suadentis, lege apud Plut. in Numa. Tandem cum fausta prodigia, ut fertur, tum ejus civium, ut regnum acciperet suadentium, studium, contentio, preces accesserunt, ut in eam sententiam descenderet. Quare facta re divina, Romam profectus est. Prodiit ei obviam senatus, populusque ingenti animi lætitia, & plausu; ac feminae eum festis acclamationibus exceperunt. Ad sacras ædes hostiæ cæsæ: ac ea omnium fuit hilaritas, ut non civitas Regem, sed regnum excipere videretur. Omnium suffragiis Rex appellatus, Capitolium, collem Tarpejum tunc vocatum, ascendit; nec delata sibi regni insignia recipere voluit, sed sustinere jussit, donec Deos de regno consuleret. Quare Princeps Augurum eum capite velato ad meridiem convertit, atque à tergo assistens, dextra in capite Numæ imposita precatus est, ut diis signa aliqua darentur: quod ex voto accidit; nam secundæ, & faustæ aves conspectæ rem confirmarunt. Tunc Numa regia veste indutus ad populum descendit; & omnium plausu, Patrumque complexu, ut vir religiosissimus, & sanctissimus exceptus est.

Primum Numæ studium fuit æstuantem civitatem, civesque pugnacissimos, ac belli cupidissimos, injecto deorum metu, domare, eorumque spiritus religione reprimere, & ad pacem reflectere. *Inde sacra, & cæremonias omnemque cultum Deorum immortalium docuit: Pontifices (quorum ipse Maximus) Augures, salios, cæterosque per sacerdotia instituit: annum quoque in*
duo.

duodecim menses, dies fastos, nefastosque descripsit. Ancilia, atque Palladium, secreta quædam imperii pignora, Janumque geminum, fidem pacis, ac belli; in primis focum Vestæ virginibus colendum dedit; ut ad simulacrum cælestium siderum, custos imperii flamma vigilaret. Hæc autem omnia quasi monitis Deæ Egeriæ, quò magis barbari acciperent. Eò denique ferocem populum rededit, ut, quod vi, & injuria occupaverat imperium, religione, atque justitia gubernaret. L. Ann. Flor. de Numa. Notandum autem hic ad claram dictorum intelligentiam ex Min-ellio in not. ad dictum Flori locum, salios sic dictos à saliendo, sive saltando, fuisse sacerdotes duodecim Marti Gradivo dicatos, qui, teste Liv. 12. Ancilia ferentes cum saltibus, atque tripudiis Urbem circumibant. Fastos, Nefastosque dies sic clare descripsit Ovid. 1. Fast.

Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Erant etiam Romanis dies Comitiales, & Intercisi; quos omnes, cum mei instituti non sint, & quia cunctis noti, prætermitto. *Ancile* est scutum breve, & rotundum; de quo Virg.

- - - *Lævaque ancile gerebat.* Dictum autem volunt Ancile sive ab ancisione, quod sit ab omni parte ancisum & rotundum,

Idque Ancile vocant, quod ab omni parte recisum est,

Quemque notes oculis, angulus omnis abest. Ovid.

Sive quod ἀγκύλον τὸ χῆμα ποιῶν, hoc est, curvam figuram facit, ut ait Freinshemius in Plut. vitam Numæ. Ferunt enim, regnante Numa, breve scutum, atque rotundum de cælo lapsum: de quo sic Ovid. 3. Fast.

Ecce levi scutum versatum leniter aura

Decidit: à populo clamor ad astra venit.

Qua de re consulti haruspices responderunt, ibi futurum totius Imperium orbis, ubi scutum illud servaretur. Quo responso accepto, & honoris gratia, & quò idem tutius servaretur, ne ab hostibus surripi posset, Numa Pompilius 12. alia ad similitudinem cælestis illius fabricari jussit, quæ in templo Martis reposita fuere: & cum 12. adolescentes sacerdotes Numa ipsi Marti Gradivo delegisset, jussit ipsa cælestia arma, quæ Ancilia nominavit, suspensa collo ab ipsis per Urbem gestari, & cum saltu, atque tripudiis carmina decantari: Unde Ovid. 3. Fast.

Jam dederat Saltis (à saltu nomina ducunt)

Armaque, & ad certos verba canenda modos.

Inter cætera carmina quædam canebantur in celebris Mamurii laudem, quæ Numæ jussu 12. illa cælesti simillima fecerat. *Palladium* erat simulacrum Palladis, quod Æneas à Diomede acceptum post excidium Trojæ in Italiam transportaverat. *Janus* à januis, quibus præest, appellatus, dictus etiam *Geminus*, sive ob singularem prudentiam, qua futura præviderit, & præterita sciverit: sive quia geminam faciem habebat, tum ad ostendendos duos Reges Tatium, & Romulum, fœdere inito, junctos, à quibus etiam templum ei ædificatum Romæ quidam volunt, quod a Numa alii ædificatum volunt; tum etiam ad significandum, quod in bellum ituri retrò respicere debent; an habeant quo tuto reverti possint. Hujus quidem templi portæ tempore belli patebant, pacis verò tempore claudabantur. Unde *Janus Patulejus*, & *Clusius* cognominabatur. Numa autem regnante, Jani templi portæ semper clausæ fuerunt; nullum enim bellum, nulla seditio ejus unquam turbavit imperium, sed perpetua pax, & quies, summa Felicitas & tranquillitas Romæ fuit. Virgines, quæ Vestæ sacra curabant, *Vestales* dicebantur; earumque cura erat, ignem perpetuo accensum conservare; qui si forte per negligentiam extinctus fuisset, non ex alio igne reparandus erat, sed accensa

per fomites ex solis radiis flamma, purissimus, ac cœlestis ignis eliciebatur. Hic autem perpetuum ignem conservandi mos primum Ecclesiæ Judaicæ fuit. A Judæis, ut & alia, acceperunt Ægyptii, Persæ & Chaldæi: ab his Græci: a Græcis denique Romani. Vide Plut. in Numa. His de potioribus Numæ factis, & vita adnotatis, ad ejus Philosophiam gradum facio. Pythagoricus à Cl. Al. r. Str. habetur, plerisque etiam Pythagoræ discipulus, & familiaris; ajuntque Pythagoram Numæ cœvum fuisse: alii tamen id prorsus negantes asserunt, & forsan rectius, Pythagoram anno Romæ 220. vixisse, & Eusebius eum mortuum refert anno quarto Olymp. 70. ut nos etiam in Pythagora notavimus. Sed in re tam varia, quæ à Plut. antiquissimo Numæ vitæ scriptore habemus, referam: *Cum autem fama obtineat, Pythagoræ Numam auditorem fuisse, partim eum Græcas literas negant attigisse, quasi aut sua indole, & per se aspirare ad virtutem quiverit, aut præstantiori Pythagora tribui barbaro, nescio cui institutio possit Regis: partim Pythagoram dictitant diu post secutum, atque ab Numæ seculo quinque ferme remotum ætatibus; sed Spartiatem Pythagoram, qui Olympiis cursu victor fuit circa sextam decimam Olympiadem, cujus anno tertio est regnum Numa adeptus, cum peragraret Italiam, consuetudinem habuisse cum Numa, atque in constituendo regno consiliorum ei fuisse adiutorem: quare ex præceptis hujus Pythagoræ non pauca esse instituta Lacedæmoniorum admixta Romanis. Cæterum ætates adamussum exigere haud promptu sit. Et ibidem post multa: Unde percrebuit præcipue, sapientiam hanc, & eruditionem ex Pythagora hausisse Numam. Magna enim ex parte hic Reip. suæ institutionem, Philosophiam superior in rebus divinis posuit. Exteriores etiam speciem, & personam eadem, ac Pythagoras mente dicitur petiisse. Deinde Numæ, & Pythagoræ institutorum similitudinem ostendens, ibidem post pauca subdit. Plerasque autem divinationes suas contulit in Camænas. Unam peculiariter, atque eximie venerari præcepit Romanis, Tacitam eam nominavit: quæ commemoratio visa est, & observatio silentii Pythagorici. Jam hujus de statuis scita undequaque Pythagoræ placitorum sunt germana; neque enim ille sensui, aut ulli dolori expositum rerum principium esse, sed invisibile, incorruptum, sola mente existimavit apprehensibile. Hic vetuit Romanis hominis, vel bestię formam tribuere Deo, neque fuit ulla apud eos ante picta, aut ficta imago Dei, sed primos 160. annos templa extruxerunt, & cellas Diis: simulacrum per id temporis nullum habuerunt, nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque aspirari aliter ad Deum, quam mente posse. Ad hæc hostiæ ejus respondent plane victimis Pythagoricis, incruentæ enim erant, ac fere farina libaminibus ex vino, & rebus simplicissimis parabantur. Aliis præterea argumentis urgent remotioribus horum contubernium; quorum unum est, quod donaverunt Pythagoram Romani civitate, ut autor in libro quodam Antenori dicato Comicus est Epicharmus, Vir antiquus, & ex schola Pythagorica. Alii, quod unum Numæ ex quatuor filiis suis nomine Pythagoræ filii appellaverit Mamercum. Ajunt etiam, qui Numam Pythagoræ cœvum faciunt, morem apud Romanos Deum adorandi, quem à Numa acceperunt, eundem fuisse cum Pythagoreis, hoc est, ut ne quis obiter adoret, & supplicet Diis, nec perfunctorie divinis vacet, sed vacuus curis aliis velut summo negotio religionis advertat animum: Numæ etiam edicta omnia magna ex parte præceptorum Pythagoricorum æmula fuisse notant. Tandem addunt, Numam sacras legum, quas vivens Pontificibus tradiderat, tabulas una cum corpore humari jussisse, nec tuto Pythagoricorum more arcana mortuis committi literis existimasse, ut lib. 3. in Pythag. nos quoque tradidimus. Sed ignoscendum, verba sunt Plut. ibid. iis, qui tam multis concurrentibus affinitatibus*

bus familiaritatem Numæ conciliare conantur cum Pythagora. Valerius Antias, pergit cit. Autor, scriptum reliquit, 12. volumina de rebus sacris, 12. item græca alia de studio sapientiæ in ea arca condita fuisse. Idem etiam affirmat Petrus Grinitus de Honesta Disciplina l. 9. c. 1. Notum est, Regem Numam, qui leges Romanis condidit, libros 12. scripsisse, partim græce (ut traditur) partim latine, in quibus Pythagorica Sacra, & Pontificalia continerentur: eosque voluisse in monumento suo recondi, ne in vulgus, credo, & propalam, quæ arcana, & sacra erant, devenirent. Qua in re Pythagoræ secutus est disciplinam, quæ profanum vulgus longe arceret. Sed exemplo simili relatam de Dardano est, qui cum egregie in magicis artibus præstaret, libros à se conscriptos in sepulcro fertur constituisse: quos Abderites Democritus, vir sagacis ingenii in perscrutandis naturæ viribus diligentissime requisivit: tum commentariis editis illustravit, disciplinamque ex illis reconditam, atque multiplicem accepit; quod & C. Plinius ad Cæsarem Vespasianum testatur.

Vulgaris igitur opinio est, Numam Pythagoræ sectatorem, imo & auditorem fuisse. Cicero tamen de Orat. lib. 1. asserit, Numam duobus seculis Pythagoram præcessisse. Dionysius Halicarnassæus erudite probat, Numam quatuor pene ætates ante Pythagoram vixisse. Sed illud plane certum omnibus fermo habetur, Numam multis ante Pythagoram annis extitisse. Atqui Cic. Tuscul. l. 4. in principio Numæ ætatem assignans ait: *Erat enim illis pene in conspectu præstanti sapientia, & nobilitate Pythagoras, qui fuit in Italia temporibus iisdem, quibus L. Brutus patriam liberavit.* Sed unde vulgaris hæc opinio ortum duxit? Probabilis est Ciceronis conjectura loc. cit. ubi sic: *Quin etiam arbitror propter Pythagoreorum admirationem Numam quoque Regem Pythagoreum à posterioribus existimatum. Nam quum Pythagoræ disciplinam, & instituta cognoscerent, Regisque ejus æquitatem, & sapientiam à majoribus suis accepissent; ætates autem, & tempora ignorarent propter vetustatem, eum, qui sapientia excelleret, Pythagoræ auditorem fuisse crediderunt.* Pythagoram autem omnium sapientissimum à Romanis existimatum fuisse, confirmat Plin. Hist. Nat. l. 34. ubi narrat, Romanos in bello contra Samnites Apollinem Pythium consuluisse, qui jussit, duas statuas in Urbe celebri loco, Græcorum gentis sapientissimo unam, alteram fortissimo, dicari: Romanos autem alteram Pythagoræ, Alcibiadi alteram dicasse. Quicquid tamen de hac quæstione sit; id certum fateri possumus, Numam cum Pythagora, sive ipsi coævus, sive post ipsum vixerit, in Metaphysica, Ethica, & Politica, in dogmatis consensisse; unde hac ratione ipsum Pythagoricum cum Clem. Alex. vocare licebit.

De Numæ liberis, & Uxoribus quæstio adhuc est inter Autores. Alii dicunt, eum præter Tatiam conjugem non habuisse, nec alios ex ea liberos præter filiam Pompiliam, quam Tullo Hostilio, qui Numæ in regno successit, nuptam tradit Morery in suo Lex. Hist. Alii tamen non ex Tatia editam dicunt, sed ex Lucretia, quam post adeptum regnum Numa uxorem duxerat; eamque non Tullo Hostilio, sed Martio nuptam asserunt. Quod confirmare videtur Plut. in Numa, dum ait: *Omnes certe consentiunt Martio nupsisse. Martius hic filius fuit illius Martii, qui ad regnum suscipiendum Numam impulit: is enim simul cum eo commigravit Romam, & honoris causa allectus in Senatum fuit.* Sunt denique, qui asserunt (quæ & Morery sententia est) præter Pompiliam ex Tatia Numam quatuor habuisse filios, Pomponem, ex quo Pomponii, Pinum, ex quo Pinarii, Calpum, ex quo Cælpurnii, & Mamercum, ex quo Mamercii originem duxere: quæ quatuor familiæ nobilitate illustres Romæ extiterunt. Hoc etiam ut falsum alii insectantur.

Sustulit Numa ex Urbe Romuli, & Tatii factiones, jussitque unum om-

nes esse, unoque Romanorum nomine vocari. Magnus fuit legum conditor, vel corrector: correxit enim, præ cæteris, legem, qua Patri erat liberos distrahendi potestas. Tandem senio, & lenta ægritudine confectus, anno ætatis circiter 82. regni autem 42. decessit clarus hic Philosophus, Legislator, magnum Regum exemplar, justitiæ, pietatis, religionis, pacisque cultor egregius: cujus laudes præter Liv. l. 1. Flor. l. 1. c. 2. Aurel. Victor. de Vir. illustr. c. 3. Dionys. Halicarnas. l. 2. Hist. & Plut. in Vita, habet etiam Cic. pluribus in locis. Et lib. 3. de Nat. Deorum. *Mibique ita persuasi, Romulum auspiciis, Numam sacris constitutis fundamenta jecisse nostræ Civitatis: quæ nunquam profecto sine summa placatione Deorum immortalium tanta esse potuisset.* Et de leg. l. 1. *Nec dubito, quin iidem & cum Egeria collocutum Numam &c.* Et de leg. l. 2. *Conclusa quidem est à te tam magna lex sane quam brevi: & ut mihi quidem videtur, non multum discrepat ista constitutio religionum à legibus Numæ, nostrisque moribus.* Et ibid. post multa: *Quod institutum perite à Numam, posteriorum pontificum negligentia dissolutum est.*

Notandum hic, me de Philosophis Recentioribus hoc quarto Historiæ libro acturum, in ipsis numerandis non sectarum differentiam, sed temporum seriem servare decrevisse. Verùm cum in aliis libris, & tertio potissimum, qui Græcorum est, eos per sectas, non per ætatem, distinctos tradiderim; rectius duxi, eundem in hoc libro ordinem conservare. Romanorum igitur Philosophos per sectas distinguens, à Pythagoreis initium feci (licet eorum titulus in hoc capite sit prætermisus) namque illorum Secta reliquarum fuit vetustissima. In unaquaque autem secta suus cuique Philosopho secundum ætatem locus erit. Sed quum de Numa, qui Pythagoreus si non extitit, saltem habitus est, satis superque dictum sit, ad alios Pythagoreos accedamus.

Q. ENNIUS

Poëta vetustissimus, quem, ut Silius Italicus refert, *Rudiæ genuere vetustæ;* secundum tamen Euseb. in Chron. qui ejus nativitatem signat an. 4. Olymp. 134. Tarentinus fuit. Eusebii verba sunt: *Q. Ennius Poëta Tarenti nascitur, qui à Catone Quæstore Romam translatus habitavit in monte Aventino, parco admodum sumtu contentus, & unius ancillæ ministerio.* Pythagoricæ sectæ fuisse ostendit suorum Annalium initium, in quo Metempsychosim pertractat, referente Cozzando l. 5. de Magisterio Antiqu. Philos. c. 2. Persius etiam Pythagoricum destinat Sat. 6. ubi ait:

*Cor jubet hoc Ennij, postquam desertuit esse
Mæonides quintus pavone ex Pythagoreo.*

Quod etiam confirmatur ex eo, quod ipse Homeri animam in se immigrasse dicebat: unde & Latinorum Homerus semper habitus fuit, ut notat Lævin. Torrent. not. in Horat. l. 2. ep. 1.

Magnam habuit consuetudinem cum P. Scipione, qui Africam devicit: hic enim cum eruditis, præcipue cum Ennio familiaritatem amabat; cum quo laudes in marmore communes habuit, ut notat C. Rhodig. l. 7. Antiqu. lect. c. 1. M. Fulvium Nobiliorem, cujus etiam filium erudivit, ad bellum Ætolium secutus est, & Catoni jam seni Græcarum literarum præceptor fuit, ut Sext. Aurel. Victor. refert, an. V. C. 550. vel 551. Romæ degens Annalium libros 18. vel secundem alios, 12. heroico versu composuit. Macrobius Saturnal. 6. ait, Virgilium in multis Ennium imitatum fuisse, poëtam cæteroqui non valde insignem: nam in sententiarum quidem gravitate excelluit, in verborum tamen cultu

cultu non enituit . Hinc Lil. Gyraldus : *Ingenio acri fuit , atque ad scribendum promptissimus , vehemens in sententiis , in verbis rudis , ut qui non discederet à communi more verborum .* Sic etiam Ovid. de Trist.

Ennius ingenio maximus , arte rudis .

Et Statius l. 1. Sylv. *Rudem Ennii musam* dixit , ad patriæ Rudiaë nomen alludens . Possevin. vero in Biblioth. *Ennius primum inter Latinos Poëtas Epicos locum obtinet , quem & Virg. sibi imitandum proposuit , & M. Varro discipulum Musarum , quemadmodum M. T. Cic. Summum Epicorum poëtam vocat .* De Virg. Ennii Poësin legente sæpius , illud dictum :

Enni de stercore colligit aurum .

J. Lipsius l. 2. Antiqu. lect. c. 22. *Ennii versus immortalitate omnium temporum dignissimi extant apud A. Gellium l. 12. cap. 4. de Amici veri officio : qui & à verbis ejusmodi sunt , ut in iis vernaculus ille , & sine fuco , ac cincinnis nativus color hominem eruditum mirifice delectet : & à rebus ita salubres , ut adolescentium aures circumsonare ejusmodi vocibus potius multo sit , quam sexcentum Philosophorum præceptis .* Voss. de Hist. Lat. *Quemadmodum ea est laus Nævii , quod primus carmine signavit bellum Romanum , & luculente quidem , ut ait M. Tullius : ita Ennio debemus , quod non paulo id politius fecerit , & perfectius , idque versibus Heroicis , ob quorum majestatem ita eum celebrat Lucretius in 1.*

Ennius ut noster cecinit , qui primus amœno

Detulit ex Helicone perenni fronde coronam .

Tandem maximam Ennii laudem habet Scaligerana l. p. 78. *Ennius Poëta antiquus , magnifico ingenio : utinam hunc haberemus integrum , & amissemus Lucanum , Statium , Silium Italicum , omnesque pueriles ejusmodi Poëtas .* Ennius præter *Annales* , scripsit *Satyras* , *Comœdias* , & *Tragœdias* , ex quibus ad nos nihil pervenit , exceptis aliquot versibus , à Scriptoribus veteribus passim citatis . Ennii fragmenta , præter alios , commentariis adjectis edidit Hieron. Columna , & magis luculente Paulus Merula Lugd. Bat. 1595. in 4.

Denique Ennius , qui ex communi omnium opinione Rudiis natus in Calabria , anno V. C. 514. sive 515. C. Mamilio Turrino , & Q. Valerio Falcone Coss. & è Sardiniaë insula , in qua vitæ partem duxerat , à Catone Censorino Romam translatus est ; septuagenarius ex morbo articulari ; quem ab immodico vini potu contraxerat , mortuus est , Q. Marcio Philippo , & C. Servilio Cæpione Coss. ut Cic. in Bruto asserit . Sepultus autem traditur in eodem Scipionis , familiaris sui , monumento , viâ Appia : cui hoc Epitaphium impositum , ut ex eodem Cicerone :

Adspicite , ô Cives , Senis Ennii imaginis formam :

Hic vestrum panxit maxima facta patrum .

Nemo me lacrymis decoret , neque funera fetu

Faxit : Cur ? volito vivus per ora virum .

PUBLIUS NIGIDIUS FIGULUS

Philosophus fuit secta Pythagoreus , post Varronem Romanorum doctissimus habitus . Verum cum Pythagorei Magiæ suspecti omnes haberentur ; in exilium pulsus , & ibi mortuus est an. Romæ 709. Olymp. 184. Ejus testimonium , & laudes habet Cic. initio libri de Universitate , in quo : *Multa sunt à nobis & in Academicis conscripta contra physicos ; & sæpe cum P. Nigidio , Carneadeo more , & modo disputata : fuit enim vir ille cum cæteris artibus , quæ quidem dignæ libero essent , ornatus omnibus , tum acer investigator , &*

diligens earum rerum, quæ à Natura involutæ videntur. Denique sic judico; post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodam modo, cum aliquot secula in Italia, Siciliaque viguissent, hunc extitisse, qui illam renovaret, qui cum me &c. Extat etiam lib. 4. Ep. Cic. ad familiares Epistola 13. ad Nigidium scripta, quæ exsulantem spe reditus solatur, eumque unum omnium appellat divinissimum, atque sanctissimum. Imo & ejus opera Cic. in multis, arduisque Reip. negociis usus est, ut testatur Agellius: qui lib. 19. c. 14. de Nigidio, scriptore nimis obscuro, hæc habet: *Ætas Ciceronis, & C. Cesaris præstanti facundia viros paucos habuit: doctrinarum autem multiformium, variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columnina habuit M. Varronem, & P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta rerum, ac disciplinarum, quæ per literas condidit, in propatulo, frequentique usu sunt. Nigidianæ autem commentationes non proinde in vulgus exeunt: & obscuritas, subtilitasque earum tanquam parum utilis derelicta est. Pythagoricæ disciplinæ, ac proinde Matheseos, & Magiæ callentissimus fuit. Hinc Lucan. Bell. Civil. l. 1.*

*At Figulus, cui vera Deos, secretaque Cæli
Nosse fuit; quem non Stellarum Ægyptia Memphis
Æquaret visu, numerisque moventibus astra.*

Et Suet. in Augusto narrat, Nigidium, comperta hora genituræ Octavii, pronunciaffe, Dominum terrarum orbi genitum. Dion etiam in Augusto sic: *Quumque puer jam natus esset, Nigidius Figulus Senator statim ei filii summum imperium prædixit. Noverat is supra omnes homines suæ ætatis totius Cæli ordinem, & cursum: tenebat stellarum vim, atque differentiam, quid ipsæ per se, aut cum aliis conjunctæ possint, & efficiant: quorum tamen studiorum (quod occulta esse, & vana videbantur) culpam sustinuit. Is igitur, ut vidit Octavium serius propter partum Uxoris in curiam venientem (nam tum forte Senatus erat) statim exclamat: Nobis, Octavi, dominum genuisti. Deinde ea de re percussum Octavium, atque idcirco puerulum necare volentem prohibuit &c. Ejus & alii cum laude meminere. Janus Rutgersius Nigidii fragmenta, quæ apud autores extant, diligentî cura collegit. Vide etiam la Popeliniere lib. 5. de Hist. & Agell. l. 4. c. 9. Nigidius Figulus, homo, ut ego arbitror, juxta M. Varronem doctissimus.*

A N A X I L A V S.

E Usebius in Chron. ad Olymp. 188. *Anaxilaus Larissæus, Pythagoricus, & Magicus ab Augusto Urbe, Italiaque pellitur. Quod & Nigidio Figulo, aliisque Pythagoricis accidit: quippe Pythagorici magna Magiæ suspitione, & infamia tenebantur; unde à Rerumpubl. rectoribus in exilium mittebantur. Atque hinc factum, ut Domitianus, barbari, ac feri ingenii Princeps, cum videret, multos Philosophos Magicis artibus operam dare, omnes Philosophos severissimo edicto tota Italia proscripsit: & Antoninus Pius nonnisi quatuor sectas publice admisit, Platonicam, Epicuream, Peripateticam, & Stoicam, ut refert Lucianus in Eunuchis. Neque mirum, Pythagoricos Magiæ nimium addictos fuisse, nam & ipse Sectæ conditor Pythagoras Magiæ indulgit, & Magus à Timone Phliasio in Sillis appellatus est.*

Atque hæc de Pythagoricis, qui numero omnium Philosophorum paucissimi; nam, ut diximus, Urbe vel arcebantur, vel ejiciebantur, quia Magiæ suspecti. Ad aliarum igitur Sectarum Philosophos accedamus.

PLATONICI, ET ACADEMICI.

M. TERENCEIUS VARRO

Philosophus, Historicus, Poëta, & Grammaticus Romanorum omnium doctissimus, natus est anno U. C. 638. ejus elogia plures contexerunt; quorum potiora hic referam. Plut. in Romulo. *Varro Philosophus Romanorum plurimæ fuit in historia lectionis.* Apul. in Apolog. *Vir accuratissime doctus, atque eruditus.* Arnob. advers. Gent. l. 5. *Varro ille Romanus multiformibus eminens disciplinis, & in vetustatis indagacione rimator.* Lactant. l. 1. Divin. Inst. c. 6. *M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud Græcos quidem, ne dum apud Latinos vixit.* August. de Civ. Dei l. 6. c. 2. de Diis Gentium loquens ait: *Quis M. Varrone curiosus ista quæsit? quis invenit doctius? quis consideravit attentius? quis distinxit acutius? quis diligentius, pleniusque conscripsit? qui tametsi minus est suavis eloquio, doctrina tamen, atque scientiis tam refertus est, ut in omni eruditione, quam nos secularem, illi autem liberalem vocant, studiosum rerum tantum iste doceat, quantum studiosum verborum Cicerò delectat.* Quintil. Inst. l. 10. c. 1. *Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros, & doctissimos composuit, peritissimus linguæ latinæ, & omnis antiquitatis, & rerum græcarum, nostrarumque plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ.* Lips. l. 3. var. Lect. c. 19. *Terentius quidem Varro, vir cum Græcis literis perfectus, & Latinis, tum antiquitatis cum primis imitator diligens.* Scaligerana prima pag. 146. & 147. *Unicum Varronem inter Latinos habemus libris tribus de Re Rustica, qui vere ac methodicè philosophatus sit: imo nullus est Græcorum, qui tam bene, inter eos saltem, qui ad nos pervenerunt. O excellens opus, ex quo qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quis potest! Sed, quod mirum, non minus in Poësi valuisse, fragmenta Poëmatum indicant.* Baron. volum. 1. Annal. p. 35. *Rerum antiquarum Varrone doctiorem neminem fuisse constat.* Et Petrus Crinitus de Honestâ disciplina l. 10. c. 11. *De Varrone Terentio notum est omnibus, quantum omnis antiquitas ejus studium, atque multiplices doctrinas extulerit; ut omnium quidem togatorum doctissimus habitus sit. Cui sententiæ M. Cicerò, & Fabius Quintil. calculum adjecerunt. Itaque sic Maurus Terentianus ad Novatemum:*

Vir doctissimus undequaque Varro.

Qui tam multa legit, ut est autor Augustinus, ut aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, quam multa vix quemquam legere potuisse credamus. Post hæc notat cit. Crinitus, & summe miratur, Varronem disciplinarum omnium parentem, & principem, à Rhemnio Palæmone imperitum hominem, & porcum fuisse appellatum. In Etymologiis tamen tradendis reprehenditur à Quintil. Jos. Scaligero, Manutio, atque aliis. Et Scal. quidem: *Varro more suo anxie Etymologias comminiscitur.* Manut. l. 3. epist. 23. *Varro in Etymologiis Varro non videtur: itaque à Quintiliano ridetur meritò.*

Composuit libros 24. de Lingua Latina, quos Ciceroni dedicaverat; de iis, qui nunc extant, ita Lud. Viv. de Tradend. discipl. p. 225. Varronis de Lingua Latina libri tres intricati ex illo dicendi more ipsi peculiari. Scripsit octogesimum agens annum libros tres de Re Rustica: Satyras Menippeas: Antiquitates rerum humanarum, divinarumque: Libros de vita Pop. Romani: Opus Hebdomadum, quod continebat imagines, & elogia doctorum virorum: librum de Poëtis, & Scenicis Originibus, &c. Horum tamen nonnisi fragmenta quædam ad nos pervenerunt.

Seçta fuit Academicus, Ciceroni cum primis familiaris, & condiscipulus,

ut

ut idem Cic. testatur Acad. Quæst. l. r. Edit. secundæ, his verbis: *Quin videmus hominem nobiscum & studiis iisdem, & vetustate amicitie conjunctum. In quo libro Varronem de Philosophia disertissime per Dialogum loquentem inducit. Ibidem Varro Ciceroni interroganti, cur ipse, qui in Philosophia excellit, & multum scribit, genus hoc prætermittat? respondet. Rem à me sæpe deliberatam, & multum agitatum requiris. Itaque non multum hæsitans, respondebo: sed ea dicam, quæ mihi sunt in promptu; quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & cogitavi: Nam cum Philosophiam viderem diligentissime literis Græcis explicatam, existimaui, si qui de nostris eo studio tenerentur, si essent Græcis doctrinis eruditi, Græca potius, quam nostra lecturos; sin à Græcorum artibus, & disciplinis abhorrent, ne hæc quidem curaturos, quæ sine eruditione Græca intelligi non possunt: itaque ea nolui scribere, quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent. Veteris autem Academiæ Sectatorem fuisse, ipse de se testatur, inquit: Si vero Academiam Veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus; quam erit illa acute explicanda nobis? Quare suam in Physica sententiam de rerum principiis ibidem exponens, inquit: Nostra tu physica nosti, quæ contineantur ex effectione, & ex materia ea, quam fingit, & format effectio. Adhibenda etiam Geometria est, &c. causam etiam addit, cur ad Græcorum studium amicos mittat, his verbis: Sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est, ad Græcos ire jubeo, ut ea à fontibus potius hauriant, quàm rivulos consecantur. Tandem Varronis, ejusque operum laudes ibi à Cic. descriptas sic optime invenies. Nam nos in nostra Urbe peregrinantes, errantesque tanquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt; ut possemus aliquando, qui, & ubi essemus agnoscere. Tu ætatem Patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum, locorum, tu omnium divinarum, humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: plurimumque Poëtis nostris, omninoque Latinis, & literis luminis attulisti, & verbis: atque ipse varium, & elegans, omni fere numero poëma fecisti: Philosophiamque multis locis inchoasti ad impellendum satis, ad docendum parum. Causam autem probabilem, &c.*

Mortuus tandem est doctissimus hic Senator, & Philosophus, anno U.C. 726. ætatis suæ 90. Ejus vitam scripsit Verranius Maurus; qui suorum etiam operum titulos digessit; quem vide, & Scalig. Vofs. Turneb. Gesner. & alios.

C. AURELIUS COTTA

INsignis Orator, & Philosophus Academicus fuit, ex illustri familia Cotta Romæ natus. Unus ex quatuor Sectarum principibus est, quos Cic. l. r. de Nat. Deor. ad propriam Sectam tuendam patronos loquentes inducit: ubi Cotta, eloquentissimus inter Academicos, ea tempestate florentes, princeps, Academicorum partes tuetur; C. Vellejus Epicureis; Q. Lucilius Balbus Stoicis; & M. Piso Peripateticis patrocinatur. Sic itaque Cic. l. c. *Tres enim trium disciplinarum principes convenistis. M. enim Piso si adesset, nullius Philosophiæ, earum quidem, quæ in honore sunt, vacaret locus, &c.* Hæc namque quatuor, ut alias dictum, Philosophiæ Sectæ Ciceronis ævo, & fere semper, Romæ in honore habitæ, imo & permixtæ sunt, Academica, sive Platonica, Epicurea, Stoica, & Peripatetica. Verum hi Sectarum Principes ante Ciceronem decesserant, ut ex Ep. 19. lib. 13. Ep. ad Att. educitur. Vide etiam Leonardum Cozzandum de Magisterio Antiquorum Philosophorum l. r. c. 9.

M. TULLIUS CICERO.

Non ultima Ciceronis laus est, oratorum omnium, Romanæque Eloquæ Principem fuisse; sed & Romanorum Philosophus vel primus extitit: ut ex ejus studiis, & operibus, de quibus mox, clarissime evincitur. Arpini, quod celebre Volscorum oppidum, natus est 3. Nonas Januarias a. Romæ 648. Olymp. 168. unde Arpinas appellatus. Mater ei Helvia, claro genere, & honesta vita mulier. De Patre quæstio est inter autores. Alii enim, referente Plut. in vita, in officina fullonia & natum volunt, & educatum. Alii ad Appium (sive potius Accium, cujus meminit Liv. l. 2.) Tullium, clarum Volscorum Regem originem familiæ ejus referunt. Cujus sententiæ esse videtur Euseb. Cæsar. Chron. p. 65. ubi: *Marcus Tullius Cicero Arpini nascitur, Matre Helvia, Patre equestris ordinis, ex regio Volscorum genere.* Alii denique teste Roscio, quem sequitur Morery, & reliqui fere omnes, eum ex Equite Romano, à Tito Tatio Sabinorum Rege origine ducente, ortum contendunt. Hac autem de causa Ciceronis cognomen ipsum habuisse refert Plut. ib. *Habuit ille in extremo nasi ad modum ciceris cæcam incisuram, unde cognomen quæsit.* Ipse quidem, quo de hic scribimus, Cicero, admonentibus amicis, cum primum honores peteret, & Remp. attingeret, ut abjiceret hoc nomen, immutaretve, fertur gloriatus dixisse, *eniseum se illustrius Ciceronis nomen Scavris, & Catulis reddere.* Ex puero magnum ingenii in discendo acumen, & solertiam habuit; ita ut ad omnes ingenuas artes, omneque eruditionis genus complectendum natus videretur. Condiscipulis omnibus magnæ erat admirationi; eorumque caterva stipatus medius ad ludum literarium semper pergebat. Adhuc puer Poema conscripsit, cui titulus *Pontius Glaucus*: poesi enim maxime delectabatur; imo & Poeta inter Romanos tunc præstantissimus habitus est. Puerili schola defunctus Philoni Academico, tunc Romæ Philosophiam docenti, operam dedit: deinde Mutio Scævola, viro consulto, & Senatus Principi, à quo Jurisprudentiam hausit.

Annos natus 23. ut refert Nepos, vel 25. ut alii, Roscio Amerino, patricii reo, patrocinatedus est. Sed metuens Syllam, tunc Romæ potentissimum; quem in ea causa offenderat, simulata infirmæ valetudinis causa, in Græciam, Asiamque abiit: ubi se, ut ipse testatur, recoquendum præceptoribus dicendi dedit. Et profecto erat corpore gracili, & macilento, stomachoque infirmo; unde sæpius in Ep. se κακοσώμαχον dicit; ac propterea modicum cibi admodum fero capiebat. Vox ei erat canora, & bona, sed dura, & incondita. Ut igitur Athenas venit, Antiochum Ascalonitam, Academicum audivit; ut infra in Antiocho ex Plut. ipsiusque Ciceronis testimoniis adnotabimus, iterumque Academicæ Philosophiæ studiis se addixit, statuens tranquillam in Philosophia ibi vitam ducere, si nullus in foro, & Rep. administranda locus ei Romæ daretur. Diodoti etiam Stoici se discipulum fatetur Acad. Qu. l. 2. 37. his verbis: *Diodoto quid faciam Stoico? quem à puero audivi, qui mecum vivit tot annos, qui habitat apud me, quem & admiror, & diligo.* Et de Nat. D. r. 5. huic alios suos etiam adnumerat Præceptores; magnamque in Philosophiæ studiis sui animi contentionem refert, inquit: *Nos autem nec subito cœpimus philosophari: nec mediocrem à primo tempore ætatis in eo studio operam, curamque consumpsimus: & cum minime videbamur, tunc maxime philosophabamur. Quod & orationes declarant refertæ Philosophorum sententiis; & doctissimorum hominum familiaritates, quibus semper domus nostra floruit; & principes illi, Diodotus, Philo, Antiochus, Posidonius, à quibus instituti sumus, &c.* Unde ingenue ipse l. 2. de Fin. fatetur, ipsum, & Romanos omnes Græcis Philosophiam, & scientias

tias acceptas ferre, inquit: *Sint ista Græcorum: quamquam ab his Philosophiam, & omnes ingenuas disciplinas habemus. Ut & nos supra inuimus. Sed ubi Syllæ mortem accepit, ac corpore exercitatione firmato, & voce jucundiore reddita, cohortantibus amicis, ipsoque etiam Antiocho, ut ad oratorium munus, Reipublicæque regimen rediret; totum se oratoriæ facultati deiecit, atque ideo in Asiam, Rhodumque navigavit. Et in Asia quidem Xenoclem Adramittenum, Dionysium Magnesium, & Menippum Charem audivit: Rhodi verò Apollonium Molonem, Molonis filium, Philosophum, & Oratorem omnium sui ævi eloquentissimum, dicendi Magistrum habuit. Hic à Cicerone contendit, ut græce declamaret: quem ubi declamantem græce audivit, diu cogitabundus, ac tristis sedens, tandem de tristitiæ causa interrogatus exclamavit: *Te quidem laudo, Cicero, & admiror, Græciæ verò miseret me conditionis, cum cernam, quæ reliqua nobis sola erant ornamenta, ea quoque te ad Romanos transfuisse, literas, & Eloquentiam.**

Hinc Romam venit, ubi in foro omnium optime oratoriam exercuit. Dicitur autem hic, non secus ac Demosthenes, in actione laboravisse: quare, ut in re oratoribus tam necessaria proficeret, nunc Roscio Comædo, nunc Æsopo Tragædo operam dedit. Etsi rem familiarem modicam quidem habebat, & ad victum necessarium vix sufficientem; patrocini tamen causa neque mercedem neque munera capiebat. Sed ejus doctrina, ac prudentia cognita, Quæstor in annonæ difficultate designatus, ac Siciliam sortitus, rectissime commissam sibi provinciam administravit an. U. C. 679. atque ita ex provincia decessit, ut Siculis omnibus jucundam, diuturnamque memoriam quæsturæ, nominisque sui relinqueret. Deinde Ædilis factus Verrem de luxuria in flagitiis, crudelitate in suppliciis, avaritia in rapinis, superbia in contumeliis, Deorum è delubris raptu sacrilego, ac de totius Siciliæ, cui Verres per triennium Prætor fuerat, populatione accusavit a. U. C. 683. ætatis suæ 37. suisque in Verrem actionibus in Senatu habitis ipsum impulit, coegitque, ut in Verrem, quem repetundarum reum Siculi postulabant, sententiam ferret. Quare Verres de repetundis damnatus; Siculisque illata damna ex ejus pecunia resecta sunt. Siculi, ut se gratos ostenderent, multa ex ea insula advecta Ciceroni obtulerunt; verum ipse omnia non in proprium usum, sed ad annonæ egestatem levandam, publicumque usum convertit. Prætor electus summa laude hoc munere defunctus est: & licet multos, atque insignes haberet competitores, omnium tamen primus renunciatus est.

Anno 690. sive 691. una cum C. Antonio Nepote ad Consulatum non minus ab Optimatibus, quam à plebe provectus, Urbis proditores detexit, qui, duce L. Catilina, homine audaci, inquieto, versipelle, flagitioso, Urbi ferum, flammamque minabantur. Patefacta Catilinæ in Remp. conjuratione, Cicero Orationem in Senatu habuit in L. Catilinam: qua oratione perterritus Catilina Urbe aufugit cum sociis. Hinc Cicero alia Oratione ad Populum R. gratulatur ei de Catilina jam ejecto, ac profligato; cujus nefarium consilium erat, ut Flori verbis utar, Senatum confodere, Consules trucidare, distringere incendiis Urbem, diripere Ærarium, ac totam denique Remp. funditus tollere: quibus sceleribus patrandis opportuna erat occasio, quod in extremis mundi partibus arma Romana peregrinabantur. Catilinarium bellum conscripsere Liv. Sallust. Val. Max. Plut. in Vitis Syllæ, Ciceronis, & Cæsaris. Pauca tamen hic ex Floro l. 4. c. 1. ubi breviter, eleganterque ipsum descripsit, adducam. . . .
Lentulus quoque cum maxime Prætor: hos omnes immanissimi facinoris satellites habuit. Additum est pignus conjurationis, sanguis humanus: quem circumlatum pateris bibere: summum nefas; nisi amplius esset, propter quod
bibe-

biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, nisi illa conjuratio in Ciceronem, & Antonium Consules incidisset: quorum alter industria rem patefecit, alter manu oppressit. Tanti sceleris indicium per Fulviam emerfit, vilissimum scortum, sed parricidii innocens. . . . & ille quidem (Catilina) ad præparatum à Manlio in Etruria exercitum proficiscitur, signa illaturus Urbi. Lentulus destinatum familiæ suæ sibyllinis versibus regnum sibi vaticinans, ad præstitutum à Catilina diem, Urbe tota viros, faces, tela disponit. Nec civili conspiratione contentus, legatis Allobrogum, qui tum forte aderant, in arma sollicitatis, iisset ultra Alpes furor, nisi altera proditio Vulturcii, Prætoris literæ tenerentur. Statim Ciceronis imperio injecta est barbaris manus. Palam Prætor in Senatu convinctur. De supplicio agentibus, Cæsar parcendum dignitati: Cato animadvertendum pro scelere censebat. Quam sententiam secutis omnibus, in carcere parricidæ strangulantur. Quamvis parte conjurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit: sed infestis ab Etruria signis patriam petens, obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum sit, exitus docuit: nemo hostium bello superfuit: quem quis in pugnando cæperat locum, eum, amissa anima, corpore tegebat. Catilina longe à suis inter hostium cadavera repertus est; pulcherrima morte, si pro patria sic concidisset. Præclaro hoc facinore celeberrimus Cicero factus, & à Populo plausibus, & acclamationibus exceptus, optimatibus stipatus, patriæ servator, & conditor dictus est; securitatem, & salutem uni tantum Ciceroni acceptam quique ferentes acclamabant; quod tantum, ac tam sævum ipsorum periculum discussisset. Et à Catone, tunc Tribuno plebis, Ciceronis Consulatus suis concionibus summe laudatus, & amplissimis honoribus insignitus, Pater Patriæ primum appellatus est. Hoc tamen Ciceroni vitio vertunt, quod seipsum sive in Senatu, sive in concionibus, sive in judiciis, sive in scriptis, cæteroqui jucundissimis, atque elegantissimis, semper laudaverit, & celebraverit: quod multorum odium in eum peperit. Verum ut gloriæ cupidus in se laudando assiduus; sic & in laudandis aliis candidus semper fuit.

Anno ab U. C. 696. Clodius genere quidem nobilis, sed stupris, aliisque nefariis sceleribus infamis, ut à Judicibus accepta pecunia absolutus, & Tribunus Plebis factus fuit, protinus Ciceronem, qui testimonium in ipsum dixerat, appetivit; corruptisque Consulibus Pisone, & Gabino, de Lentulo, & Cethego non jure necatis Ciceronem in Senatu accusavit; ac dicta in eum exilii sententia, ipsum aqua, & igni interdixit, ac ne quis eum intra quingenta millia passuum ab Italia tecto exciperet, lege sancivit. Sed cum id equester ordo, populus, & Patres quidam ægre tulissent; Pompejo etiam mutata sententia Ciceroni favente, ipse ab exilio revocatur, quod sexdecim, vel decem menses, ut alii volunt, pertulerat. De Ciceronis reditu hæc notat Plut. in Vita: Proditum memoriæ est, nullam rem unquam tanto consensu scivisse Populum. Senatus cum populo certans decrevit, ut bonos haberetur civitatibus, quæ in Ciceronem, dum exsulasset, fuissent officiosæ, domus ejus; & Villæ, quas diruerat Clodius, ut ex publico instaurarentur. Reversus ab exilio Cicero est mense decimosexto: tantæque municipiorum omnium lætitia, & favore hominum proditum ei obviam est, ut, quod jactavit postea Cicero, minus esset vero. Ait enim, Italiæ se humeris reportatum, &c. Reversus ab exilio orationem, ὑπαγομένην ad Quirites unam, alteram in Senatu habuit: acta Clodii, tabulis inscripta è Capitolio revellit; & Milonem, qui Clodium occiderat, defendit. Hæc omnia anno ætatis suæ 50. patrata sunt.

Proconsul Ciliciæ factus anno Romæ 702. eximia integritate demandatam sibi provinciam administravit: ubi ob partas victorias, fusos, fugatosque

latrones, qui Amasum tenebant, Imperator ab exercitu appellatus est. Provincia inde decedens primum Rhodum appulit; postea pristinae conversationis desiderio Athenas venit. Inde visis, quos ibi habebat, doctissimis Viris, & amicis, acceptisque eximiis à Græcia honoribus, Romam reversus est. Decretum sibi à Senatu triumphum recusans ait: *Malle se, facta concordia, Cæsaris sequi currum*. Civile tunc, atque omnium atrocissimum bellum inter Cæsarem, & Pompejum erat: cui sedando cum Cicero, utriusque scribens, nihil proficeret, diu hæsit dubitans, cuinam Principum magis adhæreret; ut ipse in Ep. inquit de se: *Utrò te convertas? Speciosam habet Pompejus, & honestam belli materiam: paratior est Cæsar, rectiusque sibi, & amicis consulit. Itaque quem fugiam, habeo, non habeo, ad quem fugiam*. Tandem Pompejum sequi decrevit, Catone improbante. Cæsar autem de Pompejo victoriam habens, Ciceroni ne dum indulset, sed & summe coluit, & in caris habuit. Imo & Ligarium, Cæsaris hostem habitum, eximia Cicero oratione defendit, ac Cæsari reconciliavit anno 706.

Sed Romana per Cæsarem Rep. in Regnum conversa, Cicero publicis actionibus se abdicavit, ac totum se Philosophiæ studiis addixit, domi cum familiaribus vacans scribendis philosophicis libris, qui sunt: *Academicarum Quæstionum libri 2. De Finibus bonorum, & malorum libri 5. Tusculanarum Quæstionum libri 5. De Natura Deorum: De Divinatione: De Fato: De Legibus: De Universitate: Arati versus in latinum conversi: Q. Ciceronis de petitione consulatus, &c.* In quibus fere semper Platonem imitatus est per Dialogos scribens, Novæ Academiæ dogmatis addictus. De Cæsare (cujus gratia præ cæteris fruebatur) everfas, dejectasque Pompeji statuas erigi jubente, Cicero dixit: *Ipsam ex humanitate, dum Pompeji statuas erigit, suas stabilire.*

Cicero Terentiam uxorem repudiavit, quod ipsum in bello sine viatico dimiserit; & ne dum opitulata ei nunquam fuerit, sed & parum benevola semper visa, atque domum ære alieno oppressam, dum è bello rediret, invenerit. Terentiã repudiata, virginem puellam duxit locupletem, cujus patrimonium Cicero, hæres fiduciarius institutus, administraverat. In Cæsaris necem Cicero, licet Bruto familiaris, non conspiravit.

Cæsare in Senatu à Bruto, sociisque interempto, Octavius Cæsar, Lepidus, & Antonius (qui Ciceronem summe oderat, tum quia Cicero, cujus maxima tunc Romæ potestas erat, ipsum exsulem Urbe expulerat; tum ob Orationes, Philippicas etiam nunc vocatas, contra ipsum habitas) Triumviratus potestatem nacti, Ciceronem proscripserunt, atque Astrya, maritimam villam, ei statuerunt, ut peteret, atque inde in Macedoniam iret ad Brutum una cum Q. Cicerone. Cicero ad Astrya delatus, & navigium ibi nactus ad Circejos venit. Quum autem Q. Cicero domum rediret ad viaticum sumendum (necessariis enim omnibus destituebatur) à servis suis proditus percussoribus, interemptus est cum filio. Refert Plut. in Vita, nonnullos scriptores memoriæ prodidisse, Pomponiam Q. Ciceronis uxorem, accepta ab Antonio potestate Philologum, viri sui proditorem, præter alia dira supplicia, proprias carnes paullatim præcidere, eas assare, inde vorare adegisse. Sed, ut ad Ciceronem revertar, dum ipse fugam capiebat, ab Herennio Centurione, & Popilio Tribuno (quem parricidii reum quondam Cicero defenderat) sicariis ab Antonio missis, circumventus, necatus est Olymp. 184. anno Romæ 511. ætatis 64. atque ejus capite, & manibus, quibus Philippicas scripserat, Antonii jussu præcisus, ea Romam Popilius adduxit; quæ membra pro rostris in Tribunali figi Antonius jussit, juxtaque coronata imago Popilii militis, qui eum occiderat, ut ait Euseb. in Chron. Horrendum spectaculum! Verum non longe postea

postea Cæsarem pœnituit, quod in Ciceronis proscriptionem consenserat. Quare eum sæpe laudavit, & , debellato Antonio, Ciceronis filium Consul collegam cooptavit: in cuius Magistratu Antonii statuas Senatus dejecit, ac Ciceronis memoriam honoravit.

Scriptit præter Philosophica, de quibus supra, libros ad Rhetoricam pertinentes; ut sunt *De Oratore* 3. *De Inventione* 2. *De Claris Oratoribus*, sive *Brutus*, &c. *Orationes*, & *Epistolas*. Præterea libros tres versuum de iis, quæ sub consulatu suo acciderant, scripsit. Vide ejus Vitam apud cit. Plut. & Vitam à Lambino, & Fabricio compositam, & operum initio appositam. Omnium tamen primus Ciceronis Vitam tribus voluminibus scripsit, teste Pediano, Tiro Tullius ejus libertus.

Sunt & alia plura Ciceronis scripta opera, quæ non extant. Unde merito M. Anton. Muret. l. 15. variar. lect. c. 1. ait: *Ciceronis scriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus mancam, & mutilam. Inter amissos libros refero libros de Rep. quos viri eruditi magnopere desiderant. Et Lud. Vives addit: Neque enim dubito, quin opus fuerit admirabile. Et Erasmi. Epist. 28. 1. de Ciceronis libris ait: Quam illic est varia lectio voluminum, quæ doctissimi Græci de recte, beateque vivendo reliquerunt? quanta vis, quanta copia salubrium, ac sanctissimorum præceptorum? quanta cognitio, quantaque memoria præscarum simul, & recentium historiarum. Tum autem quam altæ cogitationes de vera hominis felicitate, quæ plane declarant, illum hoc egisse, quod docebat. In Scaligerana tamen prima p. 49. Ciceronis libri Philosophici talem incurrunt reprehensionem: Libros omnes Philosophicos Ciceronis nihil facio; nihil enim in iis est, quod demonstret, & doceat, ac cogat, nihil Aristotelicum, &c. Vide Thom. Pope Blount in Censura.*

ANTIOCHUS ASCALONITA.

Quamvis de Antiocho in hujus Hist. l. 3. c. 7. ubi de Academicis, actum sit; quia tamen Romæ docuit, atque ideo inter Romanos Philosophos recensendus hic est; quædam de ipso hoc loco subnectere opus erit. Vixit Antiochus Olymp. 165. ab U. C. 674. Hunc Cic. ejus primum Athenis, deinde Romæ discipulus pluribus commendat. Acad. Qu. 2. 6. ipsum ingenio, & scientia excellere ait: & ibidem 8. *Homo natura lenissimus, nihil enim fieri poterat mitius: ibid. 36. Antiochus in primis, qui me valde movet, vel quod amavit hominem sicut ille me; vel quod ita judico, politissimum, & acutissimum omnium nostræ memoriæ Philosophorum. Et de leg. 1. 183. Vir iste fuit ille quidem prudens, & acutus, & in suo genere perfectus, mibique ut scis, familiaris. Idem Cic. se Antiochi discipulum fatetur Acad. Qu. 2. ubi: Agam igitur, sicut Antiochus. Nota mihi res est, nam & vacuo animo illum audiebam, & magno studio, eadem de re etiam sæpius. Quod confirmat l. 1. de Nat. Deor. & alibi. Hoc tamen ei vitio vertit idem Cic. Ac. Qu. 1. 2. 24. quod primum recens Academicus, deinde in multis Stoicus, tandem veteris Academiæ sectator fuerit. Ejus verba sunt: *Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit; tamen inconstantia levatur autoritas. Et post pauca ibid. causam addit hujus inconstantiae, quod scilicet speraret, se novæ Sectæ autorem fore dicendum; inquit enim: Quod erant, qui illum gloriæ causa facerent sperare, etiam fore, ut qui sequerentur, Antiochii vocarentur. Quæ omnia confirmat Plut. in Cic. inquit: Ut applicuit Athenas, Antiochum Ascalonitam audivit, volubilitate captus, & venustate ejus orationis: opinionum verò ejus non probavit novationem. Jam enim à vetere, quam vocant, Academia desciverat Carneade & Sectæ Antiochus deser-**

desertor, vel evidentia permotus, & sensibus, vel, ut alii dicunt, ambitione aliqua, & dissentione cum Clitomachi, & Philonis discipulis, Stoica præcepta ubique fere mutata sententia amplexus. Cicero autem maluit illis inherere, & illa sequi. Atticus, Ciceronis amicus, licet Secta Epicureus, Antiochi tamen familiaris fuit; ut ipsemet testatur apud Cic. de leg. 1. his verbis: Ergo si assentiris Antiocho familiari meo (magistro enim non audeo dicere) quo cum dixi, & qui ex nostris pene convellit hortulis, deduxitque in Academiam perpauculis passibus. L. Licinius Lucullus dum in Asia Quæstor esset, secum familiariter vixit; Suasitque ut Romam veniret, quod fecit, fuitque ibi magno in honore apud omnes; ut ex Cic. Ac. Qu. 2. 6. ubi de Lucullo loquens ait: Cum autem à Philosophis ingenio, scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere: eum secum & Quæstor habuit, & post aliquot annos imperator. Et ibid. 44. Hæc tibi, Luculle, si es assensus Lucullo, familiari tuo, tam sunt defendenda, quam mœnia. Et paullo ante ipsum Antiochi etiam discipulum fecisse videtur, dum ait: Tamen expecto ea, quæ te pollicitus es, Luculle, ab Antiocho audita dicturum. Etiam M. Brutus ipsum in admiratione habuit perpetuo, ut Plut. in Bruto ait; Aristique sive Aristonis, qui Antiochi frater erat, disciplina usus est; ut infra in Bruto fusius. Scripsit librum de Academia, & alterum de Diis; atque alia. Vide cit. lib. 3. hujus Historiæ. Cic. Plut. in Cic. Strab. l. 16. Vofs. l. 4. de Hist. Græc. & de Phil. Sect. c. 15.

L. LICINIUS LUCULLUS

Genere fuit illustris, avum enim habuit consularem; bellica virtute insignis, literarum studio præclarus; eloquens enim valde fuit, atque utraque lingua pollens, & exercitatus. Nam de eximia ejus eruditione hoc præcipue commemoratur, quod Hortensio caussidico, & Sisenna historiographo, suis in dicendi arte præceptoribus, professus est, proposito carmine, & oratione soluta, Græca pariter, & Latina, utram earum dictionum fors dedisset, ea bellum Marsicum se conscripturum. Atque obtigisse sorte videtur ei Oratio Græca; ejus enim extat de Bello Marsico Historia Græce conscripta. *Ætate verò proveciore*, inquit Plut. in Vit. mentem ex multis certaminibus laxatam ad ocium, & quietem detulit Philosophiæ, eamque ad rerum cognitionem excitavit. Et ib. in fine clarius ipsum Platonium memorat inquiens: Colebat ille quidem omnem Philosophiam, neque ab ullo genere abhorrebat, aut alienus erat: proprie tamen ab ineunte ætate dilexit, & secutus est Academiam, non illam, quam Novam vocabant, quamvis eo tempore Carneadis præceptis per Philonem floureret; sed veterem, quæ acrem antistitem, & facundum habebat Ascalonitem Antiochum, quem omni studio amicum paravit, & convictorem Lucullus, qui eum Philonis opponeret auditoribus, in quibus erat Cic. qui librum admodum doctum pro Secta sua scripsit. In eo disputationem pro comprehensione Lucullo, sibi tribuit diversam. Titulus libri Lucullus est: siquidem erant, hi summi amici, & consiliorum in Rep. socii. Plures bellieas expeditiones Lucullus, strenuus belli dux, sapiens, prudensque exercituum Imperator in Ægyptum, Pontum, & Asiam feliciter egit; urbibus, provinciis, regnis, & Regibus victis, plurimis fuit victoriis coronatus. Inter subjugatos Reges magni illi numerantur Mithridates, Rex Ponti, qui tanta animi, & corporis vi pollebat, ut sex juges equos regeret, duabus & viginti linguis loqueretur, & omnes ferme milites proprio nomine vocaret: qui victus à Lucullo est a. U. C. 683. Et Tigranes, Rex Armeniæ Mithridatis gener, de quo memorabilem tulit victoriam a. Romæ 685. *Mithridates*, inquit Flor. l. 3. c. 5. *omnium longe maximus; quippe*

quippe cum quatuor Pyrrho, decem, & septem anni Annibali suffecerint; ille per quadraginta annos restitit, donec tribus ingentibus bellis subactus, felicitate Syllæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeji consumeretur. Portentosum etiam hoc in Mithridatico bello cit. Flor. ib. narrat de Lucullo. *Qui (horribile dictu) per medias hostium naves utre suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul quasi marina pistrinx evaserat.* Cyrenæis etiam leges dedit, quos cum tyrannide, & bello cruciatos offendisset, recreavit; eorumque Remp. constituit.

Verum non in finem usque hic vir Philosophia & armis optimus, felix fuit. Nam suis militibus seditionem facientibus, & ab ipso discedentibus, eos potissimum comitante P. Clodio, Luculli uxoris fratre, sed cum ipsa stupri consuetudinem habente, & dolente plurimum, quod in Luculli exercitu (sed ob suos nefarios mores, & quod esset multis inferior) primas non teneret; Romam redire à Populo Romano coactus est. Accessit etiam, quod qui Romæ in concionibus regnabant, per invidiam Lucillum criminabantur, imperii, & pecuniæ aviditate bellum ducere: unum propemodum Ciliciam, Asiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Galatiam, Pontum, Armeniam, omnes denique provincias usque ad Phasim obtinere: nunc verò etiam Tigranis regias deprædatum: quasi ad exuendos Reges foret, non ad debellandos missus; ut ex Plut. habemus. Quare Populus Romanus provinciæ successorem Lucullo mittendum statuit; Pompejumque ad id decrevit. Senatui tamen, & optimatibus affici Lucillum injuria visum est; cui non belli, sed triumphii successor mitteretur. Sed æmulorum invidia prævaluit. Imo in tot partas Luculli victorias, Regesque subactus Romani adeo ingrati fuere, ut ei Romam ingredienti Triumphum, non ut aliis, pompæ prolixitate, & rerum traductarum copia portentosum, sed parum magnificum concesserint. Lucullus Romæ reliquum vitæ tempus degens, repudiata primum Clodia, lasciva, & improba uxore, Serviliam duxit, Catonis sororem, quæ & ipsa flagitiosa, & lasciva, ab ipso tandem tolerari non potuit; Remp. abdicavit, ac deseruit; & placidissimæ, mollissimæque vitæ bonorum plenus, ex certaminibus, quæ tamen felicem exitum non habuerant, fessus se dedit. Ædificiis, cœna, ludis, preciosa suppellectili, luxu, comestationibus, quibus nunquam paria, diffluebat: ita ut ea contemplatus Tubero Stoicus, Lucillum Xersem togatum appellaverit. Et Cato Lucullo licet amicus, & familiaris, ejus luxum, & quotidianas cœnas non modo stragulis purpureis, poculis gemmatis, choris, & acroamatis accessoriis, sed oblationum plurium, etiam belliariorum apparatu magnificas, adeo improbabat, ut cum juvenis quidam odiosam, & prolixam orationem de frugalitate, & temperantia in Senatu intempestive haberet: Tace, inquit, qui divitiis affluis, ut Crassus, vivis ut Lucullus, & dicis ut Cato. Alii dictum quidem hoc ferunt, sed non à Catone. *At commendandus est Pompejus,* ait Plut. in Vita, *qui ægrotans, cum præcepisset ei Medicus, ut turdo vesceretur, negarent autem servi æstivo tempore eas usquam, nisi in Luculli vivariis reperiri; prohibuit inde peti, & ad Medicum ait: Ergo nisi Lucullus perditus delictis esset, non viveret Pompejus? ac aliud, quod parabile esset, jussit parari.* Liberalitate, & comitate eximius facilem se cunctis præbebat: externos omnes, græcos præcipue magnificentissime hospitio excipiebat; atque ipsis necessaria cuncta splendide ministrabat. Bibliothecam librorum numero, & delectu commendandam, magnis impensis suo, & amicorum usui comparavit: cujus mentionem, ac laudes habet præ cæteris Cic. Denique senio confectus, & mœrore, quod Cicero in exilium pulsus, & Cato in Cyprum missus fuerat, mente motus est; eique M. Lucullus frater, quem peramaverat, vitæ, ac

bonorum curator designatus. Cornelius tamen nepos negat, ipsum vel senio, vel morbo mente motum fuisse, sed ex philtro, seu amatorio poculo, quod libertus Calisthenes ei ad amorem captandum potandum dederat. Obiit autem perquam senex; eique Romanus Populus, & optimates, de tanti viri morte dolentes maxime, iusta honorificentissime persolverunt. Addam, quod habet Plut. in Vita: *Itaque rerum suarum gestarum commentarios ab se scriptos Lucullo dedicavit Sylla ad concinnandam, & digerendam politius historiam.* Sylla enim Lucullo amicissimus semper fuit; ejusque opera maximis quibusque in rebus perpetuo usus est; præcipue in monetæ negotio: Siquidem bello Mithridatico pleraque in Peloponneso per eum signata est, à quo Lucullia est dicta, diuque duravit in bello. Etiam moriens, præterito Pompejo, tutorem filio scripsit.

Sed cum scriptorum nemo Cicerone elegantius de Lucullo scripserit; libet hic ejus verba exscribere, quibus initio libri secundi Acad. Qu. editionis primæ, qui Lucullus inscribitur (quod in ea Lucullum de Philosophia cum aliis Philosophis differentem inducit) compendiarium ejus vitam, & laudes omnium doctissime sic habet. *Magnum ingenium L. Luculli, magnumque optimarum artium studium, tum omnis liberalis, & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maxime potuit, caruit omnibus rebus urbanis. Ut enim admodum adolescens cum fratre, pari pietate, & industria prædito, paternas inimicitias magna cum gloria est persecutus; in Asiam Quæstor profectus, ibi per multos annos admirabili quadam laude provinciæ præfuit; deinde, absens factus Ædilis, continuo Prætor (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam, inde ad Consulatum: quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. Post ad Mithridaticum bellum missus à Senatu, non modo opinionem vicit omnium, quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. Idque eo fuit mirabilius, quod ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, quæsturæ diuturnum tempus, Muræna bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumserat. Sed incredibilis quædam ingenii magnitudo non desideravit indocilem usus disciplinam. Itaque cum totum iter, & navigationem consumsisset partim in percunctando à peritis, partim rebus gestis legendis, in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quamdam memoriam rerum, verborum majorem Hortensius. Sed quo plus in negociis gerendis res, quam verba profunt; hoc erat memoria illa præstantior: quam fuisse in Themistocle, quem facile Græciæ principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam, se artem ei memoriæ, quæ tum primum proferebatur, traditurum, respondisse dicitur, oblivisci, se malle discere: credo quod hærebant in memoria, quæcumque audierat, aut viderat. Tali ingenio præditus Lucullus adjunxerat & illam, quam Themistocles spreverat, disciplinam. Itaque ut literis consignamus, quæ monumentis mandare volumus; sic ille in animo res insculptas habebat. Tanta ergo imperator in omni genere belli fuit, præliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, totiusque belli instrumento, & apparatu, ut ille rex post Alexandrum maximus hunc à se majorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, quos legisset, fateretur. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis, temperandisque civitatibus, ut hodie stet Asia Luculli institutis servandis, & quasi vestigiis persequendis. Sed etsi magna cum utilitate Reip. tamen diutius, quam vellem, tanta vis ingenii, atque virtutis peregrinata absuit ab oculis & fori, & curiæ, quin etiam cum victor à Mithridatico bello revertisset, inimicorum calumnia triennio tardius, quam debuerat, triumphavit. Nos enim Consules introdu-*

ximus

ximus pene in Urbem currum clarissimi viri: cujus mihi consilium, & autoritas quid tum in maximis rebus profuisset, dicerem, nisi de me ipso dicendum esset: quod hoc tempore non est necesse. Itaque privabo illum potius debito testimonio, quam id cum mea laude communicem. Sed, quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt & græcis literis, & latinis celebrata: nos autem illa exteriora cum multis, hæc interiora cum paucis ex ipso sæpe cognovimus: majore enim studio Lucullus cum omni Literarum generi, tum Philosophiæ deditus fuit, quàm, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec verò ineunte ætate solum, sed & Proquæstor aliquot annos, & in ipso bello, in qua ita magna rei militaris esse occupatio solet, ut non multum imperatori sub ipsis pellibus ocli relinquatur. Cum autem è Philosophis ingenio, scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor, excellere; eum secum & Quæstor habuit, & post aliquot annos Imperator. Cumque esset ea memoria, quam ante dixi; ea sæpe audiendo facile cognovit, quæ vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat. Ac vereor interdum, ne talium personarum, cum amplificare velim, imminuam etiam gloriam. Vide Cic. l.c. alibique pluries, Aur. Vict. de Vir. illustr. c. 74. Plut. in Vita, Flor. l.c. aliosque.

M. BRUTUS

Stemma ad Junium Brutum refert generis autorem, cui prisca Romani in Capitolio mediam inter Reges posuere statuam ex æve, quæ strictum tenet enssem: quod fortissime regno pepulisset Tarquinius . . . Mater ejus Servilia genus repetebat à Servilio Hala, &c. Plut. in Vita. Sunt, qui ob necem Cæsaris odium in Brutum exercentes, inter quos Dionysius Halicarnasseus, hanc stirpis originem Bruto non consentiunt: quos tamen Possidonii autoritate refellit Plut. ibid. Sed ante ipsos Cic. in Philip. Oration. & de Claris Orat. eum patricium, & ex Junio Bruto genus ducentem dixerat. Floruit circa annum Romæ 700. Magno fuit, lenique ingenio, nam doctrina, & Philosophiæ præceptis mores temperaverat. Avunculus ei fuit Cato Philosophus, Serviliæ frater, quem æmulatus est: quem etiam comitatus est adhuc adolescens, dum ille in Cyprum contra Ptolemæum missus est. Cæsari carus semper fuit matris suæ Serviliæ causa, quam Cæsar peramaverat: imo & suus ex Servilia filius ab ipso censebatur, ut notat Plut. ibid. Hinc etsi contra Cæsarem Pompeji castra secutus; ab eo tamen veniam sæpe obtinuit, & præ cæteris dilectus extitit; suis enim ducibus Cæsar præcepit in pugna, ut parcerent Bruto, & incolumem ad se adducerent. Sic ex pugna Pharsalica à Cæsare servatus, & inter præcipuos amicos in honore habitus est; atque Galliæ Cisalpinæ Præfectus ab eo factus. Brutus cum Cassio, qui Juniam sororem suam in matrimonio habebat, de Prætura contendit. Erat Cassio à prima ætate ingenitum odium adversus Tyrannorum gentem: quare ut Patriam à Cæsaris tyrannide liberaret, Brutum cum aliis in Cæsaris necem conjuratis sibi adsociavit. Sed omnes Ciceronem de hac in Cæsarem conjuratione celaverunt. Cæsarem igitur in Senatu interfecerunt an. U. C. 710. ante Chr. 44. ac in Capitolium fugerunt sanguinolentis manibus nudos præferentes pugiones, civesque in libertatem adduxerunt. Multi ex Patribus, & popularibus fidenter ad eos in Capitolium ascenderunt: ad quos Brutus orationem habuit blandam, ac factis consentaneam. Iphis autem eum laudantibus, & ut in forum descenderent, precantibus, fidenti animo in forum descenderunt, quò frequentes Principes circumfusi ipsos perquam magnifice deduxerunt. Bruti conspectum plebs reverita est; ipsique exorso dicere

omnes silentium, attentionemque præstiterunt. Cum autem Brutus non adhuc plebi tuto se crederet, & ipse, & socii Capitolium Principibus stipati repererunt. Metuens tamen hinc obsidionem, remisit optimos quosque ne & ipsi facti exsortes periculum secum subirent. Verum omne sustulit periculum Senatus, qui postridie in Ædem Telluris coactus, cum Antonius, Plancus, & Cicero de præteritorum oblivione verba fecissent; non modo illis impunitatem decrevit, sed & ut Consules de illorum honoribus referrent. Dimisso Senatu, Antonius filium suum in Capitolium ipsis misit obsidem; sicque iterum Brutus cum sociis descendit, salutationesque & amplexus omnium habuit. Postquam illuxit, iterum Senatus convenit, qui gratias Antonio egit, quod belli civilis initium sedasset; ac Brutum, & socios præsentibus laudibus celebravit, atque singulis ipsorum Provincias demandavit: decrevitque Bruto Cretam, Africam Cassio, Trebonio Asiam, Cimbro Bithyniam, Decio Bruto Galliam Circumpadanam. Brutus, & socii sibi paventes Urbe excesserunt, manseruntque primum Antii, ut simul atque elanguisset, & deserbuisset ira populi, Urbem redirent. Sed Octavio, Cæsaris ex sorore nepote (quem Cæsar tabulis filium, & hæredem nuncupaverat) recepto nuncio de ejus nece, Romam veniente, Brutus Antonii, Octavii, & plebis iram metuens, Athenas se contulit: *Eum populus Atheniensis propenso animo, festisque vocibus, & decretis excepit. Diversatus est apud hospitem quendam suum, audiens Theomnestum quendam Academicum, & Cratippum Peripateticum, unaque cum his vacans literis omnino feriari videbatur, & ociari: verum in occulto parabat bellum. Nam in Macedoniam Herostратum ad conciliandos eos, qui præerant ibi exercitibus, misit: & adolescentes Romanos, qui Athenis operam dabant literis, fovebat, sibi que adjungebat; in quibus erat Ciceronis filius, quem laudibus in cælum fert, aitque sive vigilet, sive dormiat, mirari se illum adeo fortem juvenem, & Tyrannis infestum.* Opem quoque ad parandum bellum sibi attulit prætor, vir probus, sibi que familiaris, qui ex Asia cum navigiis Romanis, argento onustis Athenas cursum dirigebat; cui circa Caryston occurrit, sibi que cum navigiis adjunxit. Brutus, & Cassius junctis copiis pugnantes, Rhodios, Lycios, Xanthios, aliosque superarunt. Brutum ex oblato sibi adhuc vigilantem horrendo spectro (quod interrogatum ab eo, quis hominum, vel Deorum esset, respondit: Tuus sum, Brute; malus Genius, in Philippis me videbis) animo hærentem lenivit Cassius, qui præceptis imbutus Epicuri, & de his pugnare solitus cum Bruto, inquit, neq; hæc vera esse, neq; verè existere, sed à nostra imaginatione formari; mens enim & quod fingitur, & quod fingit, in se habet. Quod Spectrum, iterum, ut promisit, sed mutum se in Philippis Bruto obtulit, pridie quam ultimo bello Brutus superaretur. Verum & alia infæusta prodigia Bruto, & Cassio oblata infelicem belli cum Cæsare, & Antonio futuri exitum prædixerunt. Enimvero in Campis, quos Romani Philippos vocant, in Urbe scilicet Macedonia, castra Cæsari ex adverso Brutus, Cassius Antonio posuit; unde & hoc bellum Philippense vocatur; eodem nempe loco, qui Cn. Pompejo fatalis fuerat. Hinc Virg. 2. Georg. 490. *Romanas acies iterum videre Philippi.* Commissa acie ardore pari aliquamdiu dimicatum fuit, ac primo quidem par utrinque discrimen, & anceps prælii exitus visus est. Deinde post variam prælii fortunam Cassius, & Brutus à Cæsare, & Antonio superati; Cassius liberto suo Pindaro caput obruncandum præbuit; Brutus comitum suorum uni Stratoni dicto confodiendum tradidit latus, postquam secundum, & hoc navale prælium cum Cæsare, & Antonio Brutus solus commisit, in quo victor quidem prius erat, sed victoriæ ignoratio, ut advertit Plut. eundem perdidit; Sicque fortissimi sapientissimique viri, virtute pares, pari

pari etiam infortunio diem ultimum obierunt an. U. C. 712. Porcia vero Bruti uxor, & consobrina, nam Catonis Philosophi, Serviliae fratris, filia erat; quæ ardentem, & plusquam verbis dici possit, virum amabat, audito de viri morte nuncio, se ipsam occidere decrevit; sed cum à propinquis, & amicis arma omnia è domo ablata fuissent, & caute servaretur, ne sibi mortem inferret; ipsa ardentibus carbonibus è foco abreptis, & ore clauso, & compresso dentis, obiit, ut Nicolaus Philosophus, Valer. Max. & Plut. in Bruto testantur. Dederat & alterum perfecti, ardentisque in suum Brutum amoris signum, cum hic Cæsarem necare statuit, accepto cultello, quo ungues tonsores rescindere solent, & omnibus è cubiculo exactis pedisequis, altum femori vulnus infligens, ex quo sanguinis magna effluxit copia, dolores ingentes, gravisque febris mox secuti; sicque periculum suæ constantiæ fecisse dixit, & an digna Catonis filia, & Bruti conjux essent, quæ, si in necando Cæsarem vir periret, se ipsam paveret interimere. Trepidantem deinde Brutum, & discruciatum, quod dolor esset intensissimus, sic affata est: *Ego, Brute, in domum tuam Catonis filia nupsi, non sicut pellices ad lectitantum, & mensæ consortium, sed etiam ad prosperorum, & adversorum societatem, &c.* Sic fata ostendit ei vulnus, & quod fecisset sui amoris, & constantiæ periculum exposuit, quo probaret, se ad dolorem esse invictam. Brutus tam grande amoris, magnique animi portentum miratus attonitus, Deos precatus est, ut consilio suo adesse vellent, quò dignum se Porcia præstaret virum. Neque hoc tam mirum videtur in femina, quæ muliebri sexu superiorem habebat animum, ac Philosophiæ, cui totam se addixerat, præceptis imbutum. Porcia ex primo viro (Brutus enim ipsam adhuc adolescentulam priore viro defuncto duxerat) filium habuit, cui Bibulo nomen fuit; cujus extat commentarius rerum à Bruto gestarum.

In Philosophia Veterem Academiam secutus est, Præceptorem namque Athenis habuit, præter dictos, Aristum. Qualis autem, ac quantus in Philosophia vir fuerit, ostendunt præ cæteris Plut. & Cic. Et ille quidem in vita hæc habet: *A Philosophorum Græcorum nulla Secta, ut semel dicam, audienda peregrinus, aut alienus fuit: præcipue verò assecularum Platonis extitit studiosus. Ac Nova, & Media, quam vocant, Academia parum probata, Veterem sectatus est: & Antiochum quidem Ascalonitam in admiratione habuit perpetuo; fratrem verò ejus amicum, & convictorem paravit Aristonem, eruditionis sane excellentia multis Philosophis inferiorem; at modestia, & placiditate comparem vel principibus. Et post pauca ipsum Oratorem, & in scribendis epistolis peritum ostendit, inquiens: Latine fuit Brutus ad castrensem, & forensam dictionem satis exercitatus. Græce verò concisam, & laconicam dicendi brevitatem notatus est in Epistolis interim captasse. Cic. verò Acad. Qu. 1. 30. sic de Bruto; quem cæteroqui summe diligebat: Brutus quidem noster excellens omni genere laudis, sic Philosophiam latinis literis persequitur, nihil ut iisdem de rebus Græca desideres. Et eandem quidem sententiam sequitur, quam tu; nam Aristum Athenis audivit aliquamdiu; cujus tu fratrem Antiochum. Et 1. de Fin. 60. & ipsum laudat, & librum de Virtute ab ipso elaboratum, & ad se missum memorat, inquiens: Ego autem quem timeam lectorem, cum ad te, ne Græcis quidem cedentem in Philosophia audeam scribere? quamquam à te ipso id quidem facio provocatus gratissimo mihi libro, quem ad me de virtute misisti. Cum ex allatis Plutarchi, & Cic. testimoniis clare pateat, Brutum Platonium fuisse; nescio quo innixus argumento M. Morery ipsum Stoicam Philosophiam reliquis prætulisse asserat. Scripsit Brutus præter dictum de virtute librum, Annales etiam Fannii, & Coëlii, &c.*

P L U T A R C H U S

Chæroneæ Boeotiæ natus, Trajani Caesaris principatu vixit, atque etiam ante eum. Dedit ei Trajanus dignitatem Consularem; mandavitque ne quid ille, qui cum imperio præfset Illyrico, nisi de hujus sententia ageret. Scripsit multos libros, in quibus *Vitarum Comparatarum pulcherrimam, atque summe frugiferam Historiam*. Ex Suida. Meminit idem avi sui Lampræ, & Nicarchi proavi. Philosophus, Historicus, & Orator perhibetur eximius. Postquam sub Ammonio multum in Philosophia profecit; Græciam, & Ægyptum lustravit, ut doctos nosceret, ac doctrinas edisceret: ac quicquid in hac peregrinatione notatu dignum invenit, literis consignavit. Inde Romam venit, ubi ab omnibus, Trajano præcipue magni æstimatus fuit: imo & ejusdem Imperatoris præceptor à quibusdam traditur; unde Dempster. in Elench. scriptor. ait: *Plutarchus Chæronensis, Trajani Principis educator, Philosophus, Historicus, Politicus, Antiquarius summi, limatissimique judicii*. Verum cum non Græca, sed Latina Epistola sit, in qua Plutarchus Trajani præceptor dicitur; peritissimi Critici jure dubitant de hujus rei veritate, atque hanc Epistolam non Plutarchi, sed alterius esse contendunt. Fertur etiam Chæroneæ Prætor, sive Archon fuisse; ibique obiisse valde senex: nam Divus Hieronym. affirmat, ipsum ad tertium Adriani annum vixisse: alii usque ad Antonini Pii imperium vitam perduxisse ex eo evincunt, quod ipse in Tractatu *An senes Reip. regimen ferre possint*, scriptum reliquit.

Autores vel etiam Critici Plutarchum uno ore laudibus ornant dignis. Voss. de Hist. Græc. *Sane fuit Plutarchus vir undecumque doctissimus; idem Philologus, Philosophus, & Historicus summus. Magnam enim horum trium scientiam undique ejus spirant scripta. Quin etiam habitus fuit Orator bonus. Tamen dissimulare non possum, dictionem ejus gravem quidem esse, sed durissulam videri. Verum leviculum hunc defectum multijuga adeo scientia abunde summus vir compensat*. Scaligerana prima p. 174. *Plutarchus totius sapientiæ ocellus*. Jacob. Palmer. in Exercit. ad Plutarch. Lylandr. *Φιλοβοιωτῆτες* (hoc est Boeotiæ amicissimus) fuit Plutarchus, & patriæ suæ gloriæ semper velficatur. Lips. in Not. ad l. 1. Politic. c. 9. *Inter Græcos medios Plutarchus est; qui non Historiam proprie, sed particulas Historiæ scripsit, & ablegit Illustrium Virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, Principe scriptor: qui judicium mirifice format, & diffusa, ac plana quadam scribendi via ad virtutem ubique ac prudentiam ducit; sed ad illam magis, & ni fallor, melior omnino, quam acutior doctior*. Jacob. Pontan. Adnotat. ad vol. 2. Progymn. 44. *Quid Plutarcho excogitari potest eruditius? quid fuit unquam post homines natos sapientius? Viv. de Trad. Discipl. l. 5. Plenus est autor ille rerum, plenus monitorum ad virtutem. Scripsit magnus hic Philosophus, & dignus Ammonii discipulus Ethica, Historica, & Politica, quæ duobus tomis Gr. Lat. continentur. Vide, præter citatos Autores, Photium Cod. 245. 259. & 269. Marc. Ant. Muret. vol. 2. Orat. 15. Petr. Victor. var. Lect. l. 23. c. 21. Bodin. Meth. Hist. c. 4. p. 62. Claud. Verder. Cens. in Autores. Joh. Ruald. in vit. Plutar. &c. Illud non præteream, quod habet Roland. Maref. l. 1. Epist. 24. Ego quidem cum Theodoro Gaza sentio, qui interrogatus, si libri omnes perdendi essent, & ipsi optio daretur, quem servatum vellet, respondit, Plutarchum. Est enim vere Thesaurus eorum, quæ præstantissima in omnibus aliis scriptoribus sparsim inveniuntur, sive Philosophiam, & alias disciplinas, sive Historiam Græcam, & Romanam spectes. Tanto verò judicio pollet, &c.*

CLAUDIUS GALENUS

Pergamenus, quia ex Pergamo, Asiæ Urbe, insignis Philosophus, Medicus insignior fuit; qui sub Trajano usque ad Antoninum Pium, & juxta Suidam, etiam usque ad Marcum (Antoninum scilicet Philosophum) Commodum, & Pertinacem Cæsares Athenis, & Romæ floruit. Niconis, celeberrimi Geometræ, & Architecti Pergameni filius extitit. Dialecticam, omnesque Philosophiæ partes primum didicit, in quibus maxime profecit; deinde verò Medicinæ sub Satyrone, aliisque sui ævi celebrioribus medicis, operam dedit. Alexandriam petiit insigne tunc scientiarum emporium, ac literatorum domicilium, ut literas, & literatos ejus urbis coleret. Inde Romam venit, ibique annum agens quartum supra tricesimum plura volumina composuit. Anno Christi 137. in Asiam rediit: sed paulo post urgentibus Veri, & Marci Antonini epistolis iterum Romam accitus, ibi ad ultimi mortem mansit: Quo defuncto in Patriam reversus est, ubi & consenuit. Cum infirmæ valetudinis esset, sobrius, frugalisque vivens, ætatem ad septuagesimum, & juxta alios, ad quadragesimum & centesimum annum traduxit; id in primis observando, ut nunquam stomacho undique pleno è mensa surgeret, ut ipse in suis operibus testatus est. Incomparabilis profecto vir, magnusque Philosophus, qui omnium Sectarum secreta noverat: quod vel ejus opusculum de Historia Philosophiæ demonstrat. Verùm cum periculosissimum morbum, quem fluxionem vocant, sola sanguinis missione expulisset, atque epilepticos radice Pæoniæ collo suspensa sanasset; Magiæ suspitione notatus, Roma discedere coactus est. Pergami obiit anno Christi 200. Hofmannus verò anno 140. ætatis 70. obiisse affirmat. Methodum medendi invenit, quam nostro etiam ævo plures sequuti sunt, qui Methodici, & Galenistæ exinde dicti sunt. Judæorum, & Christianorum hostem professum vocat ipsum Hofmannus in Lexic. Et quidem eos summe oderat, quod incomprehensibilia, & quæ demonstrari nullo modo possunt, ut cæci crederent. Sed quam inepte id assereret, quisque videt, cum Fidem cum Scientia perperam confunderet. Si enim nostra Christianorum Fides nobis credenda argumentis demonstraret, jam non fides, & meritorum parens, sed pura scientia esset. Sed ad Galenum redeamus. Cum sæva pestis Romæ grassaretur; Galenus inde statim discessit, tutiorem putans fugam, quam incerta artis remedia.

Scriptit volumina bis centum, ut ex duobus libris, in quibus de suis operibus agit, apparet: quæ tamen in Templi Pacis incendio periere. Suidas refert, ipsum præter Philosophica, & Medica, Grammatica etiam, & Rhetorica scripsisse. Ex iis, quæ extant, jam cunctis nota recensenda non duxi, quæ Græcè Tom. 5. Latine Tom. 7. in fol. extant. Silentio tamen non prætereunda ejus *Historia Philosophiæ*.

Galenum Alexander Trallianus *divinissimum*, quoties eum nominat, appellat, teste Zacuto Lusitano: Casaubonus *Criticorum non minus, quam Medicorum Principem*: Cardanus *Unum ex duodecim subtilissimis orbis ingeniiis*. Præcipua de Galeno Autorum testimonia hæc sunt. Vossius de Philosophia cap. 12. sect. 19. *Hoc nemo plura, ac majori undique doctrina scripsit; ut de eo satius sit tacere, quàm plura addere*. Cælius Rhod. *Philosophus, ac Medicus singularis, cujus scientissima, & plurima extant ingenii monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoriæ proditum à nonnullis, cibi, & potus abstinentia centum, & 40. annos vitam protelasse, & odorificum semper anbelitum spirasse. Unde Adagium, ut Galeni valetudinem dicamus pro ea, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa*. Lud. Viv. de Trad. discipl.

discipl. *Fusus est Galenus plenusque verborum, nempe Asianus, sed bonorum, atque elegantium.*

T H R A S Y L L U S

Phliasius, sive Mendesius, quem Tacit. Thrasillum vocat, Platonicis Philosophis à Cozzando lib. 1. cap. 9. de Magist. Antiqu. Philosoph. adnumeratur. Verùm hoc de ipso inter Autores constat, fuisse Astrologum celeberrimum, & Tiberio propterea carum: illi enim ne dum varia prædixit, sed cogitationes etiam novit, & patefecit. Memorabile illud, quod de eo Dion Nicæus in Augusto, & Tacit. 6. Annal. referunt. Et primus quidem loco citato de Tiberio, dum in Rhodi insula ab Augusto relegatus morabatur, hæc habet: *Is propter stellarum cognitionem erat Vates exercitatissimus, habebatque Thrasillum, virum in Astronomia peritissimum, qui sciebat optime, quid sibi, atque illis esset eventurum. Nam ferunt, Tiberium aliquando statuisse Rhodi Thrasillum è muro præcipitare, quod is solus omnes cogitationes ejus cognosceret: sed ut eum mæstum esse animadvertit, rogavitque causam mæroris, atque is respondit, se periculi cujusdam suspicionem habere, Tiberium admiratum, quod proposuerat, non fecisse. Sic enim omnia certò sciebat, ut cum vidisset procul navem, in qua nuntius vehebatur, quem de reditu in Urbem mater, & Augustus ad Tiberium mittebant, statim, quod ille nuntiaturus erat, prædixit.* Tacit. vero loco citato Thrasilli in Chaldæorum arte peritiam memorans ait de Tiberio: . . . *Scientia Chaldæorum artis, cujus apiscendæ ocium apud Rhodum magistrum Thrasillum habuit, peritiamejus hoc modo expertus: Quoties super negotio consultaret, edita domus parte, ac liberti unius conscientia utebatur. Is literarum ignarus, corpore valido, per avia, ac derupta (nam saxi domus imminet) præibat eum, cujus artem experiri Tiberius statuisset; & regredientem, si vanitatis, aut fraudum suspicio incesserat, in subjectum mare præcipitabat, ne index arcani existeret. Igitur Thrasillus iisdem rupibus inductus, postquam percunctantem commoverat, impertum ipsi, & futura sollerter patefaciens; interrogatur, an suam etiam genitalem horam comperisset; quem tum annum, quem diem haberet? Ille positus siderum, ac spacia dimensus, hæere primum, dein pavescere; & quantum introspiceret magis, ac magis trepidus admirationis, & metus, postremo exclamat, ambiguum sibi, ac prope ultimum discrimen instare. Tum complexus eum Tiberius, præscium periculorum, & incolumem fore gratatur; quæque dixerat, Oraculi vice accipiens, inter intimos amicorum tenet. A filio etiam ejusdem Thrasilli prædictum Neronis imperium refert Tacitus ibidem. Thrasylli meminit etiam Juvenalis Sat. 6. & ejus Scholiastes; Sueton. &c.*

A R I S T I D E S

Philosophus, Patria Atheniensis, Secta Platonicus, religione Christianus fuit. Ut Christi Evangelium per Philosophiam propugnaret, præclaram *Apologiam* pro Christianis composuit, quam Adriano Imperatori obtulit: Eam memorat Euseb. in Chron. & Hist. lib. 4. cap. 3. & 5. atque suo etiam tempore extare asserit Divus Hieronym. de Script. Eccles. 5. 20. atque alibi. Vide etiam Baronium in Annal. & Martyrol. Verba Eusebii in Chron. pag. 76. sunt: *Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus, libros pro Christiana religione Adriano dedere compositos. Et Serenus Granius legatus, vir apprimè nobilis, literas ad Imperatorem mittit, iniquissimum esse,*

esse, dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi, & sine ullo crimine nominis tantum, & sectæ reos fieri. Quibus commotus Adrianus Minuto Fundano Proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos. Cujus epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.

A P O L L O N I U S

Senator Romanus, genere quidem clarus, clarior tamen pietate, spiritu, ac Christiana religione fuit: quam, non secus, ac modo dictus Aristides, ac plurimi eo tempore Platoniorum per Platoniam Philosophiam defendit. Cum enim à quodam servo suo Christiani nominis reus delatus esset; Senatui *Apologiam*, quam pro Christi fide tuenda confecerat, exhibuit. Unde & Martyrii coronam, obruncato capite, promeruit anno Christi 186. vel 190. sub imperio Commodi. Perperam tamen Nicephorus, ut Hieronym. & Euseb. advertunt, hunc cum Apollonio confundit, doctissimo quidem viro, qui *Insigne*, & *longum volumen*, ut Hieronym. ait, in Montanum, Priscillam, & Maximillam, quæ Montano pro Prophetis erant, composuit anno Christi 213. sub Commodò, & Severo.

Diversus autem ab his fuit *Apollonius Chalcidensis* Philosophus Stoicus, Imperatorum Marci Antonini Philosophi, & L. Veri præceptor sec. 2. qui totis viribus conatus est Bardesanem Syrum à Christiana religione dimovere. Hic verò ne dum Apollonio Apostasiam suadenti, resistit; sed plures Tractatus composuit, quibus Christianam religionem tueretur. Scripsit enim contra Valentinum, Marcionitas, aliosque sui ævi hæreticos. Verùm id suo malo factum est, ut eisdem hæreticorum errores, quos oppugnaverat, propugnaret; imo & hæresiarchæ infamiam nactus, doctrinæ suæ sectatoribus Bardesanistarum nomen reliquit. Scripsit etiam Bardesanes præclarum opus, quod Hieronym. admiratus est, contra Abydam Astronomum, Imperatori M. Antonino dicatum.

Fuit & alter Bardesanes Babylonius, qui sec. 3. vixit tempore Alexandri Severi, & Tractatum de Brachm. & Gymnosoph. composuit. Sed ad Apollonium redeamus. Hic cum ab Antonino Pio accitus Chalcide Romam venisset; sui plenus Imperatori ait, non quidem decorum esse, magistrum ad discipulum visendum venire, sed contra. Quam ejus vanitatem Imperator despiciatam habens, ridens subdit, Apollonio facilius fuisse Chalcide Romam venire, quam ex hospitiis in Palatium regium. Multa vero Imperatoris gratia illi fuit. Vide Jul. Capitol. in Marco Antonino, & alibi.

A T H E N A G O R A S

Atheniensis Presbyter, Philosophus Christianus, Romam ad Christianorum defensionem circa annum 170. veniens, *Apologiam* confecit, qua ipsorum innocentiam, & morum probitatem ostendit; eamque M. Antonino obtulit. Autor etiam est operis *De Resurrectione mortuorum*: quod opus tum seorsum editum, tum Bibliothecæ Patrum insertum habetur. Baron. testatur, *Apologiam* ab Athenagora Imperatori traditam fuisse anno 179. sed probabilius videtur, id paucis antea annis fuisse. *Apologiam* Latinam fecit Conradus Gesnerus, & Suffridus Petri. Tractatum vero *de Resurrectione* Nannius, & Henricus Stephanus. Vide Trithemium, Bellarm. Possev. Le Mire, &c.

Sic dictus à Tyro, Phœniciaë Urbe, ubi natus est. Philosophus hic Platonicus Romam venit anno Chr. 146. ibique Apollonium, Arrianum, aliosque Philosophos familiares habuit. M. Antoninus Imperator Maximi discipulus fuit, eumque & gratia, & honore dignum fecit. Fertur vixisse ad Commodi usque imperium; ac 41. Dissertationes scripsisse, quæ adhuc extant, quas Cosmas Pazzi, sive Pactius initio sec. 16. traduxit: eas tamen mendis expurgatas correctiores edidit, ac notis illustravit Heinsius an. 1624. Notandum hic, Suidam, & hunc secutos Cosmam Pactium in ejus vita ad Julium Secundum Pontificem Maximum, & Raphaëlem Volaterranum, referre, Maximum Tyrium non sub Antonino Pio, ut putat Eusebius in Chron. sed sub Commodo vixisse. Et quidem Suidas de Maximo Tyrio hæc habet: *Maximus Tyrius Philosophus docuit Romæ sub Commodo: Scripsit in Homerum: est & ejus Antiqua Philosophia, &c.* Occasione Maximi Tyrii, qui Romæ docuit, de aliis hujus nominis Philosophis hic agere, quamvis non esset his locus, facultas sit.

Maximus Ephesus, Ædesii auditor, Philosophus Cynicus, idololatra, & magicus, sec. 4. vixit, ac cum Juliano Apostata in Urbe Nicomediaë familiariter egit: cui in Christianam religionem odium inspiravit. Julianus Maximum tanti fecit, ut ei ad se venienti obviam iverit. Ipsum etiam sibi consiliarium, ac operum suorum censorem elegit: certus enim ab ipso redditus erat, se ad imperium perventurum. Cum autem Julianus Persis bellum indicere in animo haberet, plura consuluit oracula de bello gerendo: verum audiens à Maximo, ipsum insignem de Persis triumphum, atque Alexandri Magni similem consecuturum, sui plenus adeo fuit, ut certo certius duxerit, Alexandri animam per Metempsychosim suum ipsius corpus subisse. Sed tandem miserrime obiit impius Julianus anno 363. frustra adhibitis Magici consiliis, quibus adductus tot, ac tanta in Christianam religionem mala patravit. Jovianus, Juliani successor, Maximum etiam ob suam virtutem magno habuit in honore. Verum male habuit à Valente, qui edictum contra Philosophos magos promulgavit: unde ipse Ephesum rediens, justam suorum scelerum pœnam passus est, ibi moriens anno circiter 366. Eunap. in vit. Philosoph. Socrates, Sozomenus, &c.

Maximus Alexandriaë natus, & ipse Cynicus, sed Christianus fuit. Hic vaserrimus cum esset, Constantinopolim venit circa annum 379. ac Martyris filium se esse simulans, atque pro Christi fide in solitudine Oasis exsilium sustulisse; à Gregorio Nazianzeno humanissime acceptus, & eadem cum ipso mensâ dignus fuit: ipsum enim ut Christi defensorem habebat; unde & publica oratione ipsum laudavit. Atqui Maximus tot Gregorii beneficiis ingratus, ipsum de Episcopatu detrudere, & se in ipsum intrudere contendit. Quare ad Imperatorem Gratianum venit, Mediolani tunc commorantem, eique ut sibi gratosus fieret, librum contra Arianos obtulit, quem Hieronym. summe laudat. Deinde Constantinopolim rediens, ibi à septem Episcopis, à Petro Alexandrino, Maximum protegente, missis, Episcopus creatus est clam populo, & Gregorio ruri degente. Hinc schisma in Constantinopolitana Ecclesia ortum, Presbytero quodam, qui Gregorio infensus erat Maximum tutante. Sed à Gregorio, & à populo ut seditiosus Constantinopoli ejectus, à Petro Alexandrino, magni tunc nominis Episcopo, derelictus, & à Theodosio, Gratiano in Imperio socio, minis affectus, in Apollinaris hæresim incidit. Quare ab Episcopis damnatus, misere obiit. Vide Greg. in sua vita, & Orat. ad Maximum; Cassiod. Baron. &c.

Denique *Maximus Epirota, sive Byzantius, Philosophus, Magister Juliani Cæsaris Apostatæ, scripsit de Insolubilibus Antithesibus, de Exordiis, de Numeris, Commentarium in Arist. & alia quædam ad eundem Julianum.* Verba sunt Suidæ in Maximo. Secta Platonicus fuit.

S. JUSTINUS MARTYR

Philosophus insignis, Secta Platonicus (quam Sectam plurimi SS. PP. primis Ecclesiæ seculis secuti sunt) natus Neapoli Palæstinæ, patre Prisco Bacchio, ad Christum vero conversus cum Christianorum in Martyriis perferendis constantiam miraretur. Non philosophica tantum scientia, sed & habitu quoque philosophico ornatus erat, referente Suida; quo etiam habitu Christum prædicabat, teste Eusebio: cujus fidem, & vitæ probitate, & doctissimis Apologiis ad martyrii coronam usque propugnavit. Cum enim sub Antonino Pio magna in Christianos persecutio orta esset, ipse duas Apologias ad Imperatorem, & Senatam composuit, quibus Christianam religionem innoxiam, justam, & sanctam probavit, & Christianos à criminibus vindicavit, quæ falso ipsis Ethnici objiciebant, potissimum vero Crescens Cynicus; ut præter cæteros testatur Euseb. ad an. Chr. 154. his verbis: *Crescens Cynicus Philosophus, qui Justino, nostri dogmatis Philosopho, qui se gulosum, & prævaricatorem Philosophiæ arguebat, persecutionem suscitavit, in qua ille gloriose pro Christo sanguinem fudit.* Martyrium Justini ponit Morery ad an. Chr. 163. Cal. Jun. ex Menologio Græco, vel Idib. April. ex Martyrol. Romano; Eusebius tamen in Chron. ad annum 154. alii ad annum 164. Apologias tamen Antonino tradidit circa annum 140. vel 143. ut vult Euseb. Romanorum autem Philosophis Justinum adnumeravimus, quia ἄριστος ἐν τῇ Πρώτῃ ἔχων τὰς διατριβὰς, &c. *hic Romæ habens exercitationes, &c.* inquit Suidas.

Scripsit, præter dictas duas Apologias pro Christianis, plurima, quorum alia quidem genuina, alia dubia, alia supposititia, alia extantia, alia non; quæ Suidas, & alii memorant. Ea vero Gul. Cave sic partitur. Opera genuina sunt *Parænesis ad Græcos. Elenchus, sive Oratio ad Græcos. Apologia pro Christianis, Prima scilicet & Secunda. Liber de Monarchia Dei, forsan in fine mutilus. Dialogus cum Tryphone Judæo. Epistola ad Diognetum.* Opera, quæ non extant: *Liber de Anima. Liber Psalter dictus. Contra omnes hæreses. Contra Marcionem. Commentarius in Hexameron. De Resurrectione carnis, teste Damasceno. Opera dubia: Aristotelicorum quorundam Dogmatum Eversio. Epistola ad Zenam, & Serenum. Opera supposititia: Quæstiones, & Responsiones ad Græcos. Quæstiones Græcicæ de Incorporeo, &c. Et ad easdem Christianæ responsiones. Quæstionum 146. Responsio ad Orthodoxos. Dubitationum adversus Religionem summariæ solutiones. Expositio Fidei de S. Trinitate.*

Justinus Martyr, quia vicinus Apostolorum temporibus fuit, Apostolorum doctrinam bene perspectam habuit. Quare ipsum, ut Apostolicum virum citant Euseb. Basil. Epiphanius. & alii PP. & Euseb. quidem ait: *Reliquit nobis Justinus plurima eruditi animi monumenta, ac omnis generis utilitatis plena.* Photius in Biblioth. *Est vir ille ad Philosophiæ tum nostræ, tum potissimum profanæ summum evectus fastigium, multiplicisque eruditionis, & historiarum copia circumfluens, &c.* Et Erasmi in Epist. *Libros eruditissimos Justinus scripsit adversus Valentianos, & Marcionem. Præterea de Hæresibus, & Hæreticorum præscriptis, quos si quis legere non gravabitur, rectius intelliget Irenæi libros.* Scaligerana posterior. *Justinus Martyr simplex est: juvat tamen quid*

dicat inspicere. Anastasius Biblioth. in Hist. Eccles. ipsum vocat *Philosophum Divinum. Gravis, & Pius scriptor* ab aliis, & *Vir maxima dignus admiratione &c.* dicitur. Dallæus de Usu Patrum pag. 255. ipsum prius laudat, dicens: *Omniū Patrum antiquissimus est Justinus, magni apud veterum historias nominis, non solum propter insignem rerum divinarum, & Philosophiæ cognitionem, sed etiam propter zelum illum, quem luculentissime, & magna cum laude exercuit, cum mortem pro Christo fortiter appetiit.* Verum postea in multis reprehendit, asserens, ipsum cum Chiliastris sentire, quod scilicet Fideles Hierosolymis mille annos regnaturi sint, antequam Resurrectio penitus perficiatur. Quod Dei essentiam quodammodo finitam putet. Quod de Angelis absurda locutus sit &c. Sed quanta Dallæi verbis fides adhibenda sit, iudicent alii. Casaubonus Exercit. 1. ad Apparatus. Annal. Baron. num. 69. affirmat, eum Prochronismo, & Metachronismo in Historia peccare. Dionysius Petavius Justinum refert inter eos, qui idem, quod Arius, ante tradiderunt, ideoque rejicit Expositionem Fidei, quæ sub nomine Justiniani circumfertur. Sed supra notavimus, hoc opus ex Supposititiis esse. Du Pin in Nov. Biblioth. Aut. Eccles. tom. 1. pag. 160. & 161. ejus veluti Apologiam texuit, asserens, eum à nobis circa Trinitatem dissentire videri, quod Platoniorum principiis insistat; verum non re, sed suos sensus enunciandi modo dissentire: cæterum ipsum laudat. Vide etiam Gul. Cave in Hist. Literat. ubi eum excusat, quod Hebraicarum literarum rudis fuerit, Græcis disciplinis totus addictus, Græcisque parentibus ortus. Extant ejus Opera Gr. Lat. cum notis Sylburgii, Perionii, Billii, & Petri Lauffelii. Fol. Parisiis 1636. Fuit & alter Justinus Historicus, Martyris coævus.

T A T I A N U S

Justini discipulus fuit, genere Syrus, secta & ipse Platonius, qui Romæ docens innumera ferme volumina conscripsit, inter quæ maxime elucet *Liber contra Gentes*, qui in Biblioth. SS. PP. tom. 3. extat; & quem ipse in Catholicæ Fidei defensionem fecerat. Sed Romæ digressus in Orientem rediens, & in superbiam elatus, à Fide Orthodoxa defecit, in varios incidens Valentini, Marcionis, & Saturnini errores. *Diateffaron*, sive *Concordiam Evangelistarum* composuit; ab Evangeliiis tamen, quæ suis erroribus contraria erant, prius abstulit. Contra hunc scripsit Musanus, Apollinaris Hieropolitanus, Clemens Alexandr. &c.

P H I L O.

Quamvis hic de gente Judæo-Alexandrina fuerit, & eorum unus, qui *Ἑλληνιστῆς* Hellenistæ, hoc est, Judæi Græcissantes vocabantur, & Alexandriæ fere semper vixerit, quia tamen an. Chr. 40. Princeps Judaicæ legationis Romam ad Caligulam missus primo fuit, inde iterum ad Claudium venit, quo tempore cum Apostolorum Principe & sermonem habuit, & amicitiam coluit, teste tum Hieronymo, tum Photio; merito Romanorum Philosophis adscribendus. Addit Photius (qua tamen autoritate ductus non liquet) Philonem Christianorum etiam sacris initiatum, ab iis tandem descivisse. Atqui à Divo Hieronymo, teste Bellarm. de Script. Eccles. inter Ecclesiasticos Scriptores numeratur, tum quia scripsit in laudem Christianorum, qui sub S. Marco Evangelista in Ægypto religiosissime vivebant; tum etiam quia divinas Veteris Testamenti Scripturas primus exposuit. Quod tamen
sub

sub nomine Philonis circumfertur *Breviarium Temporum*, ab omnibus rejicitur; sicut & alii Historici, qui cum hoc Breviario simul editi sunt. Scripsit etiam librum, cui titulus *Cajus reprehensus*, & alterum, qui *Flaccus reprehensus* dicitur. His libris Philo Caligulam, & Claudium fictis nominibus increpat; nam male nimis ab ipsis acceptus est. *Quibus in libris magis, quam in aliis dicendi vis ejus, ac venustas apparet. Peccat tamen non raro ideis transmutandis, cæterisque à Judaica secta alienis describendis.* Phot. Biblioth. cod. 105. Ejus opera cum versione Sigismundi Gelenii, aliorumque Parisiis edita anno 1640. in tres partes distincta sunt; quarum prima continet *Cosmopœtica*: secunda vero *Historica*: tertia denique *Juridica*, seu *Legalia*. Hæc autem de Philone autorum testimonia sunt.

Euseb. Hist. Eccles. 11. c. 17. *Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens.* Vide etiam eundem 1.2. c. 4. ubi plura laudabiliter in eum congescit. Keckermann. in Auctuar. ad Comm. de nat. & propriet. Hist. c. 3. *Scripsit de Vita Mosis, vir secretioris Philosophiæ peritissimus, ex genere Sacerdotum Judaicorum, & Alexandri Alabarchæ frater, inter primores Alexandrinos merito numerandus: plurimum curæ, & laboris posuit in divinis, & patriis institutis percipiendis, itemque in Philosophicis, & externæ literaturæ disciplinis, secutus doctrinam præcipue Pythagoræ, & Platonis, ita ut inter cunctos suæ ætatis viros doctos præemineret.* Divus Hieron. Epist. 84. *Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Platonem Critici pronunciant? Et de Script. Eccles. Philo disertissimus Judæorum. De hoc vulgo apud Græcos dicitur: Aut Plato Philonem sequitur, aut Platonem Philo: tanta est similitudo sensuum, & eloquii.* Sixt. Senens. 1.4. Biblioth. *Hic sane vir fuit Pythagoricæ, Platonicæ, & Aristotelicæ Philosophiæ peritia omnibus suæ memoriæ hominibus longe superior, sed & Græcæ facundiæ inter omnes tam Christianos, quam Judæos, & Ethnicos ætatis suæ facile principem locum obtinuit. Non defuerunt tamen, qui ei propriæ, hoc est Hebræicæ linguæ imperitiâ adscripserint. Hujus Opera in tantum admirati sunt Romani, ut digna existimarint, quæ in ipsorum publica Bibliotheca, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit præterea, ultra quàm dici queat, admirabilis in divinis scripturis exponendis.* A Baron. vol. 1. appellatur. *Vir disertissimus, qui res Judaicas præ cæteris calluit.* Scaliger Elench. Trihæres. *Scripta ejus pigmentis Platonice condita, & multis luminibus Hellenismi lita esse, ait; ipsumque vocat ibi hominem Græcè tantum loquentem, Hellenismi vero adeo imperitum, ut dubitet, an etiam legere sciret Hebraice: cujus rei causam addit Epist. 13. Verum in Conjectan. ad Verr. p. 72. ipsum Platonis æmulum ac magnum imprimis virum appellat: Vide etiam Clem. Alex. Epiph. August. Theodoret. Suid. Nicephor. Trithem. Possevin. &c.*

Quæstio inter autores est, an Liber Sapientiæ, qui in Sacris Bibliis Salomoni inscribitur, Philonis sit, adscribi autem Salomoni, ut libro conciliaretur autoritas. De quo ita sentit Voss. 1.1. Idololatr. c. 11. ubi de veneratione animarum loquitur: *Qui cultus unde originem traxerit, ostendit liber Sapientiæ, Salomoni à multis etiam veterum attributus, quum sine dubio alterius sit, & ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & Moses Atticissans dictus fuit, sed longe vetustioris, qui sub Onia Sacerdote, annis ante Christum 160. tot pulcras sententias vel scripserit, vel congesserit.*

CYNICI.

DEMETRIUS

Secta Cynicus sub Caligula vixit sec. 1. Hunc à natura productum, ait Seneca, ad ostendendum, posse quempiam in media hominum perversa multitudine probum, & justum conservari. Cum eximiam omnium existimationem in sua Philosophicæ libertatis professione indeptus esset; Caligula ut eum sibi familiarem adungeret, dono id consequi posse putavit. Hoc autem Demetrius despectui habens, ait: *Toto eram illi experiendus Imperio*. Vespasiani jussu Româ exulavit; ac Corinthi tunc diu tempus degit. Romani enim sicuti Pythagoricos ob Magiam, quam colebant, Urbe eliminabant; ita & Cynicos propter superbiam, qua cunctos despectui habebant, & nimiam linguæ procacitatem, qua omnes feriebant, non sustinebant. Et quidem Demetrius obviam in itinere Vespasiano factus, neque assurgere, neque illum salutare dignatus est; sed oblatravit nescio quid; Imperator autem tunc satis habuit canem eum appellare: Diogenem vero juniorem ob linguæ procacitatem virgis cædi jussit. Isidorus etiam Cynicus Neronem in publico transeuntem clara, & alta voce corrigere non est veritus, quod Nauplii mala bene cantitaret, sua bona male disponderet. Vide Cozzandum de Magisterio Antiquorum Philosophorum l. 3. c. 2, Phavorinus in Orat. de Demetrio loquitur, & Philostratus de Vita Apollonii Tyan. l. 4. c. 8. cujus etiam Apoll. discipulum fuisse refert. Tacit. in fine Annual. de Pæto Thrasea, morti à Nerone damnato, loquens ait: *Maxime intentus Demetrio, Cynicæ institutionis doctore: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus, & auditu, si qua clarius proloquebantur de natura animæ, & dissociatione spiritus, corporisque inquirebat*. Vide etiam Senecam de Benef. l. 6. c. 8.

STOICI.

ATHENODORUS TARSENSIS

Sic dictus, quod Tarsi civis ab omnibus fere habetur, etsi Cedrenus, atque alii, sed minus recte, Alexandriæ ortum scribunt. Tarsensis autem vel ex eo fuisse videtur, quod ab Augusto, cui familiaris, & magister, teste Luciano, fuit, obtinuit, ut Tarsus vectigalia nulla solveret. Dictus etiam est *Bonavita*, sive ut alii malunt, *Cananita*, à Tarsi vico quodam ad differentiam alterius Athenodori Tarsensis, & Stoici, qui Cordilion dicebatur, de quo infra. De primo sic Strabo libro 14. *Athenodorus Sandonis, quem & Cananitam à pago quodam vocant, Cæsaris præceptor fuit, magnosque est honores consecutus*. Dictus autem Sandonis, quia Sandonis filius erat. Athenodorus, de quo nunc, cum Augustum ad iram procliviorum videret, hoc ei præcepit, referente Suida: *Cum ira, Cæsar, te ceperit, nihil prius neque dixeris, neque feceris, quam ipsa* 24. *Elementa literarum Græcarum tecum ipse percurreris, ut ita concitatio illa, quæ momentosa est, parvi temporis interjectu languescat*. Secta Stoicus fuit, eumque Augustus Tiberii magistrum designavit. Opus quoddam Octavio inscripsit. Scripsit & seria quædam, alia jocosa, atque opus de dissertationibus; atque alia. Strabo lib. 14. Eusebius in Chron. ad an. Chr. 10. Vignierus, Vossius, atque alii.

Fuit & alter Athenodorus Tarsensis, & Stoicus, cognomine *Cordilion* appellatus ut modo dictum, qui Catoni Minori familiaris fuit, & apud quem obiisse

obiisse dicitur. De hoc ita Plut. in *Cat. Athenodorum* autem cum intellexisset, *Cordilionem* cognomine, in *Stoica disciplina* excellentem apud Pergamum agere ætate jam provectum, qui, pertinacissime omnium, Imperatorum, Regumque usum, & amicitiam repulerat: nihil arbitrabatur se nunciis, & literis apud eum effecturum: verum quod in duos menses haberet jus liberæ legationis, in *Asiam* est ad eum profectus, confidens virtutibus suis non frustratum iri se præda. Collocutus cum eo &c.

Athenodorum Atheniensem, secta etiam Stoicum, Dionysii Areopagitæ discipulum, missum facio; nec enim hujus est loci.

C A T O M I N O R,

SIVE PRÆTOR, ET UTICENSIS

A Marco Porcio Catone (quem ab ætate *Majorem*, ab officio *Censorem* appellant) proavo suo Stoico, ob virtutem Romæ tunc clarissimo, & potentissimo, claram duxit originem. Ex Prætura, quam summa laude obivit, PRÆTOR dicitur: UTICENSIS autem, quia *Uticæ* mortuus est, ut infra notabitur. Cum Fratre Cæpione, & Porcia sorore adhuc adolescens parentibus orbatus, à Livio Druso avunculo, & principe tunc Civitatis educatus est. Serviliam etiam sororem habuit uterinam Lucullo nuptam, sed propter impudicitiam inde repudiatam; ut supra in Lucullo. A prima ætate sapientiæ, probitatis, ac prudentiæ, vultu, verbis, & actione signa dedit. A risu alienus, raro vel ad levem risum ora deflexit. Ad iram tardus; sed ubi exarserit, placatu difficilis. Literis addiscendis addictus piger, & fere stupidus ad percipiendum fuit; sed quæ labore memoriæ mandaverat, nunquam oblitus est. Primus ei præceptor Sarpedo. Major inde redditus, & Sacerdos Apollinis factus, accepta sua hæreditatis portione centum viginti talentorum, atque Antipatro Tyrio, Stoicæ Sectæ Philosopho, domum accersito, Ethicæ, & Politicæ studiis potissimum se dedit; unde & justitiam, ad benignitatem, vel gratiam semper inflexam, amplexatus est. Cum etiam dicendi facultati vacaret, & nemo unquam declamantem ipsum audiret, dicenti amico: *Homines silentium tuum, Cato, reprehendunt*; respondit: *Modò ne vitam. Tunc ad dicendum accingar, cum non dicturus sim silentio digna.* Athenodorum etiam Stoicum, *Cordilionem* dictum, in *Asiam* pergens domesticum semper habuit præceptorem. Quantus Syllæ imperii majestate terribilis, & tyrannidem Romæ exercentis, in Catonem puerum amor erat; tantus & Catonis in Tyrannum ardor erat odii. Nam cum sæpe Sarpedo ipsum ad Syllam obsequium præstandi causa adduceret; videns Cato multos civium in palatio, tanquam in carnificina, torqueri, illustriumque virorum capita efferi; magistrum interrogavit: *Cur eum hominum nemo interficeret?* Cui Sarpedo: *Quia eum timent.* Tum Cato annum agens 14. ei ira percitus subdit: *Cur mihi gladium non dedisti, ut, eo interemto, asservarim e servitute Patriam?* Hanc autem animi magnitudinem, incorruptam justitiam, & amorem in patriam è Philosophiæ Stoicæ præceptis hauserat vel à puero: cujus etiam sæpe in vita specimen exhibuit. Attiliam, Sorani filiam, duxit; quam ob impudicitiam, post duos ex ea acceptos filios, repudiavit, & Martiam duxit, Philippi filiam, probam, & magni nominis mulierem. Q. Hortensius, Catonis familiaris, vir magna autoritate, & probatis moribus, ipsam in uxorem à Catone petiit, quod ei necessaria non esset amplius; susceperat enim ex ipsa prolem satis magnam. Cui Cato respondit, nolle se huic Hortensii desiderio adversari; sed oportere, ut Philippus, Martiæ

tia parens, in id etiam consentiret. Quare Philippo præsentem, & sponsalia comprobante, eam Hortensio cessit: quo mortuo, in suam iterum assumpsit; ut refert Thræseas ex Munatio, Catonis contubernali. Quod occasionem dedit Cæsari hoc in Catonem convicium dicendi, quod uxorem pauperem dederit, ut locupletiores reciperet: sive, ut Plutarchi verbis utar, juvenem commodavit, ut reciperet divitem: quare ipsum *Mercenarium Maritum* appellavit; Hortensius enim dives nimis ipsam hæredem fecerat.

Cato Cæpionis fratris sui causa, quem peramabat, & qui militum Tribunus erat, voluntaria stipendia in bello fecit servili; quod scilicet servi conjurati sub Duce Spartacio excitaverant; unde & Spartacium bellum vocatum est. In hoc bello inde Tribunus militum factus in Macedoniam missus est ad Rubrium Prætozem an. ab U. C. 681. Mirum quam similes sibi verbis, & exemplo milites reddiderit, bellicosos scilicet, alacres, & fortes. Interea Cæpio Asiam petens ex morbo obiit Æni in Tracia. Cato, accepto per literas mortis nuncio, eò perrexit; quem ubi jam mortuum invenit, plusquam Philosophum decebat, ploravit inconsolabili luctu; atque in monumento ex Thasio marmore confecto, quod octo talentis emit, honorifice sepelivit. Hac prima militia defunctus Cato, cum in animo haberet, priusquam ad Remp. accederet, visere Asiam, ac mores, & instituta populorum investigare; militibus suis valere dixit: qui non votis solum, & præconiis, sed lacrymis, & amplexibus ipsum sunt profecuti, vestes in via, qua pergebat, sternentes, manusque ejus deosculantes: quæ vix paucis Imperatoribus præstabant illius temporis Romani milites. Cum ad Pompejum salutandum, exercitu, & dignitate præpotentem, divertisset; hic tanquam uni ex primoribus e sede exurgens processit obviam, summoque honore, & amplexibus excepit; ipsum licet magis suspiceret, quam amaret. Similiter & omnes civitates, quas peragrabat, ipsum cæna, & hospitio honorifice excipiebant. A Dejotaro Rege Galatiæ, populi Romani amicissimo, & Pompeij partes in Pharsalico bello secuto, invitatus, & rogatus, ut oblata sibi dona acciperet, Philosophorum more recusavit; imo & postridie ab ipso discessit. Facto autem unius diei itinere, plura prioribus dona Pessinunte oblata ei sunt cum Regiis literis, quibus Rex ipsum obtestabatur, ut ea sibi, vel sociis acciperet: Sed hæc iterum omnino repudiavit, Dejotaroque remisit.

Post Asiæ peregrinationem Romam una cum Cæpionis reliquiis reversus, Quæsturam obtinuit; ad quam tamen non accessit, quin prius Quæstorias leges perlegisset, ac Quæsturæ scientiam ex peritis adeptus esset. Unde simul ac factus Quæstor fuit, multa in ministris Ærarii, ac Scribis novavit, eorum muneris inscitiam coarguit, scelestos agentes multavit; adeo strenue negotium hoc capeffens, ut non satis habuerit nomen, & honorem dignitatis habere, sed creditam sibi Quæsturam rigide administrando, & à Justitiæ proposito nec hominum dignitate, nec precibus, nec minis dimoveri unquam potuit; & Curia Ærarium brevi tempore reddidit augustius. Unde id omnes ferebant, Consularem amplitudinem à Catone quæsturæ adjunctam fuisse. Reverebatur eum populus, & ut Quæstorem integerrimum habebat: nam & ab Ærarii debitoribus rigide exigebat, & ejusdem creditoribus cito, & promte solvebat; sicque effecit simul, ut Resp. nec quempiam fraudaret, nec à quopiam fraudaretur. Ab iis, quibus Sylla Dictator duodecies millenos denarios in capita largitus erat, atque ab omnibus, qui pecuniam publicam injuste tenebant, rigide ipsam exegit; Ærarium ad summum auxit: sicque docuit, posse Remp. citra ullius injuriam esse locupletem. Ejus igitur Quæstura ad novissimum usque diem celebris, singularis, & admiranda fuit. Hanc in rem notanda
hic,

hic, quæ habet Plut in vita. Cum Cato Clodium Urbe cedere coëgisset, nequissimum, sed potentem nimis hominem; Cicero gratias ei egit; cui Cato: *Reip. potius agenda, cujus causa omnia facio*. Ejus in Rep. fides, & autoritas tanta fuit, ut cum unum testimonium in judicio proferretur, orator ad Judices dixerit: *Uni testi, ne Catoni quidem, standum est*. Vulgus etiam de rebus absolis, & incredilibus proverbio dicebat: *Ne si Cato quidem autor sit, esse credendum*. Cum publicorum negotiorum vacatio erat, liberos, & Philosophos ad prædia sua in Lucaniam deportabat. Detecta à Cicerone Catilinæ conjuratione, Cato in dicenda in reos capitis sententia Ciceroni se adjunxit, ac Cæsari, poenam minuenti, restitit; ut supra in Cicerone dictum. Et tunc quidem Tribunus Plebis erat Cato: quo munere, ut & aliis, integerrima justitia functus est. Illud autem dignum, quod notetur, Tribunus Plebis existens fecit; ne Comitia scilicet Consularia venalia amplius essent. Quare juravit, se cujuscumque nomen delaturum, qui nummos ad id dedisset.

Quæsturæ suæ tempore Cato à Reip. ministris, Calpurnio Pisone, Cæsaris amico, & Aulo Gabinio, Pompeji cliente, Consulibus, & P. Clodio Tribuno Plebis, qui ei infensi erant, in Cyprum missus est, ut hoc Regno, quod Romani injuste, ac nulla ratione sibi publicaverant, potiretur, ac Byzantinorum exules reduceret. Quam decoram quidem, sed difficilem, & periculi plenam legationem videns Cato, ipsam recusans Clodio offerenti dixit, non hoc beneficium esse, sed insidias, & quæsitam suæ famæ sugillationem. Hinc Clodius, cui mens sollicita erat Catonem eliminandi, ut in suo Tribunatu quam diutissime abesset, quia eum timebat verbis, & opere potentem; atque facilius Ciceronem, quem summe oderat, Catone absente, perdendi; legem pertulit de Catonis legatione; eique recusanti subdit: Si gratum non est, ingratis ibis. Ipsum igitur dimiserunt sine navi, sine milite, & sine ministris, præter duos scribas, quorum alter fur, & improbissimus, alter Clodii cliens erat. Ptolemæus, Ægypti Rex, qui ex dissensione cum suis, relicta Alexandria, Romam navigabat, ut à Cæsare, & Pompejo cum exercitu reduceretur; ad Catonem venit, ut suum in hac re consilium experiretur. Cato ipsum monuit, ne suppetias ab illis peteret, sed ad suos libenter rediret. Quod consilium sprevisse eum postea poenituit; ac se veneno necavit. Cato autem sic optime supra omnem expectationem in hac legatione se gessit, ut omnibus esset admirationi. Byzantio enim concordia composito, navigavit in Cyprum, quod Brutum, sororis filium, præmiserat. Inventum ibi regium thesaurum, quem ad septem millia argenti talentorum coëgit, totum Reip. Romanæ Ærario summa fide, & integritate asservavit, ac Romam in navibus portavit; nec amicos querentes curavit, qui ægre tulerunt, ipsum nullam thesauri partem ipsis diripiendam permisisse: unde & ipsum ut inimicum habuerunt. Catoni cum thesauro Romam venienti Senatus, Magistratus omnes, & Sacerdotes, & populi multitudo triumphi instar obviam processerunt: cujus thesauri magnitudo per forum translata cunctis admirationem peperit nimiam. Publicis inde laudibus eum Senatus extulit; eique præturam extra ordinem, & jus spectandi ludos in prætexta decrevit. Hos tamen honores Philosophus noster recusavit.

Pompejo, & Crasso secundum consulatum petentibus, & eorum pactæ cum Cæsare conditioni prorogandi ei provinciam ad quinquennium, forti animo obstitit. Sed ex positis à Pompejo in foro insidiis Domitius, & Cato vulnerati sunt. Iisdem Pompejo, & Crasso consulibus creatis solus Cato decretas provincias contradicere ausus est; ac Pompejo, quæ ei à Cæsare eventura erant, prædixit. In proximum annum Cato Prætor factus est; cui magi-

stra-

stratui legum sanctione, & recta administratione majestatem adjecit. Bibuli sententiam de solo Pompejo Consule creando Cato præter omnium expectationem probavit, & propugnavit: quare Pompejus per Catonis sententiam consul solus creatus, cum ipso amicitiae fœdus iniit; rogavitque, ut in suo consulatu consilio sibi adesse vellet, & præesse.

Contra vero Cæsari infensus semper fuit. Ipsi enim consulatum petenti obstitit in Senatu: & ut successor ei mitteretur, autor extitit. Ejus etiam tyrannidem prædixit, atque jugiter adversatus est. Cato consulatum petens repulsam tulit; ac Pompejo, Urbem deserenti, se adjunxit. Inde Siciliam sortitus, Syracusas venit. Sed Asinio Pollione cum exercitu eò ab hostibus misso, Siciliam statim relinquere coactus est; & ad Pompejum venit, quem Reip. defensorem contra Cæsaris tyrannidem existimabat.

Pompejo tandem in Thessalico bello à Cæsare superato, & in Pelusio litore à Septimio desertore suo trucidato, ac sub oculis uxoris suæ, liberorumque mortuo; Cato copiis à militibus præficitur; quibus suas Scipio, Cnæi Pompeij focer, & Juba Mauritaniae Rex, adjunxerunt: unde acrius, atque vehementius Thessalici belli cineres recaluere; sed ut latius Cæsar vinceret. Cæsaris enim milites indignantes, bellum post Pompeij mortem crevisse, acriori impetu in hostes irruerunt; ac Juba, Scipioneque in fugam versis, quorum primus in Regiam se se recipiens, Petrejo, Pompejano Duci, ac suæ fugæ comiti, se interficiendum præbuit; alterum navi fugientem, hostes assecuti occiderunt; bello finem dedere.

Cato pugnae non interfuit, sed Uticæ, quam muris, armis, militibus, muniterat, præerat. Tum audito per nuncium suorum exitio, cives omnes, & Senatores solatus, & cohortans, ut fidem in Remp. servarent, & fuga suæ vitæ consularent, vel Uticæ, quam inexpugnabilem, & frumenti, aliorumque copia refertam reddiderat, se continerent; filio suasit, ut sibi superstes Victoris clementiam experiretur: tum lecto decumbens, Platonis librum de Immortalitate Animæ ad se deportari jussit: quo semel atque iterum lecto, omnibusque e cubili dimissis, districtum ensem sub pectore impressit. Cubili decidens fragorem edidit: unde filius cum Medico, & ministris, qui foris stabant, accurrit: Medicus effusa intestina reponere, & vulnus consuere curavit; sed ipse ut ad se rediit, Medicum repulit, viscera dilaceravit, & divulso vulnere expiravit, an. ætatis 48. Romæ 708. Olymp. 183. an. 3. & ante Chr. Nat. circiter 45. Uticensis populus accurrens luctu, & lachrymis ipsum servatorem, liberatorem suum, virumque invictum appellans, corpus magnifice, & splendidis elatum exequiis funeraverunt juxta mare; ubi nunc etiam ejus statua, districtum ensem tenens posita est. Mox Cæsar Uticam appulit; utque Catonis fatum audivit, dixisse fertur: *Invideo tibi, Cato, mortem, quando salutem mihi tuam invidisti.*

Amplissima de Catone testimonia vide apud Senec. de Tranquill. Vitæ, Lucan. l. 9. Bell. Civ. Cic. Sallust. & alios. Vellejus Paterculus Catonem ad Vinicium sic describit: *Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiae Porciæ, homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio Divis, quam hominibus propior: qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat: cuique id solum visum est rationem habere, quod haberet justitiam: omnibus humanis vitiis immunis, semper fortunam in sua potestate habuit.* Juvenalis è Cælo lapsum, hoc est divinum eum appellat, dum Sat. 2. ait: *Tertius è Cælo cecidit Cato.* Lactant. tamen Div. Inst. l. 3. c. 18. hæc habet: *Ex Romanis Cato, qui fuit in omni sua vita Stoicæ vanitatis imitator.* Et post pauca: *Cato videtur mihi causam quæsisse moriendi, non tam ut Cæsarem*

sarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos se habatur, nomenque suum grandi aliquo facinore clarificaret. Vide etiam Divum Aug. de Civ. Dei pluribus in locis. Munatius Catonis familiaris librum de rebus à Catone gestis scripsit. Notandum denique, tantum Græcos Catonem hunc dilexisse, quantum Censorius Cato suus proavus oderat.

S T R A B O

Geographorum Princeps, & Scriptor apprime serius, ab Isaac. Casaub. appellatus: Geographus, insignis iudicii, & prudentiæ Vir, à Lips. atque aliis præclaris nominibus à plerisque insignitus; scriptor cæteroqui peritissimus, genere Cappadox, eruditione Græcus, iudicio priscus, incolatu Romanus, terrarum multarum peragrator fuit, ut notat Petr. Bert. Natus Amasie, civitate Ponti, Philosophus fuit Stoicus, quanquam & Philosophiam Peripateticam attigit (in qua Xenarchum habuit præceptorem) Geographus præstantissimus fuit, cuius 17. Geographiæ libri, quos Tiberio Cæsare rerum potente conscripsit, etiamnum hodie extant. Scripsit & alios, ac inter eos, Commentarios Historicos utiles, ad Moralem, & Civilem Philosophiam: sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii Tiberii Cæsaris, extreme senectutis. Ex Hofman. Et quidem maxime senem eum obiisse, vel ex hoc deducitur, quod Cornelius Gallus, Ægypti Governator, ipsius familiaris fuerit præcipuus; ut ipse de se testatur. Hæc autem de Strabone potiora Autorum iudicia sunt. Voss. de Hist. Græc. l. 11. c. 6. Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. Geographiæ libri, quos non una de causa maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores Strabonis maximopere nobis commendat: siquidem priorum Geographorum nemo plus terrarum lustravit. Geographiam suam scribebat an. U. C. 771. quarto an. Imperii Tiberii Cæsaris. Isaac. Casaub. in Epist. ad Jac. Strabonis Geograph. præfixa. Unus extitit Strabo Philosophus, ἀσπίου quidem Stoicus, cæterum doctus, Deus bone, & laboriosus, prorsusque ad unguem factus homo, qui omni doctrina eruditus, iisque omnibus præfidiis abunde instructus, quæ ad rem Geographicam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tanta felicitate confecit, ut persuasum habeam, si quis ejus scripta diligenter versare voluerit, eum antiquorum Geographorum jaçturam patienter ferre: opus namque relictum nobis est à summo Scriptori, quod præter accuratissimam totius orbis, tunc cogniti, descriptionem, tanta doctrina, tamque varia omnium rerum scientia refertum est; ea denique arte contextum, ut si unius, aut alterius è Veteribus scripta excipias, nihil plane in tota vetustate reperiam cum hoc opere comparandum. Rhodig. l. 21. lect. Antiqu. c. 25. Strabo non Historicus modo insignis, sed Philosophus quoque, & Mathematicus, adeo celebris, & per vulgati nominis, ut eum Thessalonicensis Eustathius per quandam exochen Geographi nomine persæpe significet. Et Coler. Epist. de studio Politic. p. 212. addit: Cura ei non tantum τῶν τόπων, sed etiam τῶν ἱστοριῶν. Vos. de Philolog. p. 56. Satis prædicari nequit doctrina, & industria Strabonis Amaseni, scriptoris gravissimi, quem Stratonem vocari debere, perperam in Peripateticis suis Discussionibus contendit Franciscus Patricius. Card. Joh. Bona. Strabo Amasenus, Princeps Geographorum, quem frustra conatur de sui operis possessione deicere Franciscus Patricius in Peripat. Discuss. ut Stratonem cuidam tribuat. Castigandus autem videtur Strabo, quod Historias, & Philosophicas Disputationes Geographiæ miscuerit. Notandum denique, Isaaci Casaub. Commentarios in Strabonem permitti cum expurgationibus. Vide Ind. Madrit. edit. an. 1667.

PÆTUS THRASEA, ET HELVIDIVS PRISCUS.

PÆtus Patria Patavinus, dignitate Senator, Secta Stoicus fuit; vixitque sub Nerone, a quo ad sanguinis totius è venis effusionem, non secus, ac Seneca, damnatus est. Ejus scientiam, & probitatem omnes veteres Autores extollunt; potissimum vero Tacit. l. 16. Annal. sic optime ejus laudes paucis expressit. *Trucidatis tot insignibus viris, ad postremum Nero virtutem ipsam excindere concupivit, interfecto Thrasea Pæto &c.* Cum Consul Marcellus, Neronis jussu, Prætoris, læsæ Majestatis accusati, mortem peteret; Pætus animi constantia, & fortitudine vere philosophica Consuli se opposuit: unde & alii, qui ob Neronis metum Marcello contradicere non audebant, conspecta Thraseæ animi firmitate, in ipsum consentientes, Prætozem è morte liberarunt. Verba Tacit. l. 14. Annal. sunt. *Libertas Thraseæ servitium aliorum rupit, & postquam discessionem Consul permiserat, pedibus in sententiam ejus ivere &c.* Ex animi magnitudine magnum vocat ipsum Martial. l. 1. Epigr. ubi ait:

*Quod magni Thraseæ, consummatique Catonis
Dogmata sic sequeris, salvus ut esse velis.*

Ejusdem Thraseæ mortem sic descripsit Tacit. in fine Annal. *Tum ad Thraseam in hortis agentem Quæstor Consulis missus, vesperscente jam die. Illustrium virorum, feminarumque cætus frequentes egerat, maxime intentus Demetrio, Cynicæ institutionis doctore: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus, & auditu, si qua clarius proloquebantur, de natura animæ, & dissociatione spiritus, corporisque inquirebat. Donec advenit Domitius Cæcilianus ex intimis amicis, & ei, quid Senatus censuisset, exposuit. Igitur flentes, qui-ritantesque, qui aderant, facescere prope Thrasea, neu pericula sua miscere cum sorte damnati, hortatur. Arriamque tentantem Mariti suprema, & Arriæ Matris exemplum sequi, monet retinere vitam, filiæque communi subsidium unicum non adimere. Tum progressus in porticum, illic à Quæstore reperitur, lætitiæ propior, quia Helvidium generum suum Italia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc Senatusconsulto, Helvidium, & Demetrium in cubiculum inducit: porrectisque utriusque brachii venis, postquam cruorem effudit, humum super spargens, propius vocato Quæstore, Libemus, inquit, Jovi Liberatori &c. Arriam cum viro suo Thrasea mori cupientem hoc epigrammate celebravit Martial. l. 1. Epigr. 14.*

*Castra suo gladium cum traderet Arria Pæto,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis:
si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.*

Thraseæ virtutes, & illustria facta vide apud Tacit. in Annal.

Notandum hic, hunc Helvidium Priscum, Pæti generum, Quæstorem, atque insignem Stoicum fuisse; de quo Tacitus laudabiliter sæpe loquitur, potissimum vero Hist. l. 4. ubi his verbis ejus laudes contexit: *Res pascere videtur, quia iterum in mentionem incidimus viri sæpius memorandi, ut vitam, studiaque ejus, & quali fortuna sit usus, paucis repetam. Helvidius Priscus Regione Italiæ, Terracinæ municipio, Cludio patre, qui ordinem Præmipili duxisset, ingenium illustre altioribus studiis juvenis admodum dedit: non ut plerique, ut nomine magnifico segne ocium velaret, sed quo firmior adversus fortuita, Remp. capesseret, doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta, mala tantum quæ turpia: potentiam, nobilitatem, ceteraque extra animum, neque bonis, neque malis adnumerant. Quæstorius ad-*
huc

hic à Pæto Thrasea gener delectus, è moribus soceri nihil æque, ac libertatem hausit; civis, senator, maritus, gener, amicus, cunctis vitæ officiis æqualis, opum contemtor, recti pervicax, constans adversus metus. Erant quibus appetentior famæ videretur, quando etiam sapientibus cupido gloriæ novissima exuitur. Ruina Soceri in exilium pulsus, ut Galbæ principatu rediit, Marcellum Eprium, delatorem Thraseæ accusare aggreditur &c. Hinc inter Helvidium, & Eprium acre jurgium &c.

LUCIUS ANNÆUS SENECA

E Gente Annæa, quæ equestris ordinis erat, ut ex ipso Seneca apud Tacitum l. 14. paullo ante Augusti mortem, natus est Cordubæ, quæ vetus, insignis, ac prima in Hispania Bætica urbs est. Pater ei *Marcus Annæus Seneca*, quem *Declamatoris* agnomine à filio fere distinguunt: in hoc enim dicendi genere valde excelluit. Hæc nominis conformitas in causa fuit, cur quidam Patris Declamationes, sive potius aliorum, ut Lipsius affirmat, ab ipso tamen digestas, & Præloquiis, aut Interloquiis distinctas, Filio tribuerint. Senecæ nostri mater Elbia, sive Helvia, nobilis item Hispaniensis, magni animi, atque ingenii femina; ut Filius eam in Consolatione ad ipsam satis descripsit. Pater cum uxore, & liberis Romam Augusti temporibus venit: quo tempore noster Seneca puer erat, ut ipse indicat, ubi materteram laudat *Consolat. ad Helviam c. 17. Illius manibus in Urbem perlatus sum: illius pio, maternoque nutricio, per longum tempus æger, convalui.* Diu Pater ibi in gratia, & fama vixit, & ad ultima Tiberii tempora vitam produxit. Fratres duos habuit, sorores nullas, ut ex ejus verbis ad Matrem: *Carissimum virum, ex quo trium liberorum mater eras, extulisti.* Major natu *M. Annæus Novatus*, ut à Gallione sive necessitudine, sive patria, sive cognatione, Senecæ devincto, adoptatus, mutato nomine *Junius Gallio*, & in Chronico Eusebiano *Junius Annæus Gallio* dictus est. Hunc L. Annæus noster *Novatum* in libris de Ira quos ad ipsum scripsit, & misit (non enim adhuc nomen mutaverat) *Gallionem* vero de vita Beata, & in Epist. nominat. Gallionis eloquii suavitatem sic Stadius commendat.

*Hoc plus, quam Senecam dedisse terris,
Et dulcem generasse Gallionem.*

Cujus eloquentiam sonantem, & tinnientem memorat autor de Caussis corruptæ Eloquentiæ, dum refert *Tinnitus Gallionis*. Eruditione, & Senatoria dignitate recte administrata, hic clarus fuit. Sed natu minimus *Annæus Melia* dictus, patris forte contentus, Eques Romanus fuit, ac Lucanum poëtam genuit, *Grande adjumentum claritudinis*, ut Tacitus ait. Atque his tribus Senecæ Declamatoris filiis alluisse videtur Martialis, dum ait:

Et docti Senecæ ter numeranda domus.

Ubi doctum vocat Senecam Declamatorem, ac tres filiorum familias refert.

In Eloquentia, præter ipsum Patrem, præceptores habuit Hyginum, Cestium, & Asinium Gallum: quam dicendi artem patris jussu vel invitus, Caji etiam temporibus, magna eloquii gratia, & fama exercuit; neque enim ante id temporis Senecæ scripta ulla Philosophica existant. Hac tamen dicendi arte ultro se abdicavit, ne Cajo Caligulæ, qui solus hominum & videri, & haberi eloquens volebat, invisior esset. Scribit enim Dio: *Cum causam quandam in Senatu egregie, & feliciter Seneca egisset, livore suffusum illum Principem, qui solus videri eloquens volebat, cogitasset de Seneca tollendo & fecisset, nisi una e concubinis admonuisset, frustra mortem parari jam morituro:*

tabe quippe laborare &c. Infirma igitur valetudo salutis Senecæ fuit. Et forsan huc adspiciens verum Seneca scripsit: *Multorum mortem distulit morbus, & salutis illis fuit videri perire.* Et quidem corpore fuit à pueritia infirmo, sicco, non formoso, & ab asthma, distillationibus, febriculis, parvo victu, magis autem à studiis, ad extremum exhausto; ut ipse de se in Epist. & alibi refert. Quare infirmum corpus cultu agri & durioribus exercitiis firmabat: unde *Diligentem vinearum fossorem* in Nat. Quæst. se appellat: quod opus *Artificium suum* etiam vocat.

Puer adhuc Philosophiæ studiis operam dedit sub Sotione Alexandrino, Stoicæ sectæ Philosopho (etsi Pythagorissare etiam visus vel ipsi Senecæ, qui epist. 108. ait: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ injecerit Sotion.* Docebat quare ille animalibus abstinuisset &c.) quod & ipse de se asserit Epist. 49. *Modo apud Sotionem Philosophum puer sedi.* In Philosophia præceptores item habuit Attalum Stoicum, & Papirium Fabianum, quos, dum nominat, grata memoria laudat. Notandum tamen hic, hunc Sotionem non confundendum cum Sotione, qui Ptolemæi tempore vixit; ac librum de Successionibus scripsit, quem sæpe citat Laërtius; & alia. Demetrium quoque Cynicum, de quo supra, & domi, & in Aula, & in via, & in peregrinatione semper coluit, ac familiarem habuit. Quantum autem in Stoica Philosophia profecerit; ejus vita, & doctissimi libri, de quibus infra, satis, superque demonstrant.

Adolescens in Ægypto fuit occasione, quod Avunculus Præfectus ibi esset. Nam de matertera ad matrem scribens Consol. ad Helv. c. 21. ait: *Exemplum tibi suum, cujus ipse spectator fui, narrabit;* de navigatione ibi loquitur, cum matertera ex Ægypto rediret. Unde factum, ut de Ægypto & Nilo in suis libris, ac præcipue in Quæst. Nat. loqueretur. Ante exilium uxorem habuit, ut testatur Epist. 1. *Harpasten, uxoris meæ fatuam scis hereditarium onus in familia mea remansisse.* Loquitur igitur hic de uxore jam defuncta; at Paullina, altera uxor, ipsi superstes fuit. Sed clarius 3. de Ira: *Cum sublatum est lumen, & uxor moris mei jam conscia, conticuit.* Sed libri de Ira scripti sunt, ipso adhuc Juvene, inter primos, Cajo non dum mortuo. Ex hac Marcum filium habuisse constat ex his ejus versibus:

*Sic dulci Marcus, quæ jam sermone fritinnit,
Facundo patruos provocet ore duos.*

Jam senex, & in Aula potens, Paullinam duxit, nobilem feminam, quæ virum ad mortem usque amavit. Sic enim ipse Epist. 104. *Hoc ego Paullinæ meæ dixi, quæ mihi valetudinem meam commendat: venit mihi in mentem, in hoc senex, & adolescentem esse, cui parcitur.* Præter opes, quas magnas pater ei reliquerat, immensas etiam congeffit ex Neronis liberalitate intra quadriennium regni amicitia: quas ad ter millies HSS ascendisse refert Snillius; & septuagies quinquies centena millia Philippicorum æquare asserit Lipsius. Villas, prædia, opes nedum Romæ, & in Campania, sed etiam in Ægypto habuisse educitur ex ipsius Epistola 67. Jure igitur Juvenalis memorat. . . . *Senecæ prædivitis opes.* Testatur etiam ipsemet in oratione ad Neronem apud Tacitum Annal. 14. & ipse Tacitus ibidem.

His autem præclaris opibus usus est, non abusus: quod vel ejus in mensa frugalitas, & in voluptatibus abstinencia declarant. Audiamus ipsum Epist. 108. *Non tantum ab illicitis voluptatibus, sed etiam supervacuis licebat circumscribere gulam, & ventrem. . . . Ex bene cæptis pauca servavi. Inde ostreis, boletisque in omnem vitam renunciatum est: inde in omnem vitam unguento abstinemus: inde vino caret stomachus: inde in omnem vitam balneum fugimus.*

mus. Etsi in Aula præpotens, animum ab omni prorsus adulatione alienum habuit; quod & ipse confessus est 2. de Clem. his ad Neronem verbis: *Diutius morari me hic patere, non ut blandiar auribus tuis: nec enim mihi hic mos est: maluerim veris offendere, quam placere adulando.* Et apud Tacit. 15. Annal. *Non sibi promptum in adulationes ingenium: idque nulli magis gnarum, quam Neroni, qui sæpius libertatem Senecæ, quam servitium expertus est.* De singulis in die dictis, factis, & erroribus, rigidum examen, Pythagoreorum more, instituebat, ut castigaret, corrigeret, emendaret. Sic enim ipse 3. de Ira: *Utor hac potestate & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum è conspectu lumen est, & conticuit uxor moris mei jam conscia, totum diem mecum scrutor, facta, ac dicta mea remetior. Nihil mihi abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere: vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco?* Ejus eximia in Deum pietas, mentis adhæsiō, voluntatis submissio, vel perfectioribus christianam vitam profitentibus exemplar esse deberent. Quod clare docuit, præter alia loca, Epist. 96. *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego. In omnibus, quæ aspera videntur, & dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior: ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu. Nullum tributum invito conferam.* Hinc non immerito Tertullianus, & prisca Patres ipsum *Nostrum* appellant: & Otho Frisingensis dicere ausus est, *Senecam non tam Philosophum, quam Christianum dicendum.* Ob eminentes has virtutes eximia semper de eo opinio apud omnes fuit: imo vel imperio viventem ipsum destinabant, ut notat Tacit. 15. Annal. *Ut traderetur imperium Senecæ, quasi insonti, claritudine virtutum ad summum fastigium dilecto.* Nec audiendi ejus famæ detractores, qui ipsum aliud factis, aliud verbis ostendisse, contendunt. De Senecæ virtutibus vide, præter alios, Lipsium in *Manuductione*, & *Physiologia*.

Ex Republicæ dignitatibus *Quæsturam* primo gessit, quam materteræ suæ suffragio adeptus est, ut ipse inquit *Consolat. ad Helv. cap. 17. Illa pro Quæstura mea gratiam suam extendit, & quæ ne sermonis quidem, aut claræ salutationis sustinuit audaciam, pro me vicit indulgentia verecundiam.* Primo autem Claudii imperii anno, cum Julia Germanici filia, à Messallina, scorto impudicissimo, accusata adulterii esset, ipsa extorris est acta, & Seneca, quasi adulterii reus, in Corsicam est relegatus. Ejus tamen innocentiam Lipsius in vita ex Taciti verbis Annal. 12. arguit, qui de Senecæ exilio loquens ait: *Seneca infensus Claudio memoria injuriæ credebatur.* Ubi Lipsius ex illata sibi à Claudio injuria ejus innocentiam deducit. Sed ubi Claudius Imperator post mortem Messallinæ Juliam Agrippinam Germanici fratris sui filiam, Cn. Ænobarbi viduam, & Neronis Domitii matrem, uxorem duxit, & nuptiæ decreto Senatus firmatæ, & legitimæ habitæ; *Agrippina* (verba sunt Taciti 12. Annal.) *veniam exilii pro Annæo Seneca, simul Præturam impetrat, lætum in publicum rata ob claritudinem studiorum ejus, utque Domitii pueritia tali Magistro adolesceret, & consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur.* Exilii tempus ad annos duos ponitur à Morery in *Lex. Hist.* sed accuratior Lipsius ipsum ad annos circiter octo in exilio fortiter, & feliciter vixisse, affirmat. Quo tempore optimis studiis, meditationibusque philosophicis intentus ad matrem scripsit cap. 4. *Qualem me cogites, accipe: lætum, & alacrem, velut optimis rebus: Sunt autem optimæ, cum animus, omnis cogitationis expertus, vacat operibus suis, & modo se levioribus studiis oblectat, modo ad considerandam sui, universique naturam, veri avidus insurgit.* Ubi per leviora studia Poëtica censet Lipsius. Sic etiam Senecæ in
exli-

exilio animi felicitatem expressit Auctor Octaviæ Tragœdiæ, in qua ipsum ita loquentem inducit.

Melius latebam procul ab invidiæ malis

Remotus, inter Corsici rupes maris.

Ubi liber animus, & sui juris, mihi

Semper vacabat, studia recolenti mea.

O quam juvabat (quo nihil majus parens

Natura genuit, operis immensi artifex)

Cœlum intueri, solis & currus Sacros.

Scriptit in Exilio degens librum *de Consolatione ad Matrem Helviam* unum; alterum *de Consolatione ad Polybium*, præpotentem Claudii libertum. Romam igitur rediens, Prætor factus est a. V. C. 802. Sed an postea Consul? Affirmant libri legum, ad S. C. Trebellianum; ita enim Ulpianus. *Temporibus Neronis, octavo Kal. Septembres, Annæo Seneca, & Trebellio Maximo C.SS. factum est S.C.* Idem & in Justiniani 2. Instit. scriptum reperitur. Negant alii, quia Ausonius Gratiarum Actione palam ait: *Dives Seneca, nec tamen Consul.* Sed qui consulem fuisse volunt, asserunt Ausonium de Ordinariis Consulibus locutum, non vero de suffectis, quales Senecam, & Trebellium a. V. C. 815. fuisse, contendunt.

Primus autem, ac præcipuus Senecæ honor fuit, Neronem Imperatorem in Eloquentia, & moribus instituisse. Et sane primis quinque imperii annis, quamdiu scilicet Senecæ monitis, consiliisque usus, nedum optimus Princeps, sed Principum exemplar, quod imitarentur, fuit. Tacit. Annal. 13. duos memorat, quibus utiliter Princeps se permisit. *Ibatur in cædes, nisi Afranius Burrhus, & Annæus Seneca obviam issent. Hi rectores imperatoriæ juventæ, & pari in societate potentiæ concordēs, diversa arte ex æquo pollebant: Burrhus militaribus curis, & severitate morum; Seneca præceptis Eloquentiæ, & comitate honesta: juvantes invicem, quò facilius lubricam Principis ætatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retinerent.* Et ibid. 14. de Burrhi morte ait: *Concessitque vitâ Burrhus, incertum valetudine, an veneno. . . . Et Burrhum, intellecto scelere, cum ad visendum eum Princeps venisset, ad spectum ejus aversatum; sciscitantique hætenus respondisse: Ego me bene habeo. Civitati grande desiderium ejus mansit per memoriam virtutis &c.*

Neronis quoque præceptor fuit, ut ex Suida habemus, Alexander, patria Ægæus, secta Peripateticus, qui Neroni, ut Aristotelis doctrinam acciperet, suadere non potuit: nam Seneca, & Burrhus, ambo Stoici, in Neronis animum, cui dominabantur, Stoicam Philosophiam indiderant.

Verum ubi Nero, repulsa Octavia, Poppææ, impurissimo Scorto nupsit; ac Sophonii Tigellini scædissimis, scelestissimisque consiliis à recta rationis norma declinavit; omni vitiorum generi se dedit, hominum pestis, immanè, horrendum crudelitatis monstrum. Qualis Poppæa Sabina fuerit, vide apud Tacit. in Annal. ex quorum libro 13. paucis ostendam: *Huic mulieri cuncta alia fuere præter honestum animum. . . . modestiam præferre, & lascivia uti. . . . Famæ nunquam pepercit, maritos, & adulteros non distinguens; neque affectui suo, aut alieno obnoxia, unde utilitas ostenderetur, illuc libidem transferebat.* Neroni nupta libidini sævitiam copulavit. Mortem autem ejus talem descripsit Annal. 16. *Post finem ludicri Poppæa mortem obiit, fortuitâ mariti iracundiâ, à quo gravida iclu calcis afflictâ est; neque enim venenum crediderim; quamvis quidam scriptores tradant, odio magis, quam ex fide: quippe liberorum cupiens, & amoris uxoris obnoxius erat &c.* Sophonii Tigellini infamiam en paucis ab eodem accipe Annal. 14. *Sophonium Tigellinum,*

veterem impudicitiam, atque infamiam in eo secutus Validior Tigellinus in animo Principis, ex intimis libidinibus assumtus. Et Hist. lib. 1. Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, fœda pueritia, impudica senectâ, Præfecturam vigilum, & prætoriam, & alia præmia virtutum, quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde avaritiam, & virilia scelera exercuit: corrupto ad omne scelus Nerone, quædam ignaro ausus, ac postremo ejusdem desertor, & proditor. Et post pauca Populi Romani ingenti in Tigellinum odio æstuantis persecutionem, & turpissimam ejus mortem talibus ostendit: Eò infensior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota Urbe in Palatium, & fora, & ubi plurima vulgi licentia, in circum, & theatra effusi, seditiosis vocibus obstrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinuessanas aquas supremæ necessitatis nuncio, inter supra concubinarum, & oscula, & deformes moras, sectis novaculâ faucibus, infamem vitam fœdavit, etiam exitu fero, & inbonesto.

Sed ut ad Senecam redeam; cum Neroni, Poppææ, & Tigellino invisus esset, eo quod ejus virtutes eorundem vitia reprehenderent, & accusarent; Nero, conjurationis reum ipsum simulans, mortis tandem damnavit, ut boni, rectique doctore sublato, ingratum reverentiæ frænum, quo gravabatur, excuteret: etsi juraverat, nunquam ei nociturum, ut ait Suetonius: Senecam præceptorem ad necem compulit, quamvis sæpe comæatum petenti, bonisque cedenti, persanctè jurasset, suspectum se frustra, periturumque potius, quam nociturum ei. Atqui, ut Tacit. ait loc. cit. Infensus Senecæ omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. Quare venenum tentaverat, ut ex eodem Tacito ibidem: Tradidere quidam, venenum Senecæ per libertum ipsius Cleonicum paratum jussu Neronis, vitatumque à Seneca prodicione liberti, seu propria formidine, dum simplici victu, & agrestibus pomis, ac si sitis admoneret; profuente aqua vitam tolerat. Senecæ mortem fidissimus scriptorum Tacit. sic descripsit Annal. 15. Sequitur cædes Annæi Senecæ lætissima Principi, non quia conjurationis manifestum compererat, sed ut ferro grassaretur, quando venenum non processerat Propinqua vespera Tribunus venit, & villam globus militum sepfit: tum ipsi cum Pompeja Paullina uxore, & amicis duobus epulanti mandata Imperatoris edidit. Seneca missum ad se Natalem, conquestumque nomine Pisonis, quòd visendo eo probiberetur, se ratione valetudinis, & amore quietis excusasse, respondit Ubi hæc à Tribuno relata sunt, Poppæa, & Tigellino coram, quod erat sævienti Principi intimum consiliorum, interrogat, an Seneca voluntariam mortem pararet. Tum Tribunus nulla pavoris signa, nihil triste in verbis ejus, aut vultu deprehensum confirmavit. Ergo regredi, & indicere mortem jubetur Intromisitque ad Senecam unum ex Centurionibus, qui necessitatem ultimam denunciaret. Ille interritus poscit testamenti tabulas: ac denegante Centurione, conversus ad amicos, quando meritis eorum referre gratiam probiberetur, quod unum jam tamen & pulcherrimum habebat, imaginem vitæ suæ relinquere testatur, cujus si memores essent, bonarum artium famam tam constantis amicitie laturus. Simul lacrymas eorum modò sermone, modo intensior in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, interrogans: Ubi præcepta sapientiæ? Ubi tot per annos meditata ratio adversum imminentia? cui enim ignaram fuisse sævitiam Neronis? neque aliud superesse post matrem, fratremque interfectos, quam ut educatoris, præceptorisque necem adjiceret. Ubi hæc, atque talia velut in commune disseruit, complectitur uxorem; & paululum adversus præsentem formidinem mollitus, rogat, oratque temperet dolori, ne æternum susciperet; sed in contemplatione vitæ per virtutem actæ, desiderium meriti solatis honestis

toleraret. Illa contra sibi etiam destinata mortem adseverat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriæ ejus non adversus; simul amore, ne sibi unicè dilectam ad injurias relinqueret: Vitæ, inquit, delinimenta monstraveram tibi, tu mortis decus mavis: non invidebo exemplo. Sit hujus tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quæ eodem ictu brachia ferro exsolvunt. Seneca, quoniam senile corpus, & parvo victu tenuatum, lenta effugia sanguini præbebat, crurum quoque, & poplitum venas abrumpit. Sævisque cruciationibus defessus, ne dolore suo animum uxoris infringeret, atque ipse visendo ejus tormenta ad impatientiam dilaberetur, suadet, in aliud cubiculum abscederet. Et novissimo quoque momento suppeditante eloquentia, advocatis scriptoribus, pleraque tradidit, quæ in vulgus edita ejus verbis, invertere supersedeo. At Nero nullo in Paullinam proprio odio, ac ne glisceret invidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, servi, libertique obligant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignaræ. Nam ut est vulgus ad deteriora promptum, non desuere, qui crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam sociatæ cum marito mortis petivisse: deinde oblata mitiore spe, blandimentis vitæ evictam: cui addidit paucos postea annos laudabili in maritum memoria, & ore, ac verbis in eum pallorem albentibus, ut ostentui esset, multum vitalis spiritus egestum. Seneca interim durante tractu, & lentitudine mortis, Statium Annæum diu sibi amicitiae fide, & arte Medicinæ probatum, orat provisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium supplicio exstinguerentur, promeret: allatumque hausit frustra, frigidis jam artibus, & clauso corpore adversum vim veneni. Postremo stagnum calidæ aquæ introit, respergens proximos servorum, addita voce, Libare se liquorem illum Jovi Liberatori. Exin balneo illatus, & vapore ejus exanimatus, sine ullo funeris sollenni crematur. Ita codicillis præscripserat, cum etiam tum prædives, & præpotens, supremis suis consuleret. Obiit an. Christi 65. regni Neronis 12. ætatis verò, ut scribit Lipsius 63. vel 64.

En mortem Philosopho, & quidem Stoico, dignam, hilari vultu, forti, constantique animo toleratam. Jure igitur Divus Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis ejus vitam, & mortem, æque miram utramque attendens, ait: *Lucius Annæus Seneca Cordubensis, Sotionis Stoici discipulus, & patruus Luciani poëtæ, continentissimæ vitæ fuit: quem non ponerem in Catalogo Sanctorum, nisi me illæ Epistolæ provocarent, quæ leguntur à plurimis, Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum: in quibus, cum esset Neronis magister, & illius temporis potentissimus, optare se dicit, Ejus esse loci apud suos, cujus sit Paulus apud Christianos. Hic ante biennium, quam Petrus, & Paulus coronarentur martyrio, à Nerone interfectus est. Verum epistolæ, quæ nunc horum autorum nomine circumferuntur, utroque autore indignas Critici fatentur omnes. Et Lipsius addit, eas à semidocto aliquo compositas. Fuisse tamen inter eos amicitiam, & forsan literarum usum, sed aliarum ab iis, quæ nunc habentur, plures cum Hieronymo loco citato, Augustino Epist. 53. ad Maced. & 6. de Civ. Dei 10. & his antiquiore Lino Pontifice de Passione Divi Pauli, contendunt. Unde Job. Sarisberiensis lib. 8. Policrat. cap. 13. ait: Desipere videntur, qui non venerantur eum, quem Apostolicam familiaritatem habuisse constat. Vulgatas tamen hæc literas, earumque fidem, præter alios, tuentur Salmeron Comment. in Philip. cap. 4. & Binius tom. 7. Bibl. Patrum. Sed Erasmus scholiis in Hieronym. loc. cit. ait: Nihil in illis esse neque Paulo dignum, neque Seneca.*

Scriptit plurima magnus hic Philosophus, ingenio excellenti, & amœno,

copia, doctrinaque insigni, admiratione magis, quam laude prosequendus. Eorum, quæ extant, vel cunctis nota, brevem catalogum subtexere sufficiat. Sunt igitur *De Ira libri tres ad Novatum Fratrem*. *De Consolatione ad Helviam Matrem lib. 1.* (in exilio scriptus) *De Consolatione ad Polybium lib. 1.* (etiam in exilio, ut supra dictum) *De Consolatione ad Marciam lib. 1.* *De Providentia lib. 1. ad Lucilium* (in exilio, vel statim à reditu) *De Tranquillitate animi lib. 1. ad Serenum* (post reditum ab exilio) *De Constantia Sapientis, sive quod in sapientem non cadit injuria; ad Serenum.* *De Clementia lib. 2. ad Neronem Cæsarem* (annum 19. ætatis agentem) *De Brevitate Vitæ lib. 1. ad Paullinum* (quem Paullinæ uxoris suæ fratrem arbitratur Lipsius) *De Vita Beata lib. 1. ad Gallionem fratrem* (scripsit jam senex) *De Ocio, aut Secessu Sapientis* (libri pars, vel Epistola, atque etiam manca censetur) *De Beneficiis lib. 7. ad Ebucium Liberalem* (sub Nerone post mortem Claudii) *Epistolæ 124. ad Lucilium* (Senex scripsit) *Naturalium Quæstionum lib. 7. ad Lucilium* (scripsit valde senex) *Claudii Cæsaris* Ἀποκαλοκωτίωσις: qua Satyra Claudium carpit, quod cum vivens insulsa cucurbita fuerit, post mortem in Deum mutari ambiverit. Quæ vox Ἀποκαλοκωτίωσις latine verti posset *Cucurbitæ Transfiguratio*. Verum *de Tragædiis*, quæ Senecæ adscribuntur, en Vossii censuram in Hist. de Poëtis Latinis: *In Poëtis Senecæ locum dedimus, non quasi omnium eum Tragædiarum parentem putemus, quas tribui vulgo videmus: sed quia non dubium, quin in illis quædam sint genuini ejus fructus.* Poëtam ipsum fuisse, ac versus tum in exilio, tum in Aula fecisse, constat ex multis, præcipue ex Tacit. 14. Annal.

Senecæ opera, quæ interciderunt, extantibus licet plura, hæc tamen ab auctoribus relata eruit Lipsius: *Versus, & Poëmata. Orationes. De Terræmotu liber*; quem juvenem se scripsisse testatur 6. Nat. Quæst. c. 4. quem postea in iisdem Quæstionibus retractavit. *De Matrimonio*; quod opus citat Hieronym. lib. 1. adv. Jovinianum. *Historia, sive Compendium*; ex Lactant. 7. cap. 15. *De Superstitione*; laudat, & excerpit quædam Aug. 6. de Civ. Meminit & Tertul. in Apologet. *Moralium libri*: citat Lactant. l. 2. c. 2. atque alibi, & ipse Seneca Ep. 106. & 109. *Exhortationum libri*; atque alia, quorum fragmenta apud autores memorantur.

Tandem laudes in ipsum ab optimis autoribus affatim congestas, & de iis, quæ scripsit, judicium, vide apud cit. Lipsium in Vita, in Manuductione, & Physiologia Stoicæ Philosophiæ; Tacit. in Annal. à lib. 11. usque ad 15. Dionem lib. ultimo; Suetonium, & Xiphilinum in Nerone; Plutarchum in Othone; Thomam-Pope Blount &c. Quare pauca hic notasse sufficiat. Scalligerana 1. *Seneca Moralis Philosophiæ primas tenet. Dignissimus, qui semel, atque iterum legatur, & fidei memoriæ commendetur.* Franciscus Petrarcha Epist. contra Gallum: *Et cum Tullio Senecam pono, de quo Plutarchus magnus vir, & Græcus, ultro fatetur, nullum in Græcia fuisse, qui sibi in Moralibus possit comparari.* Erasmi hæc de Seneca acutissime scripsit: *Si Christianus, scripsit Paganice; si Paganus; Christiane.* Hornius lib. 4. Hist. Philosophiæ cap. 6. *Fuit Seneca vir excitati, & audacis ingenii, morum, vitiorumque publicorum & descriptor verissimus, & insectator acerrimus.* Dio lib. 59. *Annæus Seneca, qui omnes sui ævi Romanos, multos vero & alios sapientia antevit.* Et Quintil. de Seneca ait: *Foret optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri.* Notandum denique, tres ex veteribus Senecam ex professo culpasse, Caligulam, Quintilianum, & Agellium.

E P I C T E T U S

Philosophus Stoicus, ex Hierapoli Phrygiæ urbe, Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari servivit, atque ad Marci usque Antonini tempora pervenit. Domitiano autem imperante, ejus dominatu offensus Româ Hierapolin migravit, ratus, verum esse quod est Tragicum, Patriam esse cujusque ubi quis recte ageret. Tanta vero apud omnes homines ejus vitæ admiratio extitit, ut Lucianus Syrus lucernam ejus fœilem tribus drachmarum millibus, ob ejus auctoritatem, venisse tradat. Ex Hofmanno. Verùm Româ non sponte migravit, sed Senatusconsulto extorris fuit; ut cum aliis notat Agellius l. 15. c. 11. Neque illis solum temporibus nimis rudibus, nec dum Græca doctrina expolitis, Philosophi ex urbe Roma pulsi sunt: verum etiam Domitiano imperante Senatusconsulto ejecti, atque Urbe, & Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoque Philosophus propter id Senatusconsultum Nicopolin Româ decessit. Et l. 2. c. 18. ubi Philosophos, qui complusculi servitutem servierunt, enumerat, de Epicteto hæc habet; De Epicteto autem Philosopho nobili, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria, quam ut scribi quasi obliteratum debuerit. Ejus Epicteti etiam de se scripti duo versus feruntur &c. Versus autem hi sunt.

Δὲλ. Εἰς κτηνὸν γενόμενος, καὶ σίματι πηρὸς,
καὶ πένιῳ ἴσθι, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Servus Epictetus factus sum, corpore mancus,
Fortunâ Irus inops; Dis sed amicus ero.

Et quidem claudum ipsum fecerat suus Dominus Epaphroditus, Vigilum Præfectus, qui crus ei ingenti ictu fregerat. Ajunt tamen, Epictetum Domino, primum ictum infligenti, dixisse: Cave, ne crus disrumpas. Secundum vero majorem ictum, quo crus tandem ei disruptum, patienter accipiens, ait: Nonne dixi, à te crus mihi fractum iri? Arrianus Historicus ejus discipulus Præceptoris collegit scripta, & in quatuor Dissertationum libros digessit; & Enchiridion, sive Manuale composuit; quod opus sane egregium est, & Stoicæ Moralis Philosophiæ velut anima, ut ait Lipsius. Styli genus ei concisum, & fractum, sed acrimonia, & ardore plenum. Abraham Berkel. in Ep. Dedic. quæ Epicteti Enchir. præmittitur: Unum hoc Enchiridion plus hominum moribus formandis valet, quàm universa Aristotelis Ethica, imo & omnium post illum Philosophorum, qui Moralem Philosophiam magna verborum pompa scriptis mandarunt.

Hinc jure optimo Divus Augustinus Epictetum magni æstimabat; & Divus Carolus semper ejus opera præ manibus habebat; quæ non Stoici; sed vere Christiani scripta videntur. Omnem autem Moralem Philosophiam his duobus verbis contineri dicebat, Ἀπέχεσθαι, καὶ Ἀπέχεσθαι, hoc est, Sustine, & Abstine. Hominibus nequam, & impuris, Philosophiam studiose tractantibus dicere solebat, Philosophos esse hujuscemodi ἀνά τῆ πρᾶττον, μέχρι τῆ λέγων, hoc est factis procul, verborum tenus, ut ait Agell. lib. 17. cap. 19. quod totum de Epicteto habet; ubi in fine hæc addit: Præterea idem ille Epictetus, quod ex eodem Favorino audivimus, solitus dicere est, duo esse vitia, multo omnium gravissima, & teterrima Intolerantiam, & Incontinentiam; quum aut injurias, quæ sunt ferendæ, non toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus, voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eaque sibi imperando, aut observando curret; is erit pleraque impeccabilis, vitamque vivet tranquillissimam. Verba duo

duo hæc dicebat; Ἀνίσχυ, καὶ Ἀπίχου, *Sustine, & Abstine*. De Epicteto celebriorum autorum, præter dicta, hoc est iudicium. Lips. Manuduct. ad Stoic. Philos. l. 1. Dissert. 19. De Seneca habes: clarum aliud Sidus se ostendit, Epictetus, ævo, non merito, posterior; & scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vitâ præponendus. Ille vir totus à se, & à Deo, nihil à fortuna fuit. Origine vilis, & inter servos; corpore claudus, ac debilis, mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vitâ emendatissimâ fuit, & plane adscitum, quod in ore habebat, Ἀνίσχυ, καὶ Ἀπίχου, *Contine, & Abstine*. Item hostis fucorum, qui Philosophos habitu, & verbis præferrent, vitâ degenerarent; quos ille appellare solitus Philosophos sine factis, verborum tenuis. Mornæus de Verit. Relig. Christian. c. 3. Epicteti singulæ voces Proclo, Simplicio, Luciano ipsi oraculorum instar sunt. Remus ad Themist. *Gravis berce rerum magis pondere, quam mole magnus liber, & exosculandus, diurna, nocturna que manu versandus*. Vide, præter citatos autores, etiam Lucianum, Simplicium in Vita &c. Notandum denique, Epictetum, mortuo Domitiano, Romam rediisse, ibique ad Antonini imperium vixisse: qui Diis gratias agebat, quod Epicteti scripta accepisset. Adriano Imperatori carus fuit, ut notat Ælius Spartianus in Adriano, his verbis: *In summa familiaritate Epictetum, & Heliodorum Philosophos habuit*.

ARRIANUS

Philosophus, & Historicus insignis, patria Nicomediensis, ex Bythiniâ, secta Stoicus, nam Epicteti discipulus fuit, cujus Ethicam in quatuor Dissertationum libros digessit, suumque confecit Enchiridion, ut modo dictum in Epicteto. Romæ Adriani, Antonini Pii, & Marci Antonini Imperatorum temporibus vixit; ac postquam alios in Rep. Magistratus gessit; ad Supremam Consulatus dignitatem evectus est. Eximii Philosophi, excellentis Historici, ac Ducis etiam Militaris fortissimi laudem apud omnes promeruit: quam ejus opera, tum quæ exstant, tum quæ interciderunt, elegantia, ac dulcedine sermonis commendata, ipsi congesserunt. Sunt qui Arrianum Jureconsultum etiam faciunt doctissimum. Hoc tamen ut falsum pluribus evincunt optimi Critici. Arrianus enim Jurisconsultus alius ab hoc fuit. Traditur etiam Cereis, & Proserpinæ Sacerdos fuisse. Opera, quæ ad nos non pervenerunt, ex Photio, & aliis, qui ea sæpe citant, collecta numerantur in Act. Erudit. an. 1684. p. 122. *Parthiorum libri 17*. in quibus bella à Parthis, & Romanis, ductu, & auspiciis Trajani Imperatoris gesta descripsit *Bithynicorum*, in quibus patriæ suæ Historiam pertexit. Quam Historiam à temporibus usque fabulosis inceptam, ad Regem Nicomedem perduxit; qui Romanos imperii hæredes instituisse fertur. *Alanicorum Commentarii. Vita Tillibori Latronis. De rebus Dionysii, Syracusarum Tyranni. De Timoleontis Corinthii in Sicilia gestis liber. De rebus post Alexandrum gestis libri decem*. Opera vero, quæ exstant, numerantur à Vossio l. 2. de Hist. Græc. ubi hæc habet: *Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de Dissertationibus Epicteti. Item Periplum, sive lustrationem tum Ponti Euxini, tum Ponti Erythræi, quod scripsit exemplo Xenophontis, cujus totidem habemus libros de Expeditione Cyri. In his maxime secutum se ait Ptolemæum Lagi, & Aristobulum, Aristobuli filium, quorum uterque sub Alexandro militavit. Super sunt quoque Indica Arriani. At ratio plane fugit doctissimum Guil. Stuckium, cum opus hoc ait temporum injuriis interciderit. Nam Indica nihil aliud sunt, quam qui vulgo creditur liber octavus de Expeditione Alexandri. Quem seorsim à prioribus septem*

scriptum esse, cum ex Photio constat, tum ex fine libri septimi de Alexandro ac vel maxime ex Indicorum, sive, ut vulgo vocant, libri octavi fine. A Suida Juvenis Xenophon dictus fuit.

Autorum de Arriano præclara testimonia hæc potiora notanda duxi. Photius de 10. Arriani libris de Rebus post Alexandrum gestis: est sane scriptor hic nemini eorum, qui historiam contexuerunt, postponendus: nam & narrationum brevitate præstat, & importunis digressionibus, aut crebra parenthesi continentem historiæ tenorem minime lædit. Decorum insuper observans, nova orationis compositione magis, quam vocabulis usque eo est, ut plane alio nullo modo, neque clarior, neque dilucidior fieri narratio possit. Cæll. Rhodig. l. 1. Lect. Antiqu. c. 22. Arrianus in Græcos Historicos tantæ est in scribendo integritatis, ut Φιλαληθής, idest, Veritatis consecrator, studiosusque sit vulgo cognominatus, atque ita etiamnum honestetur in libris. Bodin. in Method. Histor. c. 4. p. 60. Arrianus tanto se reliquis Historicis, qui vitam Alexandri Magni scripserant, superiorem putat, quanto reliquis Imperatoribus Alexander fuit. Certe Arrianus summo vir ingenio, summaque doctrina præditus, ut planum sit ex ejus Commentariis in Epictetum &c. Lips. Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 33. Scio, non alios e priscis magis consentire cum Christiana pietate, quam eos, qui e Stoica domo. In quo numero etiam Arrianus est, qui digessit Græcè Dissertationes Epicteti, mihi valde probatas. Nicol. Blancard. in Dedicat. præfixa Arriano: Huic auctori adsunt divina sermonis lumina, puritas, perspicuitas, & cum ornatu decorum: omnia feliciter, ac veluti sine cura, & arte, licet plurimum artis emineat, representata. Nam & proprietatis Græcæ linguæ retinens est &c. Lucianus in Pseudomante: Arrianus Epicteti discipulus, vir inter Romanos imprimis laudatus, ac per omnem vitam in literarum studiis versatus &c. Vide ejus vitam à Dione Cassio, qui cognomento Coccejus, conscriptam.

ANNÆUS CORNUTUS LEPTITES

Philosophus fuit genere Africanus, secta Stoicus; qui sub Claudio, & Nerone Romæ vixit; à quorum ultimo nece affectus est. De ipso sic Suidas verbo Κορνούτου: Hic Cornutus Leptites Philosophus fuit. Leptis autem Lybiæ civitas est. Floruit Romæ sub Nerone, & ante ipsum; interfectus vero cum Musonio. Scripsit autem multa Philosophica, & Rhetorica. Præceptor dicitur Persii Poëtæ, & Lucani item Poëtæ. Ejus laudes prolixè describit idem Persius Sat. 3. Grammaticus enim, & Poëta fertur existisse; quem sæpe etiam Gellius, Eusebius, Suidas, & Macrobius, ac vitæ Persii autor memorant; Macrobius eum magnum virum, & Græcarum literarum doctissimum appellat. Fuit & alter Cornutus, quem refert Macrobius in Virgilium Commentaria scripsisse. Hunc Cornutum Annæum vocat l. 2. c. 6. Gellius & Grammaticis adnumerat; & l. 9. c. 10. eum virum doctum, & prudentem vocat. Diverfus tamen hic est à Cornuto Historico, qui T. Livii contemporaneus vixit, & æmulus. Cicero etiam memorat Cornutum quendam Prætorem. Sunt qui Cornutum Historicum Cornuti, Persii præceptoris, patrem faciunt. Vide Voss. l. 1. de Hist. Lat. c. 26. Euseb. in Chron. &c.

RUBELLIUS PLAUTUS

Philosophus fuit secta Stoicus, L. Veteris gener: cujus laudes Tacit. Annal. 14. 22. ita expressit: Igitur quasi jam depulso Nerone, quisnam delige-

ligeretur, inquirebant: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur, cui nobilitas per matrem ex Julia familia. Ipse placita majorum colebat, habitu severo, casta, secretaque domo, quantoque metu occultior, tanto plus fame adeptus. Auxit rumorem pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam qui a discumbentis Neronis apud Simbruina stagna, cui Sublaqueum nomen est, i& dapes, mensaque disjecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo; hunc illum numine deum destinari credebant, fovebantque multi, quibus nova, & ancipitia præcolere avida, & plerumque fallax ambitio est. Ergo permotus iis Nero componit ad Plautum literas, consuleret quieti Urbis, seque prave diffamantibus subtraheret. Esse illi per Asiam avitos agros, in quibus tuta, & inturbida juventa frueretur. Itaque illuc cum conjugē Antistia, & paucis familiarium concessit. Et ibid 57. Plautus magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii, sed veterum Romanorum imitamenta præferre: assumpta etiam Stoicorum arrogantia, sectaque, quæ turbidos, & negotiorum appetentes faciat. Et sequentibus articulis Plauti necem, factam a Centurione cum Pelagone spadone, quem satellitum manipulo Nero præfererat, narrat, inquiring: *Plauto parari necem, non perinde occultum fuit &c.* Vide eundem Annal. 16. 10. Interfectus autem Plautus dicitur à Cozzando octavo Neronis anno.

P. EGNATIVS

ET ipse Philosophus Stoicus fuit, vixitque Neronis tempore. Verum ob vitæ pravitatem honestorum hominum despicionem incurrit. Hinc Tacit. Annal. 16. 32. loquens de Sorani accusatoribus, sic ipsum amici proditorem carpit: *Mox datus testibus locus: & quantum misericordiæ scævitia accusationis permoverat, tantum iræ P. Egnatius testis concivit. Cliens hic Sorani, & tunc emtus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicæ sectæ præferbat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum animo perfidiosus, ac subdolos, avaritiam, & libidinem occultans. Quæ postquam pecunia reclusa sunt, dedit exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involutos, aut flagitiis commaculatos, sic specie bonarum artium falsos, & amicitie fallaces.*

C. MUSONIUS RUFUS

E Questris ordinis, ortu τυρρλιωδς, πόλεως Βυατινίς, ut ait Suidas, hoc est Thusci generis, ut ait Tacit. Annal. l. 14. 59. sec. 1. & 2. sub Nerone vixit, Philosophus secta Stoicus insignis, qui sapientis cognomen sæpe obtinuit. Cozzandus de Magist. Antiqu. Philos. l. 3. c. 4. ex Phot. Biblioth. c. 243. ait, Himecium hunc laudasse in Orat. funebri filii sui Rufini, ubi ipsum Nicagora graviorem, Minuciano vehementiorem, Sexto fortiorem, Plutarcho disertorem, Musonio sapienterem, futurum affirmat se sperasse. Verum Morery Lex. Magn. Histor. sup. contendit, Himecium non de nostro Musonio locutum fuisse, sed de Musonio, Proëresii discipulo, & Rhetoricam Athenis primum professo, deinde Asiæ Vicario, sive Locumtenente electo, ad quem extat Libanii epistola 453. qui Musonius sec. 4. sub Valentis imperio floruit, atque Achajæ etiam Præfectus fuit.

Hagna quidem, fateor, confusio est inter autores de Musonio scribentes. Morery enim in Lex. Magn. Histor. Musonios duos agnoscere videtur dum ait: *Musonius eques Romanus, & Philosophus secta Stoicus, quem Nero urbe*

extorrem fecit. Deinde articulo sequenti subdit: *Musonius Philosophus insignis 1. & 2. sec. familiaris fuit Apollonii Tyanei, quorum reciprocae alterius ad alterum extant literæ.* Atque pro utroque eosdem citat autores Plinium, Philostratum, Suidam, & Tacitum. In supplemento tamen primò Musonium refert Rhetorices professorem, Asiæ Vicarium, quem eundem cum Proconsule Achajæ facit, ut modo dictum: deinde Musonium memorat Philosophum Stoicum ex ordine Equestri in Hetruria natum, à Nerone ad Gyaron insulam exilio damnatum ob nimiam flagitiosum Principem arguendi libertatem; & ab eodem exilio à Vespasiano, ut vult Morery in supplemento, sive à Tito, Vespasiani filio, avocatum anno Chr. 83. ut Eusebius in Chron. testatur. His tertium addit Musonium Philosophum Christianum, qui Romæ Juliani Imperatoris tempore vixit.

Suidas unum tantum memorat Musonium, Stoicum egregium, Tusci generis (nam Musonium, quem sub Joviano vixisse refert, nunquam Philosophum fuisse scribit) sub Nerone florentem, & ab eodem exilio mulctatum, Apollonio Tyaneo, aliisque carum; cujus ad Apollonium, & Apollonii ad ipsum epistolas extare, & de Philosophia scripsisse, affirmat.

Tacitus unius semper meminit in Annal. & in Hist. quem Musonium Rufum jugiter appellat. Expressius autem lib. 3. Hist. 81. his verbis. *Miscuerat se legatis Musonius Rufus Equestris ordinis, studium Philosophiæ, & placita Stoicorum æmulatus &c.*

Tandem Cozzandus l. c. iis, quæ modo adduximus, subdit: *Patria Babylonium in Anthropol. agnoscit R. Volaterranus l. 17. nec dubium, quin à Philostrato hauserit in vita Apollonii Tyanei l. 4. c. 12., qui ejus familiarem fuisse ait, ac literas ultro, citroque missas ejusdem libri c. 15. habet. Cornelius Tacitus l. 14. Annal. Tusci generis Musonium fuisse scribit, ejusque non semel meminit l. 14. & 15. Annal. libro 3. & 4. Hist. Nero, quod Philosophiam oderit, in carcerem trudit, ut Philostratus scribit l. c. cum Annæo Cornuto Leptite interfectum scriptum reliquit Suidas. At non morte Eusebius, sed exilio scribit ambos mulctatos. Et quidem à Tito Imper. Musonium ab exilio revocatum anno salutis 83. idem Eusebius notat. Musonii dicta, & facta Asinius Pollio Trallianus collegit. . . . Musonii sæpe meminit A. Gell. apud quem l. 16. c. 1. celebris ejus sententia extat: Si per laborem honesti quidpiam egeris, labor abit, honestum manet; si per voluptatem turpe feceris quidpiam, quod suave est, abit, quod turpe est, manet. Hoc autem morale præceptum vere ἐνδουμνατίου, hoc est, quod animo recolatur, multis ante annis à Catone Numantiæ ad equites dictum, idem Gellius memorat ibidem. Atqui alteram habet l. 9. c. 2. Musonii sententiam ab Herode Attico relatam de iis, qui falso cultu, amictuque nomen, habitumque Philosophi mentiuntur: *Musonius æruscanti cuiquam id genus, & Philosophum se se ostentanti, dari jussit mille nummum. Et, quum plerique dicerent, nebulonem esse hominem, malum, & maliciosum, & nulla re bona dignum; tum Musonium subridentem dixisse ajunt: Dignus ergo est argento. Sed hoc potius dolori mihi, & ægritudini est, quod istiusmodi animalia spurca, atque probra, nomen usurpant sanctissimum, & Philosophi appellantur &c.* Vide etiam de Musonii sententiis Agellium l. 5. c. 1.*

M. ANTONINUS PHILOSOPHUS.

Marco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qui sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, qui in prætura de-